

2 ΗΜΕΡΟ

**συζητήσεων
για τα κινήματα
των φοιτητών
και των δασκάλων**

**ΣΑΒΒΑΤΟ
16 ΙΟΥΝΗ 2007**

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

16 ΙΟΥΝΗ 2007

Πολυτεχνείο αθήνας Γκίνη

ώρα
19:00

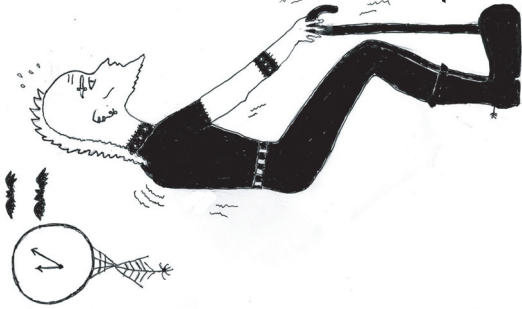
Ανοιχτή συζήτηση για τις φοιτητικές κινητοποιήσεις

**Πριν γεράσουμε
περιμένοντας
να περάσει "στα χέρια
των φοιτητών"**

**ο αγώνας ενάντια
στην εκπαιδευτική
αναδιάρθρωση,
ας βρεθούμε**

**για να καταγράψουμε
την κινηματική μνήμη
πριν ζαρώσει.**

**Όσα έγιναν ή δεν έγιναν,
ειπώθηκαν
ή δεν ειπώθηκαν;**

**ΔΕ ΟΑ
ΨΟΦΗΣΟΥΜΕ
ΠΟΤΕ
ΚΟΥΦΑΛΕΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΕΣ!**

ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΙΟΥΝΗ 2007

Πολυτεχνείο αθήνας Γκίνη

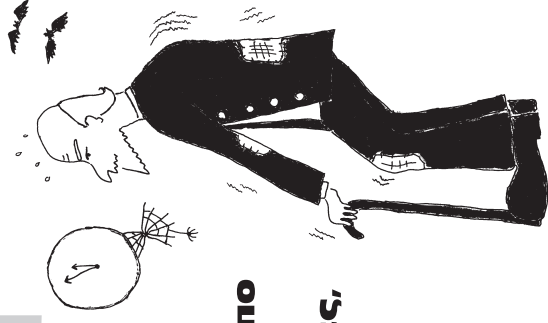
ώρα
19:00

**Κοινή συζήτηση
δασκάλων-φοιτητών**

**Μπορεί να ασπρίσαμε
περιμένοντας το**

**πανεκπαιδευτικό μέτωπο
που μας υπόσχονται οι
συνδικαλιστικές ηγεσίες,
αλλά θα βρεθούμε να
μιλήσουμε για**

**τις συναντήσεις που
δεν έγιναν, γιατί το
φοιτητικό κίνημα κι η
απεργία των δασκάλων
δε συναντήθηκαν και τι
μπορούμε να κάνουμε
από 'δω και μπρος.**

**ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ
ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟΥΣ ΓΕΡΟΥΣ,
ΑΛΛΑ ΕΝΑΝΤΙΑ
Σ' ΑΥΤΑ
ΠΟΥ ΜΑΣ
ΓΕΡΝΟΥΝ!**

ΑΙΩΝΙΟΙ ΚΑΤΑΛΗΨΕΣ ΔΑΜΕΤΑΝΟΗΤΟΙ ΑΠΕΡΓΟΙ

Σχετικά με την εισήγηση και την ανοιχτή συζήτηση για τις φοιτητικές καταλήψεις...

Προσπαθώντας ν' αντιμετωπίσουμε με αυτοκριτικούς όρους την αναντιστοιχία ανάμεσα στις δράσεις του φοιτητικού κινήματος και την έλλειψη ενός δημόσιου ριζοσπαστικού λόγου από πλευράς του, προχωρήσαμε ως μια ομάδα από φοιτητές που συναντήθηκαν όλο αυτόν τον χρόνο στις καταλήψεις, στους δρόμους και στα αυτοοργανωμένα σχήματα (όπως ήταν η «Πρωτοβουλία Φοιτητών» κι οι «Καταληψίες από σχολές»), στην συγγραφή του παρακάτω κειμένου, το οποίο παρουσιάστηκε ως εισήγηση στην πρώτη μέρα του διημέρου για τα κινήματα των φοιτητών και των δασκάλων.

Ταυτόχρονα, ανακαλύψαμε ότι με το πέρας των κινητοποιήσεων ήταν διάχυτη τόσο στους εαυτούς μας όσο και στους φοιτητές-τριες με τους οποίους συναντηθήκαμε μια κούραση σχετική με τις αναλύσεις γύρω από τις φοιτητικές κινητοποιήσεις. Οντας κομμάτι ενός κινήματος στο οποίο η οποιαδήποτε θεωρητική εμβάθυνση είχε εν πολλοίς ταυτιστεί με την αριστεριστική φλυαρία των κομματικών πλαισίων και των πανομοιότυπων μονόλογων στα αμφιθέατρα, η συζήτηση στην οποία καλούσαμε φαινομενικά αδυνατούσε να διαφοροποιηθεί από το σύνολο των απολογιστικών κουβέντων των κομμάτων και των παρατάξεων για το «μεγαλειώδες φοιτητικό κίνημα». Το αποτέλεσμα ήταν να λείπουν από τη συγκεκριμένη κουβέντα αρκετοί-ες από τους συμφοιτητές-τριες που θα θέλαμε ν' ακούσουμε την γνώμη τους από τη στιγμή που συναντηθήκαμε μαζί τους όλο αυτό το διάστημα (στην πρωτανεία, στην πρωτοβουλία φοιτητών, στους καταληψίες φοιτητές, στις παράπλευρες δράσεις και στο δρόμο). Ως εκ τούτου, κρίνουμε την κουβέντα αποτυχημένη κι ανεπαρκή. Πέρα από κάποιους υλικούς παράγοντες¹ που συνετέλεσαν σ' αυτή την αποτυχία, για μας μεγαλύτερη βαρύτητα φέρει η γενικότερη στάση αποστασιοποίησης από απολογιστικές κουβέντες του κόσμου που συμμετείχε στις κινητοποιήσεις²:

---

1. Υπάρχουν πολλά καλύτερα πράγματα που μπορεί να κάνει ένας/μία φοιτητής-τρια ένα αρκετά ζεστό Σαββατόβραδο του Ιούνη (όπως να παρακολουθήσει μια συναυλία των Beastie Boys) από το να «διαλογίζεται» για το φοιτητικό κίνημα στα αμφιθέατρα του Πολυτεχνείου, ειδικά όταν η προπαγάνδισή που είχε γίνει για την συζήτηση ήταν σε μεγάλο βαθμό ελλειπτική, τόσο ως προς την αοριστία της αφίσας όσο κι ως προς τη μηδενική σχεδόν προφορική της προπαγάνδισή. Πιστεύουμε ότι αν η προπαγάνδισή της κουβέντας προέβαλε περισσότερο τα περιεχόμενα της εισήγησης και τα ζητούμενα της συζήτησης, αν δηλαδή μιλούσαμε με σαφήνεια για το ποιοι ήμασταν, πως δράσαμε μέσα στο κίνημα και με ποιους επιθυμούμε να κάνουμε αυτόν τον απολογισμό, τα πράγματα θα ήταν αλλιώς. Θεωρήσαμε, λανθασμένα, πως η έλλειψη στίγματος που είχε μια χρησιμότητα εντός κινήματος, μπορούσε να λειτουργήσει και εκτός αυτού.

2. Δεν είναι καθόλου άσχετο το γεγονός ότι μετά τη λήξη των κινητοποιήσεων δεν έγινε ούτε μια γενική συνέλευση με σκοπό τον απολογισμό του κινήματος και την προοπτική του αγώνα από εδώ και πέρα.

Προσπαθώντας να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα πρώτα απ' όλα διαπιστώνουμε την αδυναμία αυτού του κόσμου (κομμάτι του οποίου είμαστε κι εμείς προφανώς) να εμπλακεί σε μια διαδικασία απολογισμού της δραστηριότητάς του. Ας το πούμε απλά: οι φοιτητές που πριν το κίνημα συμμετείχαν σε πολιτικές ομάδες, στέκια κλπ επέστρεψαν σ' αυτά θεωρώντας ότι ο όποιος απολογισμός έπρεπε να γίνει εκεί. Για όσους δε το φ.κ. ήταν η πρώτη τους επαφή με κινηματικές και πολιτικές διαδικασίες ισχύει πως το κύριο που αποκόμισαν ήταν οι κοινωνικές σχέσεις. Κάποιοι μέσω αυτών εντάχθηκαν σε ομαδοποιήσεις- κάποιοι όχι. Πάντως το σίγουρο είναι πως σε εκείνη τη συγκυρία ελάχιστους αφορούσε η δράση τους μέσα στο φοιτητικό κίνημα. Σημασία είχε, στην ουσία, η χαλάρωση και η ξεκούραση που πλαισιωνόταν σε επίπεδο παρέας απ' τις συναναστροφές και τις φιλίες που αναπτύχθηκαν εντός του κινήματος. Άλλωστε, στρέφοντας την κριτική και σε εμάς τους ίδιους, πρέπει να παραδεχθούμε πως σ' ένα βαθμό αυτό ήταν αναμενόμενο. Στο βαθμό που η μειοψηφική τάση δεν επιχείρησε να προσδιοριστεί κάπως παρά μόνο σε σχέση με το κίνημα, και στο βαθμό που πλέον μιλούσαμε χρονικά εκτός κινήματος, δεν ήταν σαφές σε ποιον απευθύνεται αυτή η κουβέντα. Αν η ασάφεια αυτή υπήρχε ήδη εντός του κινήματος (σε ποιόν απευθύνονταν π.χ. τα διήμερα: στους απογοητευμένους φοιτητές του χώρου; στους καταλήψεις που ζητούσαν κάτι άλλο, πέρα από τις κυρίαρχες στο κίνημα αντιλήψεις;) τώρα πλέον, δίχως το μοναδικό στοιχείο κοινότητας –το κίνημα, την κατάληψη- η ασάφεια αυτή διογκωνόταν. Προφανώς για όλο αυτό τον κόσμο που από μια τέτοια ασάφεια ταλαιπωρήθηκε τόσο καιρό, ήταν δύσκολο να παρευρεθεί ξανά σε μια διαδικασία αποσαφήνισης. Ας μην υποτιμούμε, τέλος, το γεγονός ότι η πλειονότητα των φοιτητών αντιλαμβάνεται τη συμμετοχή του στα κινήματα ως εξαίρεση, ή στην καλύτερη ως διαχωρισμένη από την υπόλοιπη ζωή. Δεν υπάρχει, δηλαδή, ριζωμένη μια αντίληψη συνέχειας, η λογική του «νήματος» που αποτελεί προϋπόθεση για να εμπλακεί κανείς σε μια διαδικασία αυτοκριτικής.

Όλα τα παραπάνω δε μειώνουν στο ελάχιστο, για εμάς, την αξία των ζητημάτων με τα οποία καταπιανόμαστε στην εισήγηση και για τα οποία ευελπιστούμε να αποτελέσουν στο μέλλον αντικείμενο κινηματικής επεξεργασίας. Επηρεάζουν όμως την παρούσα έκδοση, αφού μας ανάγκασαν να επιλέξουμε να δημοσιοποιήσουμε ένα μόνο μέρος της κουβέντας που ακολουθούσε της εισήγησης, στην απομαγνητοφωνημένη της μορφή. Αυτή η επιλογή δεν έχει να κάνει με κάποια λογοκριτική διάθεση αλλά με την κατεύθυνση την οποία θα θέλαμε να πάρει μια τέτοια κουβέντα, κάτι που έγινε σ' έναν μόνο βαθμό λόγω των προβλημάτων που αναφέρθηκαν.

Παρακάτω, λοιπόν, ακολουθούν η εισήγηση για τις φοιτητικές καταλήψεις στη μορφή που παρουσιάστηκε στην εκδήλωση εκείνης της μέρας και η απομαγνητοφώνηση του μεγαλύτερου κομματιού της κουβέντας που ακολούθησε.*

*Να ξεκαθαριστεί ότι η εισήγηση έχει γραφτεί αποκλειστικά από τους «αιώνιους καταλήψεις» κι όχι από το σύνολο των ατόμων που συμμετέχουν στην παρούσα έκδοση.

Εισήγηση για την ανοιχτή συζήτηση στις 16/06/07 για τις φοιτητικές κινητοποιήσεις

Εισαγωγή

Συνηθισμένη γκρίνια μεταξύ όσων συμμετείχαν στο φοιτητικό κίνημα έξω από τα πλαίσια της αριστεράς είναι γιατί τόσο απολογισμοί και προσχέδια παρέμειναν ημιτελή και ξέμειναν στα συρτάρια μας. Είναι αυτό ένδειξη της τόσο διαδεδομένης οκνηρίας στο χώρο; Ένδειξη της σύγχυσης που επικρατεί σε μπόλικά μυαλά (και η οποία συνήθως επαναπαύεται στην οκνηρία); Ή κάτι άλλο;

Σίγουρα ένα μέρος αυτής της ανικανότητας αποπεράτωσης μιας απολογιστικής (και άρα και αυτοκριτικής) διαδικασίας οφείλεται στην αντίστασή μας να σχηματοποιήσουμε θεωρητικά το βίωμά μας και μάλιστα με κίνδυνο αυθαίρετα να το διαστρεβλώσουμε. Εννοούμε ότι όταν κανείς βρίσκεται εντός της φασαρίας, εντός κινήματος, του είναι δύσκολο να περιγράψει αυτό που συμβαίνει γύρω του με αντικειμενικούς όρους. Και κρίνει ότι πιθανώς αν το έκανε να ήταν και καταχρηστικό.

Ένα δεύτερο ζήτημα είναι ότι πολλοί από μας ασχοληθήκαμε με το φοιτητικό χωρίς να το θέλουμε, χωρίς να το διαλέξουμε. Μας διάλεξε αυτό. Όσο φούσκωνε, το αγαπήσαμε και αναγκαστήκαμε να μιλήσουμε για αυτό. Τώρα που πλέον ξεφούσκωσε, μας κουράζει, όπως μια ερωτική σχέση που έχει φθαρεί και δείχνει να βρίσκεται σε τέλμα, όμως οι σύντροφοι παλινδρομικά κάνουν βεβιασμένες κινήσεις μπας και τη σώσουν, οι οποίες εν τέλει τους εξουθενώνουν με την αποτυχία τους και τους καθλώνουν σε αδράνεια. Και τούμπάλιν. Για να εξέλθουν από την αδράνεια, δρουν.

Όμως υπάρχει και κάτι τρίτο, πιο σημαντικό το οποίο μας εισάγει και στο κυρίως θέμα του κειμένου. Υπάρχουν τουλάχιστον 2 περιπτώσεις ομαδοποιήσεων³ που Σεπτέμβρη-Οκτώβρη άρχισαν να δουλεύουν πάνω σε έναν απολογισμό. Οι ομαδοποιήσεις αυτές ήταν φρέσκες- προέκυψαν από τις ίδιες τις κινητοποιήσεις του Μάη-Ιούνη. Και είχαν όρεξη... Όρεξη να καταγράψουν την εμπειρία τους στο χαρτί και να βγάλουν συμπεράσματα. Χρήσιμα για αυτούς και τους επόμενους. Μιλούσαν, δρούσαν και έγραφαν κόντρα στα πλαίσια των Γ.Σ. και την πλαστή ομογενοποίηση που επιβάλουν, κόντρα στη λογική του «μέσου φοιτητή», τη γραφειοκρατία, τη διαμεσολάβηση, τη συνεχειακή λογική και την αυτοαναφορικότητα, τις ψόφιες καταλήψεις κλπ. Και τι πρόκριναν; **Την πρακτική τους, όχι την ταυτότητά τους.** Ήταν χαρούμενοι διότι είχαν μπροστά τους χειροπιαστά παραδείγματα ζητημάτων που μέχρι τότε είχαν συναντήσει κυρίως στη θεωρία και σε μικρογραφίες. Ήταν απόλυτα πεπεισμένοι για την ορθότητα και συνεπώς τη χρησιμότητα των προσεγγίσεών τους. Ήρθε όμως ο «2ος γύρος» και αναπαρήγαγε πολλά από αυτά που αυτοί οι απολογισμοί μάχονταν (ξεπερνώντας, προφανώς, κάποια άλλα). **Έτσι τα ημιτελή αυτά συμπεράσματα παγιώθηκαν ως αυτονόητα και πάλιωσαν στα κεφάλια αυτών που τα έβγαλαν. Όμως δεν πάλιωσαν στο κίνημα.** Αντίθετα πολλές φορές ήταν σαν να μην έχουν υπάρξει καν. Επιπλέον καθώς αυτά δε διατυπώθηκαν ποτέ

3. Και άλλες δύο που τα κατάφεραν. Βλ. «Προβοκάτσια», τεύχος 3 Φθινόπωρο 2006» και «Αυτονομία και κοινωνικοί αγώνες». Ο δεύτερος γύρος των κινητοποιήσεων (Γενάρης-Μάρτης 2007), έχει επίσης καταγραφεί στην «Προβοκάτσια», τεύχος 4, Μάρτιος 2008.

ρητά άφησαν να εκκρεμεί το ερώτημα αν αποτελούσαν κεκτημένες συλλογικές απόψεις. Έτσι τα υποκείμενα του απολογισμού όταν συνέδραμαν με ομαδοποιήσεις και υποσύνολα του κινήματος ποτέ δεν κατάφεραν να μάθουν με σιγουριά αν οι δίπλα τους σκέφτονταν με τον ίδιο τρόπο.

Αυτή είναι και η κεντρική αντίφαση-ερώτημα που διαπερνά αυτό το κείμενο. Πώς οι μειοψηφικές τάσεις που έδρασαν με ένα διαφορετικό τρόπο εντός του κινήματος δεν μπόρεσαν να καταγραφούν. Και αυτές οι τάσεις στην Αθήνα ακολουθούν ένα νήμα που βαστάει από την κατάληψη της Πρυτανείας και καταλήγει στην αντιεκλογική πορεία και συνδέει υποκείμενα από έναν πυρήνα τριών σχολών (ΕΜΜΕ, ΑΣΟΕΕ, ΤΕΙ) και άτομα από άλλες (Φιλοσοφική, ΕΜΠ, Καλών Τεχνών, Πάντειος κ.α.). Η ιστορία αυτής της τάσης δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον επειδή ήταν κάποια πλειοψηφία, αλλά διότι συμπυκνώνει τα όρια και τις δυνατότητες του κινήματος.

Κατ' αρχήν να ξεκαθαριστεί ότι η συγκρότηση αυτή υπήρξε χαλαρότατη και επέλεξε να είναι έτσι. Δεν αποτέλεσε δηλαδή πόλο (αν ο πόλος προϋποθέτει *minimum* προγραμματικές πολιτικές συμφωνίες), ούτε καν σταθερό σχηματισμό. Επίσης λειτούργησε με ένα τρόπο διττό: αφενός, ως όχημα για κάποιες καταλήψεις να εξαγουν τις πρακτικές τους και να συνδεθούν με άλλα κομμάτια του κινήματος έξω από το αφιλόξενο και δυσλειτουργικό κεντρικό συντονιστικό. Αφετέρου, ως εργαλείο για κάποια υποκείμενα, που στις σχολές τους είχαν χάσει το παιχνίδι λόγω του πλήρους ελέγχου των ΕΑΑΚ, να δράσουν. Λειτούργησε και με ένα τρίτο τρόπο ο οποίος ελέγχεται: ως μέσο σύνδεσης του κινήματος με την κοινωνία. (Δεδομένης φυσικά της παραδοξότητας αυτού του εγχειρήματος λόγω της μειοψηφικής θέσης αυτής της τάσης)

Τώρα, το ερώτημα είναι, κοιτώντας προς τα πίσω, από που προέκυψε αυτό το μόρφωμα. Αφού δεν έδρασε βάσει πολιτικών συμφωνιών, τι είναι αυτό που του επέτρεψε μια κάποια συνοχή και του έδωσε περιεχόμενο; Τι υπόρρητο διαμόρφωσε το θεωρητικό πυρήνα που το οδήγησε στο να συλλάβει δράσεις;

Πιστεύουμε πως ο **συνδεδεικμένος κρίκος αυτού του εγχειρήματος ήταν πως εν τέλει δεν επεδίωκε μια διαφορετική διαχείριση του κινήματος αλλά τον μετασχηματισμό αυτού.** Δεδομένου του γεγονότος ότι το κίνημα αυτό χτίστηκε πάνω σε προκείμενες με τις οποίες οι περισσότεροι διαφωνούσαμε, επιχειρήσαμε τότε να τις υπερβούμε και τότε να τις παρακάμψουμε. Το ερώτημα -και αυτή είναι η 2η κύρια αντίφαση- είναι αν αυτές οι προκείμενες ήταν όντως ψευδείς, ή αν εν πάσει περιπτώσει υπήρχε μια «αφανής τάση» που δεν εκφραζόταν από τον κυρίαρχο λόγο των ΕΑΑΚ κι η οποία θα μπορούσε μέσα από ό,τι κάναμε να βρει δρόμο να πράξει.

Όταν λέμε μετασχηματισμό εννοούμε την «αποπολιτικοποίηση»⁴ του κινήματος. Για τους αριστερούς προφανώς αυτό το κίνημα όφειλε να είναι πολιτικό. Και αν δεν ήταν θα το εξανάγκαζαν να γίνει. Λέγοντας πολιτικό εννοούμε πως στον κυρίαρχο λόγο του κινήματος επικρατούσε η αποδοκιμασία των πολιτικών της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης. Στόχος ήταν στην καλύτερη η δημιουργία μια πολιτικής κρίσης (π.χ. παραίτηση Γιαννάκου ή να πέσει η κυβέρνηση). Προς επίτευξη αυτής της πολιτικής κρίσης επικαλούνταν τη σύνδεση με το «εργατικό κίνημα». Οι καταλήψεις έπρεπε να είναι πολλές, ο κόσμος δυναμικός για να «δείξουμε στην κυβέρνηση ότι δεν υποχωρούμε». Το **πολιτικό** κωδικοποιεί τις κεντρικές επιλογές: άδειες καταλήψεις, κανονικοποιημένες, προγραμματισμένες, ελεγχόμενες πορείες διαμαρτυρίας στο εμπορικό κέντρο της Αθήνας, καταγγελίες περι «ωμής αστυνομική βίας», ομογενοποίηση του λόγου και την επιδίωξη κεντρικής πολιτικής έκφρασης μέσα από το συντονιστικό, κόντρα σε ΔΑΠ-ΠΑΣΠ σε επίπεδο πολιτικό («η κυβέρνησή σου» κλπ) και όχι στο επίπεδο του ρόλου που επιτελούν μέσα στις σχολές.

Στον αντίποδα υπήρχε η ελπίδα για έναν επικίνδυνο και ανταγωνιστικό κοινωνικό αγώνα. Απ'την πρωτοκαθεδρία αυτή του κοινωνικού απορρέουν και οι διάφοροι παράμετροι που καθόρισαν τη δράση μας: στο επίπεδο του λόγου επιδιώκαμε να έρθουν στην επιφάνεια οι όποιες κοινωνικές αι-

4. Για να μην παρεξηγηθούμε, ως πολιτική εννοούμε την έννοια της πολιτικής που έχει επιβληθεί από την αριστερά η οποία αντιμετωπίζει τα κινήματα ως όχημα να καταφερθούν πλήγματα στις κυρίαρχες πολιτικές και συνεπώς έτσι να «κερδηθούν συνειδήσεις».

τίες αυτού του κινήματος και αυτές να ριζοσπαστικοποιηθούν. Θέλαμε οι συνελεύσεις να είναι συνελεύσεις κατάληψης και να θίγουν τα ζητήματα των υποκειμένων που τα απαρτίζουν (άμισθη και ανασφάλιστη εργασία, πρακτική άσκηση, πανεπιστημιακή έρευνα για τα αφεντικά κλπ). Θέλαμε καταλήψεις που να μπλοκάρουν την ομαλή λειτουργία των πανεπιστημίου και να το μετασχηματίζουν σε κοινότητα αγώνα. Θέλαμε συγκρουσιακές πορείες, παρεμβάσεις στους εργασιακούς χώρους, πορείες στις γειτονιές κλπ.

Αυτή την ιστορία προσπαθούν να διηγηθούν τα παρακάτω κείμενα επιμένοντας συνεχώς στη διαλεκτική μεταξύ μιας μειοψηφικής τάσης εντός ενός μειοψηφικού κινήματος. Ελπίζουμε έτσι να συνεισφέρουμε στην κινηματική μνήμη. Δεν επιδιώκουμε ασφαλή συμπεράσματα αλλά αντιθέτως θέλουμε να αναδείξουμε τις αντιφάσεις και τα όρια της δράσης μας καθώς μόνο έτσι –μέσω του προβληματισμού που αυτά θα δημιουργήσουν- θα είναι χρήσιμα τα όσα λέμε για μελλοντική χρήση.

A.

Το φοιτητικό κίνημα: Η πλειοψηφική στασιμότητα και η μειοψηφική κινητικότητα. (ή ένα πιο υποκειμενικό χρονολόγιο⁵...)

ΦΑΣΗ 1η (ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ)

Το κλίμα

Οι πρώτες καταλήψεις και κινητοποιήσεις ενάντια στο νέο-νόμο πλαίσιο και στην αναθεώρηση του άρθρου 16 ξεκινούν τον Απρίλη κυρίως από τις παραδοσιακά «προοδευτικές» σχολές. Αν και οι αριστεροί ήδη αρχίζουν να ψελλίζουν περί κινήματος και να λανσάρουν το σύνθημα «θα γίνει της Γαλλίας», τίποτα δεν προμηνύει αυτό που θα ακολουθήσει. Το αγωνιστικό δεκαπενθήμερο εκεί γύρω στον Απρίλη-Μάη είναι σε ένα μεγάλο βαθμό εθιμοτυπικό και οι πρώτες πορείες δεν είχαν καμία μαζικότητα –δεν είχαν κάποια αξιοσημείωτη διαφορά από τις συνήθεις φοιτητικές πορείες πέρα από τη συνθηματολογία περί Γαλλίας. **Πρέπει να είναι ξεκάθαρο πως, ανεξαρτήτως των όσων υποστηρίζονται, κανείς πολιτικός χώρος δεν είχε προβλέψει αυτό που συνέβη⁶.**

Τον Μάιο αρχίζουν να πολλαπλασιάζονται οι καταλήψεις και ακόμα και οι πλέον καχύποπτοι απέναντι στους βερμπαλισμούς της αριστεράς αρχίζουν να αντιλαμβάνονται πως κάτι σοβαρό συμβαίνει. Οι αρχικές ολιγάριθμες πορείες αρχίζουν να μαζικοποιούνται. Δεν μας ενδιαφέρει εδώ η χρονική ακρίβεια των γεγονότων αλλά το γενικότερο κλίμα της περιόδου. Το πρώτο ερώτημα που προκύπτει είναι **ποιός ήταν όλος αυτός ο κόσμος;** Αυτή η απορία καταγράφεται με τον πλέον σαφή τρόπο: μαθαίνουμε συνεχώς για καταλήψεις σε σχολές της επαρχίας που ούτε καν γνωρίζαμε πως υπάρχουν. **Σιγά- σιγά καταλαβαίνουμε πως πέρα από τις παραδοσιακές σχολές αρχίζουν να καταλαμβάνονται σχολές που μέχρι τώρα ήταν «μαύρες» και πως μάλιστα σε αυτές τις σχολές όπου υπάρχει απουσία παραταξιακού αριστερού λόγου ο κόσμος εκφράζεται και δημιουργεί**

5. Το «χρονολόγιο» αυτό είναι η περιγραφή σε ευθεία χρονική γραμμή του τρόπου δράσης μας μέσα στο κίνημα, μαζί με τα συνακόλουθα συμπεράσματα. Σε κάποια σημεία αλληλοεπικαλύπτεται με το χρονολόγιο που προηγήθηκε. Γι' αυτό το λόγο έχουν γίνει κάποιες μικροδιορθώσεις σε σχέση με το κείμενο που παρουσιάσαμε στην 1η μέρα του διημέρου.

6. Συγκεκριμένα, τα ΕΑΑΚ υποστήριζαν μεν ότι «εδώ θα γίνει της Γαλλίας» αλλά πολύ απείχε αυτή η ρητορική από μια συγκεκριμένη πολιτική εκτίμηση ότι θα δημιουργηθεί κίνημα που θα ξεπερνάει τις κλασικές φοιτητικές κινητοποιήσεις. Οφείλουμε όμως να τους αναγνωρίσουμε ότι ήταν οι μόνοι που διέβλεψαν πως η αιχμή του νόμου-πλαίσιου θα συσπείρωνε κόσμο. Η ΠΚΣ απαξίωνε τελείως τις κινητοποιήσεις. Όσο για τον αναρχικό/αντεξουσιαστικό/αυτόνομο χώρο σε μεγάλο βαθμό βρέθηκε απροετοίμαστος και άργησε να αντιληφθεί τη σημασία των γεγονότων.

ανοιχτές, ζωντανές καταλήψεις. Στις Γ.Σ. εμφανίζεται μαζικά κόσμος που μέχρι τότε ήταν ανύπαρκτος και ψηφίζει ασυζητητί καταλήψεις. Οι ΔΑΠίτες είτε δεν εμφανίζονται είτε, όταν εμφανίζονται, γιουχάρονται. Εξίσου γιουχάρονται και οι Κνίτες οι οποίοι τάσσονται εναντίον των καταλήψεων.

Ένα από τα ζητήματα που γρήγορα αναδεικνύεται είναι το ζήτημα της βίας. Οι πορείες στα τέλη Μάη δεν έχουν έντονη παρουσία μπάτσων, οπότε ύστερα από την συμβολική σύγκρουση μπρος στη Βουλή ακολουθούν επιθέσεις σε τράπεζες στην Πανεπιστημίου. Πρωτοεμφανίζονται τότε οι περίφημες αλυσίδες όχι ενάντια στους μπάτσους αλλά για προστασία του μέσου φοιτητή από τους «σπάστες»⁷. Αρχίζει σιγά-σιγά έτσι να διαγράφεται μία διαφωνία που επανέρχεται με νέους όρους μέχρι το τέλος του κινήματος, διαφωνία που λιγότερο αφορά το ζήτημα της βίας αυτό καθαυτό και περισσότερο τα ιδεολογήματα περί «μέσου φοιτητή» και απεύθυνσης στην κοινωνία. (Θα επανέλθουμε παρακάτω)

Το συντονιστικό

Το δεύτερο κύριο χαρακτηριστικό της περιόδου είναι η μαζικότητα του Συντονιστικού των καταλήψεων το οποίο λαμβάνει χώρα στο Πολυτεχνείο ύστερα από κάθε πορεία. Ειδικά ύστερα από τις Πανελλαδικές συνωστίζεται στο MAX πάρα πολύς κόσμος και είναι εμφανής η συμμετοχή ανέταχτου κόσμου που έρχεται αντιμέτωπος με ζητήματα αγώνα για πρώτη φορά. Σε αυτό το πλαίσιο συγκροτείται σιγά-σιγά μια τάση που αντιδράει γενικά. Αντιδράει τότε στην έλλειψη αμεσοδημοκρατίας του συντονιστικού, τότε στη θριαμβευτική φλυαρία των αριστερών, τότε στην ανικανότητα αυτής της δομής να πάρει αποφάσεις, τότε στα έτοιμα κείμενα που επιβάλλονται, τότε στη χρονοβόρα διαδικασία. Υπήρχε κόσμος που ήθελε να εκφραστεί και να τοποθετηθεί πάνω στα ζη-

7. Χαρακτηριστικό στιγμιότυπο οι ΑΠΑΝίτες να φυλάνε τράπεζα, βλ. Χρονολόγιο 25/5/2006, σελ 29.

τήματα του αγώνα και αυτή η δομή τον απέκλειε.

Ανεξαρτήτως του πως την εξέφραζε τότε ο καθένας, αυτή ήταν μία αντίδραση που αμφισβητούσε συλλήβδην όλες τις δομές του κινήματος. Διότι ένα τέτοιο συντονιστικό προϋπέθετε τέτοιες συντονιστικές επιτροπές κατάληψης και τέτοιες γενικές συνελεύσεις. Και ανάποδα. Εξ' ου και το αδιέξοδο των συζητήσεων γύρω από το τι θα καθιστούσε το συντονιστικό αμεσοδημοκρατικό. Έχουν γραφτεί σελίδες και σελίδες γύρω από αυτό το ζήτημα και έχει ξοδευτεί μπόλικο σάλιο σε πηγαδάκια. Θεωρείτο πάντως από κόσμο σημαντικό τότε να τίθονται ανοιχτά αυτές οι ενστάσεις, όχι τόσο για να αλλάξει το συντονιστικό αλλά για να καταδεικνύεται ο ρόλος των γραφειοκρατών και επίσης μέσω της πίεσης να γίνουν κάποιες δράσεις.

Η ένταση της αμφισβήτησης από τα «πολιτικοποιημένα» κομμάτια αυτής της τάσης ήταν πιθανώς, ήδη από τότε, αποτέλεσμα του φόβου ότι ένα τέτοιο συντονιστικό θα χρησιμοποιόταν από τις ηγεσίες του κινήματος προκειμένου να επιβληθούν οι δικές τους εκτιμήσεις της συγκυρίας και ο δικός τους λόγος. Κωδικοποιώντας αυτή τη μαζική αμφισβήτηση θα λέγαμε ότι **αμφισβητούσε τη γραφειοκρατία, την αποσύνδεση του λόγου από την πράξη και την πολιτική ρητορεία.**

Παρά το προεδρείο, παρά τον έλεγχο των συντονιστικών επιτροπών κατάληψης, παρά την αντικίνηση ρητορεία (μέσω της οποίας εκβίαζαν την πώλωση υπέρ τους), τα ΕΑΑΚ αδυνατούσαν πολλές στιγμές να ελέγξουν το συντονιστικό. Αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι σε αντίθεση με τις «πλειοψηφικές» Γ.Σ. το κεντρικό συντονιστικό απαρτιζόταν από τις αγωνιστικές μειοψηφίες. Αναφέρουμε ακροθιγώς εδώ ένα ζήτημα που άπτεται των δομών και του ζητήματος μειοψηφίας-πλειοψηφίας. Το φ.κ., έχοντας θητεύσει χρόνια στην ανάγκη της αριστεράς για πλειοψηφική απεύθυνση και τη νομιμοποίησή της ως τον πλέον αξιόπιστο εκπρόσωπο των φοιτητικών συμφερόντων, δεν κατάφερε να θέσει έναν κάθετο διαχωρισμό ανάμεσα σε καταληψίες και αντικαταληψίες, αγωνιστές και καριερίστες κ.ο.κ. Πολύ περισσότερο δε, απέτυχε να βρει την αντανάκλαση αυτού του διαχωρισμού στις ίδιες τις δομές του. **Αντί να αποδεχτεί την μειοψηφική του φύση⁸ και βάσει αυτής να πορευτεί,** προτίμησε να υπερηφανεύεται για τον (ψευδο)πλειοψηφικό του χαρακτήρα. Έτσι οι Γ.Σ. ρωτούσαν τη γνώμη των απεργασπαστών για τη συνέχιση των κινητοποιήσεων⁹, θυσίαζαν στο βωμό της δημοκρατικότητας τα συντονιστικά επιτροπής κατάληψης υποτάσσοντάς τα στις Γ.Σ. και ευνουχίζοντάς τα¹⁰. Έτσι στη μόνη δομή που υπήρχε πραγματικά κοινός τόπος –το συντονιστικό– ήταν λογικό να τίθενται άμεσα τα ζητήματα της αμεσοδημοκρατίας. **Στο συντονιστικό οι αγωνιστές θα έπρεπε να αποφασίζουν για τον αγώνα.**

Τα όρια και οι δυνατότητες - Κάποια γεγονότα

Αρχές Ιούνη το φ.κ. βρίσκεται στην αποκορύφωσή του. Το ποια μπορεί να είναι η έκβαση αυτού του αγώνα είναι τότε παντελώς άγνωστο και η οποιαδήποτε εκτίμηση διαψεύδεται συνεχώς από τα ίδια τα γεγονότα. Η άνευ προηγουμένου μαζικότητα και η ευκολία με την οποία βγαίνουν και συνεχίζουν οι καταλήψεις θέτει επί τάπητος αφενός ερωτήματα γύρω από τα πραγματικά κίνητρα και τους στόχους αυτού του κινήματος και αφετέρου ζητήματα στρατηγικής.

Κομβικά γεγονότα αυτής της φάσης είναι η 8η Ιούνη, η επιβολή της ρητορικής περί πρώτης νίκης ύστερα από τον ελιγμό της κυβέρνησης και το τελευταίο συντονιστικό το οποίο και έκλεισε

8. Μία τέτοια αποδοχή θα άφηνε ανοιχτό το πεδίο για να διερευνηθούν και υλικόι λόγοι που ωθούν κάποιους να αγωνίζονται ενώ κάποιους άλλους να συναινούν και επακόλουθα θα καθιστούσε δυνατή τη διερεύνηση συγκεκριμένων (ταξικών) συμμαχιών και όχι την κοινωμία γενικά και αόριστα.

9. Εκτός ακριβώς από τις σχολές που οι μειοψηφίες είχαν αντιληφθεί τη φύση τους ως τέτοιες και τους πετούσαν έξω.

10. Εδώ πάλι αποτελεί εξαίρεση η ΑΣΟΕΕ και τα ΕΜΜΕ όπου οι μειοψηφίες απαιτήσαν και πέτυχαν κύριο αμεσοδημοκρατικό όργανο της κατάληψης να είναι η συντονιστική επιτροπή/συνέλευση κατάληψης όπου οι καταληψίες αποφάσιζαν για τον εαυτό τους και όχι οι Γ.Σ., όπου ο καθένας απλώς ψήφισε αναθέτοντας.

το κίνημα.

Η 8η Ιούνη σηματοδοτεί μία σημαντική καμπή του κινήματος: 1ον η σύγκρουση μπροστά από το υπουργείο καθώς και ο πετροπόλεμος μπροστά από τη βουλή ξεπερνούν το συμβολικό πέσιμο των ΕΑΑΚιτών και επαναφέρουν το ζήτημα της αντιβίας με μαζικούς όρους. 2ον είναι η 1η φορά που το συντονιστικό διαλύεται υπό τη μαζική απαίτηση του κόσμου να μη γίνουν τοποθετήσεις και να γίνει αμέσως πορεία στη ΓΑΔΑ καθώς υπήρχαν 3 συλληφθέντες. Η 8η Ιούνη σημαδεύεται επίσης από την ένταση της καταστολής. Αυτή είναι κι η στιγμή που το κίνημα γίνεται πρώτη είδηση στα κανάλια, όπου αρχίζουν να συρρέουν μαζικά διάφοροι εκπρόσωποι του συντονιστικού των καταλήψεων.

Στις 10 Ιούνη η κυβέρνηση επιχειρεί ελιγμό και αναβάλλει την ψήφιση του νόμου. Από εκεί και πέρα αρχίζουν οι χειρισμοί των ΕΑΑΚ¹¹ ώστε το κίνημα να αρχίσει να εκτονώνεται. Η κύρια στροφή αφορά την απόπειρα για πιο ελεγχόμενα συντονιστικά και για ελεγχόμενες πορείες. Χαρακτηριστικά, στην επόμενη πορεία (15/6) η οποία είναι μαζικότατη, η «αναρχοφοβία» επιβάλλεται με συνεχείς παρενοχλήσεις όποιου βρίσκεται εκτός αλυσίδων, με συνεχή συκοφάντηση των βίαιων πρακτικών. **Επιπλέον κρατιέται κρυφό το που θα καταλήξει η πορεία για να γίνει το συντονιστικό¹².** Τελικά οι ΕΑΑΚίτες παραδίδουν πλαίσια στο υπουργείο (διαμαρτυρόμενοι στους μπάτσους, που πριν από μια βδομάδα χτυπούσαν, πως δεν τους αφήνουν!) και στρίβουν προς Συγγρού για Πάντειο. Στη Συγγρού η απουσία των μπάτσων δίνει την ευκαιρία σε διαδηλωτές να προβούν σε εκτενέστερες επιθέσεις σε καπιταλιστικούς στόχους, γεγονός που εκμεταλλεύονται οι εκπρόσωποι του κινήματος για να εντείνουν την αναρχοφοβία και το διαχωρισμό «καλού φοιτητή-ειρηνικού διαδηλωτή» από τον «εξωπανεπιστημιακο-μπαχαλάκια».

Το κρίσιμο ζήτημα από 10 Ιούνη και ύστερα ήταν το πως θα εκληφθεί από το φ.κ. ο ελιγμός της κυβέρνησης. Δίχως κεντρικό συντονιστικό - καθώς είναι πλέον σαφές ότι οι ΕΑΑΚίτες θέλουν να αποφύγουν και μαζικά συντονιστικά και συγκρούσεις - στις Γ.Σ. και μέσω των ΜΜΕ αρχίζει να επιβάλλεται η ρητορική της 1ης νίκης¹³. Αυτή η ρητορική - η οποία για λόγους πολιτικού εντυπωσιασμού χτυπιέται και από την ΠΚΣ - δίνει μέσω φοιτητοπατέρων και Ελευθεροτυπίας το τέμπο της επόμενης βδομάδας. Φτάνουμε έτσι στην πορεία της 22 Ιούνη η οποία καταλήγει για συντονιστικό στο Πολυτεχνείο. Παράλληλα με το συντονιστικό, λαμβάνει χώρα εκτενές «καγγελάκι». Στο συντονιστικό προτείνεται μειοψηφικά από σχολές να κανονιστούν ταυτόχρονα μαζικά μπλοκαρίσματα δρόμων. Η πρόταση βρίσκει απήχηση και συναντά την άρνηση των φοιτητοπατέρων. Επίσης προτείνεται πορεία στη ΓΑΔΑ, πρόταση την οποία οι ΕΑΑΚίτες χρησιμοποιούν για να διαλυθεί το συντονιστικό, να αποχωρήσουμε από το Πολυτεχνείο και να εκτονωθεί η κατάσταση. **Στην Ομόνοια, τα ελεγχόμενα από τις ηγεσίες μπλοκ διαλύονται και ο χύμα κόσμος παρουσιάζεται ανίκανος να σχηματίσει μπλοκ για την ΓΑΔΑ.**

Το επόμενο συντονιστικό γίνεται το Σάββατο. Είναι μαζικότατο και στην ουσία θα αποφασίσει για τη συνέχιση ή το κλείσιμο. Τα επίδικα είναι δυο: Αφενός, η σύνοδος υπουργών παιδείας 27/28 -η οποία μέχρι τότε θεωρείτο αυτόνομη πως θα αποτελέσει κεντρικό, και μάλιστα συγκρουσιακό, ραντεβού για το κίνημα. Αφετέρου, η πρόταση για κατάληψη της πρυτανείας.

Εντέχνως, οι αποφάσεις για συγκρουσιακή πορεία στη σύνοδο των Υπουργών αποφεύγονται και αποφασίζεται πορεία πάλι στο κέντρο της Αθήνας με στόχο το Υπουργείο Παιδείας. Στη σύνοδο υπουργών την πρώτη μέρα πάνε μόνο κνίτες που υποκρίνονται τους ανένταχτους φοιτητές(!).

11. Για να μην είμαστε άδικοι να διευκρινίσουμε πως η απόφαση για κλείσιμο του κινήματος πάρθηκε από την ΑΡΑΝ Πάτρας και πολεμήθηκε έντονα και μέσα στα ΕΑΑΚ. Πάντως, παρά τις διαφωνίες, η λογική της ενότητας των ΕΑΑΚ επιβλήθηκε και σίγουρα δεν έκαναν τίποτα για να μη λήξει.

12. Μια πρακτική που στο εξής θα παγιωθεί κάθε φορά που η μαζικότητα και η ένταση φτάνουν σε επίπεδα ανεξέλεγκτα.

13. Με αφορμή τη βία, τα αριστερά «κεφάλια» αρχίζουν να είναι περιζήτητα στα τηλεοπτικά παράθυρα. Εκεί δράττονται της ευκαιρίας - πέραν του να δηλώσουν νομιμοφροσύνη - να επιβάλουν τη ρητορική της νίκης και να δεομευθούν για μη χαμένες εξεταστικές.

Στην πορεία σχηματίζεται μαζικό μπλοκ στο μπλοκ του Πολυτεχνείου αποφασισμένο για σύγκρουση μπροστά από το Υπουργείο Παιδείας, που να ξεπερνάει τη σύγκρουση της 8ης Ιούνη και να έχει κάποια άμεσα αποτελέσματα δίχως συλλήψεις. Περίπου 500 και πλέον (αριστεροί, αναρχικοί, αντιεξουσιαστές, ανένταχτοι) εξοπλισμένοι με μάσκες, κράνη, παλούκια, παρατάσσονται μπροστά από το υπουργείο¹⁴. Οι ενδοΕαακίτικες κόντρες οδηγούν την υπόλοιπη πορεία να μην ακολουθήσει το 1ο μπλοκ αλλά να στρίψει στη μεγάλη Βρετανία. Το μπλοκ δε συγκρούεται και επιστρέφει συγκροτημένο στη βουλή. Καθ' όλο το μήκος της Πανεπιστημίου δέχεται επιθέσεις στις οποίες αμύνεται επιτυχώς¹⁵. Στην Πρυτανεία μία διμοιρία καταπατά το άσυλο και δέχεται επίθεση. Τα «κεφάλια» παίρνουν την πρωτοφανούς ηλιθιότητας απόφαση να οδηγήσουν την πορεία στη Νομική, πράγμα που συντελεί στην ασυνεννοησία και στις επιθέσεις των μπάτσων στα μπλοκ. Στη Νομική, εν μέσω οδοφραγμάτων και συγκρούσεων ο κόσμος προσπαθεί να αναπνεύσει και τα «κεφάλια» να τον αποτρέψουν απ' το να βγει στην ταράτσα.

Το τελευταίο συντονιστικό – Η πρυτανεία

Στο τελευταίο συντονιστικό η πρόταση για την Πρυτανεία συσπειρώνει κόσμο. Η πρόταση έχει περάσει και μέσα από κάποιες γενικές συνελεύσεις και συντονιστικές επιτροπές κατάληψης. Μέχρι τώρα η κύρια επιχειρηματολογία είχε ως εξής: χωρίς ένα κέντρο αγώνα το κίνημα θα απομονωνόταν από την κοινωνία και οι καταλήψεις θα απομαζικοποιούνταν. Στο συντονιστικό εκείνο γίνονται από επιτροπές κατάληψης τοποθετήσεις που κατηγορούν ευθέως τάσεις των ΕΑΑΚ για μεθόδευση της απομαζικοποίησης και του κλεισίματος. Πλέον οι φοιτητοπατέρες μιλάνε ανοιχτά για νίκη και άνω τελεία. Η Πρυτανεία πλέον τίθεται ως εναντίωση στην ηττοπαθή αυτή λογική και προτείνεται με βάση τα επιχειρήματα πως τα αιτήματά μας δεν έχουν ικανοποιηθεί (Απόσυρση- Μη αναθεώρηση- Κατάργηση) καθώς επίσης πως έχουμε συλληφθέντες.

Στο συντονιστικό αυτό και γύρω από αυτή την πρόταση σημειώνεται η μεγαλύτερη πόλωση μέχρι τότε. Ύστερα από γιούχα και πίεση, κομματικά «κεφάλια» των ΕΑΑΚ αναγκάζονται να παραδεχτούν¹⁶ πως ουδέποτε «επέστρεφαν» αυτή την πρόταση στις Γ.Σ. διότι διαφωνούσαν με αυτή πολιτικά. Η τεταμένη ατμόσφαιρα καταγράφεται με το σύνθημα «ΤΕΡΜΑ ΠΙΑ ΣΤΙΣ ΜΑΛΑΚΙΕΣ, ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΜΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΗΛΙΟΘΕΡΑΠΕΙΕΣ».

Ως προς τα δύο ερωτήματα που έχουν τεθεί, σε αυτή τη φάση η αμφισβήτηση στο συντονιστικό και η πρόταση για Πρυτανεία εξέφραζαν μία υπαρκτή τάση κόντρα στον επίσημο λόγο του κινήματος και καταγραφόταν κεντρικά σαν άποψη. Η Πρυτανεία κωδικοποιούσε αυτό που εντέχνως είχε μέχρι τότε συγκαλυφθεί: πως αυτό ήταν ένα κίνημα που ήθελε να νικήσει ουσιαστικά, πως ασφυκτιούσε μέσα στις γραφειοκρατικές του δομές και τον φοιτητοκεντρισμό του, πως ήλπιζε πως η δυναμική του μπορούσε να διαχυθεί σε όλη την κοινωνία και να γίνει ουσιαστικός επικίνδυνος. Όλες οι προτάσεις για μπλοκαρίσματα, για αποκλεισμό του υπουργείου, για μαζικές ζωντανές καταλήψεις, για σύνδεση με την εργασία, για κέντρα αγώνα, για κλιμάκωση της επίθεσης ύστερα από την «1η νίκη», αυτό εξέφραζαν.

Ομως η άποψη αυτή καταγραφόταν κεντρικά και διακριτά ακριβώς επειδή εκφραζόταν μέσα στο συντονιστικό. Δεν προέκυπτε από την όποια «βάση» του κινήματος. Από την άλλη, εφόσον οι συνελεύσεις ήταν Γ.Σ. και όχι συνελεύσεις κατάληψης, και οι επιτροπές κατάληψης ελεγχόμε-

14. Εδώ είναι απαραίτητη η αυτοκριτική. Καθώς στο συντονιστικό ήταν αδύνατον να συζητηθούν ζητήματα παράταξης στο δρόμο και σύγκρουσης, αναγκαστικά οι συνεννοήσεις αυτές γίνονταν επί τόπου στο δρόμο ημι-αυθόρμητα και ημι-κεντρικά (δηλαδή με συμφωνίες άτυπων ηγεσιών). Αυτό οδηγούσε στο να μην ξέρει πολύς κόσμος τι θα γίνει και να άγεται και να φέρεται από τα ελεγχόμενα μπλοκ.

15. Εδώ φαίνεται η αποτελεσματικότητα και η σημασία οργανωμένων και εξοπλισμένων αλυσίδων κόντρα στους μπάτσους. Σε αντίθεση με την 8η Ιούνη τα μπλοκ δεν έσπασαν ούτε μια φορά.

16. Με προφανή, ομολογούμενως, αυταρέσκεια καθώς αποδείκνυαν έτσι πως αυτοί αποφασίζουν και όχι οι αγαπημένες τους Γ.Σ. ούτε οι αγαπημένες τους επιτροπές κατάληψης.

νες και στείρες θα μπορούσε να ειπωθεί πως τότε το συντονιστικό ήταν αν όχι η βάση, η καρδιά του κινήματος. Αυτό περιγράφει επαρκώς τις αντιφάσεις των δομών του κινήματος καθώς και τις αντιφάσεις πάνω στη διαλεκτική κεντρικού/αποκεντρωμένου, ομογενοποιημένου/διάχυτου που πολλές φορές αντιμετωπίσαμε.

Υπ' αυτές τις συνθήκες η Πρυτανεία ήταν η 1η δράση που έγινε κόντρα στο συντονιστικό. Αλλά από την άλλη έγινε βασισμένη στο λόγο αυτού του συντονιστικού. Ήταν μία αντιφατική κίνηση ξεπεράσματος της μέχρι τότε πρακτικής του κινήματος μέσω όμως του υπάρχοντος κυρίαρχου λόγου του κινήματος.

Η κατάληψη της Πρυτανείας έγινε λοιπόν σε ένα πλαίσιο συνέχειας και μετασχηματισμού του κινήματος. Το στοιχείο ήταν να μην εκφυλιστεί σε κατάληψη του «χώρου». Ήταν άραγε σωστό πείραμα ώστε να αποδειχτεί αν υπήρχε κάποιο κοινωνικό υπόβαθρο σε αυτό το κίνημα και αν αυτή η «τάση» είχε κάποια αφανή υποκείμενα που χρειαζόνταν μια άλλη δομή ώστε να εκφραστούν; Μπορούσε δηλαδή να συναγωνιστεί τον επιβεβλημένο κεντρικό λόγο περί 1ης νίκης, άνω τελείας και επαγρύπνησης ώστε αν δεν κοινωνικοποιούνταν να σήμαινε πως τέτοια τάση δεν υπάρχει παρά μόνο ετεροκαθορισμένα από τα ΕΑΑΚ; Ή αυτός ο λόγος ήταν τόσο ηγεμονικός που καθιστούσε την πρυτανεία άστοχη a priori ακόμα και σαν πείραμα; Τέτοια ερωτήματα και οι επιμέρους απαντήσεις που ο καθένας έδινε για τον εαυτό του (και όχι μαζί με τους άλλους) ήταν που καθόρισαν τη μοίρα αυτής της τάσης κατόπιν.

Συζητήθηκε αργότερα η εκτίμηση πως αν είχαμε προβεί στην κατάληψη της πρυτανείας νωρίτερα (π.χ. 8/6) και ανεξάρτητα από το συντονιστικό τα πράγματα θα είχαν πάρει άλλη τροπή. Όμως -και να μία ακόμα αντίφαση- η πρόταση αυτή προερχόταν από σχολές που είχαν μαζικές και ζωντανές καταλήψεις και δεν ήταν διατεθειμένες να εγκαταλείψουν τις καταλήψεις τους και να βρεθούν κεντρικά¹⁷.

Παρατηρείται εδώ μία αμφιταλάντευση που δείχνει πως η τάση αυτή δεν είχε τη δυνατότητα να δράσει συντονισμένα και να κινηθεί με μία κοινή εκτίμηση. Να απαντήσει δηλαδή π.χ. με έναν ικανοποιητικό τρόπο στο πού έπαυε η αποκέντρωση να είναι κοινωνική και κατέληγε αυτοαναφορική και χρειαζόταν μία άλλου τύπου «κεντρικότητα» από αυτή που πρόσφερε το συντονιστικό, για να επιτευχθεί το περίφημο άνοιγμα στην κοινωνία.

ΦΑΣΗ 2η (ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ-ΝΟΕΜΒΡΗΣ)

Πώς μια άνω τελεία μετατρέπεται σε κάτω; Ας μας απαντήσουν οι εξεταστικές!

Πηγαίνοντας λίγο πίσω θα πρέπει να πούμε ότι θεωρούμε πως ο παράγοντας εξεταστική είναι ένας από τους σημαντικούς που ώθησε κόσμο να εμπλακεί σ' αυτό το κίνημα με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι κινητοποιήσεις ξεσπούν λίγο πριν την έναρξη της εξεταστικής περιόδου στα ελληνικά πανεπιστήμια (τέλη Μάη). Παραδοσιακά, ακολουθεί το σκύψιμο στα βιβλία, το μπάσιμο στα αμφιθέατρα, περισσότερη εντατικοποίηση και αποστείρωση απ' ότι την υπόλοιπη ακαδημαϊκή περίοδο, δηλαδή εξεταστική. Αυτό σε συνδυασμό με την εαρινή εποχή δημιουργεί περισσότερα απωθημένα στον οποιονδήποτε φοιτητή.

Αν δούμε λίγο την παράδοση των φοιτητικών κινητοποιήσεων τα τελευταία χρόνια, θα δούμε

---

17. Αυτό το ζήτημα της «ασυμμετρίας» των καταλήψεων επαφίεται και στο ζήτημα της χωροταξίας. Έτσι προέκυψε η ανάγκη για την κουβέντα σ' ένα από τα διήμερα των «καταληψιών από σχολές» (βλ. Παράρτημα). Αυτή η ασυμμετρία οδήγησε πολλές φορές στην έλλειψη συντονισμού.

πως κάθε χρόνο κάπου μεταξύ Απρίλη και Μάη γίνονται κάποιες λίγες καταλήψεις και κάποιες εθιμοτυπικές πορείες. Το ίδιο είχε γίνει και το 2001 ενάντια στα νομοσχέδια της αξιολόγησης: λίγες πορείες και καταλήψεις σε σχολές που κυριαρχούν τα ΕΑΑΚ, κυρίως τα Πολυτεχνεία. Σ' αυτή την «παράδοση» στοιχηματίζουν κάθε χρόνο τα ΕΑΑΚ και κάνουν τα πάντα για να την αναπαράγουν, κυρίως για μικροπολιτικούς λόγους. Για να τη βγουν απο τ' αριστερά στην ΠΚΣ, λίγο μετά τις φοιτητικές εκλογές, ώστε να ανανεώσουν τις δεξαμενές υποστηρικτών τους¹⁸, αλλά και για ν' αποδείξουν το πόσο αγωνιστάρδες είναι. Κάθε χρόνο, όμως, οι κινητοποιήσεις έχουν ένα «φυσικό» όριο διάρκειας 2-3 βδομάδων όπου τα ΕΑΑΚ εξηγούν γιατί πρέπει να σταματήσουν οι καταλήψεις (τους) συνήθως εφευρίσκοντας διάφορες νίκες. Αυτά τα όρια τίθενται σχεδόν «φυσικά» και λόγω των εξεταστικών που σε καμία περίπτωση δεν υπάρχει κίνδυνος να χαθούν με κινητοποιήσεις σαν τις παραπάνω. Επιπλέον, γνωρίζουν πολύ καλά το πολιτικό κόστος μιας χαμένης εξεταστικής!

Όμως τώρα τα πράγματα πήγαν λίγο διαφορετικά. Η μαζικότητα του κόσμου που κατέβηκε στις πορείες, το ντόμινο των καταλήψεων συν κάτι από «άρωμα Γαλλίας», έκαναν τα πράγματα να ξεφύγουν απ' τα παραδοσιακά πλαίσια και έβαλαν σε κίνδυνο και αυτά τα «φυσικά» όρια των κινητοποιήσεων, άρα και τις εξεταστικές. Το ζήτημα των εξεταστικών ήταν κάτι το οποίο απασχολούσε το φοιτητόκοσμο εξ αρχής και λόγω αντικειμενικών συνθηκών. Από κάποιο σημείο και μετά, όλοι καταλάβαιναν ότι αυτές οι κινητοποιήσεις είχαν δρόμο μπροστά τους, αφού ήδη «έτρωγαν χρόνο» από την εξεταστική περίοδο, και ότι με τέτοια έκταση δε θα μπορούσαν να ξεφουσκώσουν τόσο εύκολα όπως κάθε χρόνο. Το ζήτημα των εξεταστικών εκπορεύτηκε αρχικά από μια ευρύτερη κριτική προς την εκπαιδευτική διαδικασία, με ιδεολογικό κυρίως πρόσημο, και καταγράφηκε ασφαλώς μειοψηφικά (ή και αποκομμένα;) στις κινητοποιήσεις με προνομιακό μέσο τις πορείες («τρομοκρατία είναι οι εξεταστικές») με συνακόλουθο και το βρισίδι στους καθηγητές.

18. Αποτελεί γεγονός ότι η τάση της ριζοσπαστικής αριστεράς, που κυρίως βρίσκεται μέσα στα πανεπιστήμια ανανεώνεται και αναπαράγεται μέσα από τέτοιου είδους κινητοποιήσεις. Αντίθετα, όμως, με την ΠΚΣ δεν έχει καταφέρει ν' αναπτύξει εκείνο το οργανωτικό επίπεδο ώστε αυτά τα οφέλη να καταγράφονται και εκλογικά όπως έγινε και με τις φετινές κινητοποιήσεις.

Στην εξέλιξη του κινήματος το ζήτημα των εξεταστικών αποτέλεσε ένα κομβικό σημείο για την πορεία του, ενώ η συνθηματολογία πήρε πιά διάχυτα χαρακτηριστικά αφού συνδεόταν άμεσα με τη συγκυρία του κινήματος, όταν φάνηκε ξαφνικά η εξεταστική να επιβάλλεται στο εδώ και τώρα. Πρόκειται για την περίοδο μετά το «πάγωμα του νόμου» από το Υπουργείο Παιδείας, όπου οι εξεταστικές αποτελούν πλέον ένα ακόμα όπλο στα χέρια των «κεφαλιών» των ΕΑΑΚ, τα οποία αναζητούν απελπισμένα την αποκλιμάκωση των κινητοποιήσεων. Όλοι αυτοί που πάνω στη φούρια της θριαμβολογίας τους για τις νίκες του κινήματος ξεστομίζουν «στο διάολο να πάνε οι εξεταστικές», πιάνοντας και το feeling της προαναφερθείσας συνθηματολογίας, τώρα παρουσιάζονται σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη, από τις γενικές συνελεύσεις μέχρι τα τηλεπαράθυρα, ως οι εγγυητές των εξεταστικών, ως αυτοί που θα διασφαλίσουν στους φοιτητές το δικαίωμά τους... να εξεταστούν. Ενίοτε το ντύνουν και με αγωνιστικό προσωπείο λέγοντας πως δε θα επιτρέψουν «καμία εκδικητική προσπάθεια στις πλάτες του φοιτητικού κινήματος»! Κι όλα αυτά ενώ υπάρχουν γύρω στις 400 καταλήψεις πανελλαδικά και στις 15 Ιούνη, μετά τη δυναμική πορεία της 8ης Ιούνη, ο κόσμος είναι πολύ περισσότερος παρά (ή εξαιτίας;) την έκταση της καταστολής. Εντέλει, τα ΕΑΑΚ μαζί με την θριαμβολογία (και επιβολή στο κίνημα) της 1ης νίκης, τα απομαζικοποιημένα συντονιστικά, τις υποσχέσεις για «πανεκπαιδευτικό μέτωπο» από Σεπτέμβρη, χειρίζονται και το θέμα των εξεταστικών στην κατεύθυνση της αποκλιμάκωσης που μεταφράστηκε πολύ εύσχημα ως «άνω τελεία».

Συνολικά, μπορεί να ειπωθεί ότι η σχέση μεταξύ φοιτητικών κινητοποιήσεων και εξεταστικών ιστορικά παράγει αντιφάσεις που κάθε κίνημα αντιμετωπίζει διαφορετικά. Στην παρούσα φάση, η αντίθεση των σκηνικών που παράγουν απ' τη μια η κατάληψη και απ' την άλλη η εξεταστική φαίνεται να παίρνει ιδιαίτερα έντονη μορφή και εξίσου έντονα και άγρια να βιώνουν την αντίφαση αυτή όλοι αυτοί που πριν λίγους μήνες έκαναν καταλήψεις και έβγαιναν στους δρόμους¹⁹. Την περίοδο Σεπτέμβρη- Οκτώβρη, αυτή η αντίφαση είναι ολοφάνερη και αποκαλύπτει πλέον και τα διεκδικητικά (και όχι μόνο) όρια του φοιτητικού κινήματος. Το σκηνικό μέσα στα ιδρύματα έχει ως εξής: από αρχές Σεπτέμβρη αλλά, σε κάποιες σχολές, ακόμα και από τέλη Αυγούστου μέχρι τέλη Οκτώβρη, ισχύει κόκκινος συναγερμός λόγω εξεταστικής. Διάβασμα, εντατικοποίηση, διπλές και τριπλές εξεταστικές. Σε καμία περίπτωση δεν επικρατεί μέσα στα ιδρύματα κλίμα «επαγρύπνησης». Αντίθετα, κυριαρχεί μια εκκωφαντικότερη σιωπή: σιωπή για όσα έγιναν πριν μερικούς μήνες, σιωπή για το παρόν των κινητοποιήσεων(;), σιωπή για όσα συμβαίνουν έξω απ' τα πανεπιστημιακά τείχη και έχουν άμεση σχέση με τον αγώνα μας, με κορυφαίο την απεργία των δασκάλων. Οι χώροι των ιδρυμάτων που λίγους μήνες πριν είχαν γίνει χώροι αντίστασης, επικοινωνίας, συλλογικής έκφρασης και διασκέδασης επιστρέφουν τώρα στην πρότερη κατάστασή τους που φαντάζει πιο εχθρική από ποτέ. Όλα επιστρέφουν στην κανονικότητα και οι εξεταστικές μας κουνούν απειλητικά το δάκτυλο!

Σ' αυτή τη συνθήκη αναδεικνύονται κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά αυτού του κινήματος που παράγουν αντιφάσεις και αδιέξοδα. Πρόκειται για ένα κίνημα που αφενός αντιστέκεται στην εκπαιδευτική αναδιάρθρωση στήνοντας αναχώματα και αφετέρου σε μια κρίσιμη καμπή του αγώνα επιλέγει να εγκλωβιστεί στον εκβιασμό των εξεταστικών. Η αντι-αναδιρθρωτική κατεύθυνσή του περιορίζεται στην αντίσταση απέναντι στην εφαρμογή αναδιρθρωτικών νομοθετημάτων και πολιτικών και δε βγάζει μιλιά απέναντι σ' έναν από τους κυρίαρχους μηχανισμούς του παρόντος πανεπιστημίου, τις εξετάσεις, που κάθε άλλο παρά υποβαθμίζεται ο ρόλος του μέσα απ' αυτήν την αναδιάρθρωση. **Η αντίσταση στην εντατικοποίηση των σπουδών δε συναντά την κριτική ενάντια στις εξεταστικές.** Όμως πάνω απ' όλα, δεν καταφέρνεται να συζητηθεί ευρέως η σύνδεση των εξεταστικών με την παρούσα συγκυρία, την κινηματική συγκυρία. Ενώ έξω από τα πανεπιστήμια οι δάσκαλοι ξεκινούν απεργία, μέσα σ' αυτά δε συντηρείται ούτε καν η μνήμη του «δικού μας» αγώνα του Μάη-Ιούλη κάτι που, ούτως ή άλλως, είναι σχεδόν αδύνατο αφού δεν υπάρχουν εκείνα τα εδάφη

19. Ακόμα και για αυτούς που απλώς «πέρασαν και είδαν» τις καταλήψεις, βιώνοντάς τες εντελώς ξεκομμένες από την καθημερινότητά τους και από τη γενικότερη αντίληψή τους, αντιστοιχεί ένα σημαντικό μέρος της αντιφατικότητας αυτού του βιώματος.

(γενικές συνελύσεις-καταλήψεις) που θα μπορούσαν να επηρεάσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Εν ολίγοις, δεν καταφέρθηκε να παραχθεί ένα απειλητικό δίλημμα μεταξύ αναγκαιότητας του αγώνα στην παρούσα συγκυρία (απεργία δασκάλων) και εξεταστικών, μεταξύ συλλογικής αντίστασης και ατομικής λύσης, μεταξύ δημιουργίας και έκφρασης - όπως καταγράφηκε την άνοιξη - και παπαγαλίας, εξατομίκευσης, μεταξύ ζωής και μούχλας. Επιπλέον, οι κριτικές και οι μοριακές αρνήσεις που αναδύθηκαν από τον Ιούνη ενάντια στην εξεταστική δεν κατάφεραν να συνδεθούν με την κοινωνική κίνηση αφού παρέμειναν εγκλωβισμένες μόνο στο δρόμο και δεν επέλεξαν να μιλήσουν επί ίσοις όροις και μέσα από τις διαδικασίες του κινήματος, αυτοπεριορισμένες έτσι ως αντίδραση στην κυρίαρχη κατεύθυνση αποκλιμάκωσης, περισσότερο πολιτικής κριτικής και όχι κοινωνικής αντίδρασης. Στο κάτω-κάτω, ήδη από τον Ιούνη είχε επιβληθεί από τα πάνω η θριαμβολογία της 1ης νίκης και ο κόσμος που στελέχωσε δυναμικά τις καταλήψεις και τις αρνήσεις αυτές παρέμενε μειοψηφικός και πολιτικοκοινωνικά «ακίνδυνος» και τελικά ηττήθηκε χωρίς ν'αφήσει κάτι «χειροπιαστό».

Όμως, μέσα στις σχολές υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός κόσμου απ' τα αγωνιστικά μπλοκ καταλήψεων που 'χουν δημιουργηθεί το Μάη-Ιούλη που ανυπομονεί να ξανακάνει καταλήψεις και να ξαναβγεί στους δρόμους ψάχνοντας μια μόνο αφορμή. Πρόκειται για κόσμο που είτε δεν έχει πειστεί από τις μέχρι τώρα «νίκες» του κινήματος και τις «άνω τελείες», είτε σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να μπει στο λούκι της εντατικοποίησης μετά από τέτοιον αγώνα. Αυτό αναδεικνύει και την αναντιστοιχία μεταξύ πολιτικών-υλικών στοχεύσεων του κινήματος που εκφράστηκαν μέσα από τις δομές και τον κυρίαρχο λόγο του και των πραγματικών αιτιών που ωθούν τον κόσμο να σπάει την κανονικότητα του πανεπιστημίου με την 1η ευκαιρία που του δινόταν. **Τι γίνονταν όμως τώρα που έπρεπε αυτή την ευκαιρία να τη δημιουργήσει ο ίδιος αφού κανείς δεν έπαιρνε την πρωτοβουλία; Ποιός θα έβγαζε την άνω τελεία από το κίνημα;**

Ως συνέχεια του εγχειρήματος της κατάληψης πρυτανείας έχει κανονιστεί μια συνάντηση στα τέλη Αυγούστου για να δούμε τι γίνεται και τι κάνουμε. Κυριαρχεί ένα ανάμεικτο κλίμα και μια διάσταση εκτιμήσεων. Άλλοι μιλούν με απαισιοδοξία για τη μη συνέχεια του αγώνα ενώ άλλοι με μια συγκρατημένη αισιοδοξία εκτιμούν μια κινηματική συνέχεια. Γίνονται αναφορές στην κηρυγμένη απεργία των δασκάλων που ξεκινά μέσα Σεπτέμβρη αλλά χωρίς να σταθούμε και αρκετά. Η αδυναμία να παραχθεί μια σαφής πολιτική εκτίμηση (που χαρακτηρίζει αυτή την τάση σ' όλη την διαδρομή της) αντικατοπτρίζει αντιφάσεις που είχαμε και εμείς. Ενώ τίποτα σχεδόν δεν κινιόταν και όλα γυρνούσαν στην κανονικότητα, κυριαρχεί από μέρος μας μία διάθεση «αναζωπύρωσης».

Πάντως, δυο πράγματα φαίνονται να'ναι κοινά παρόλη την διαφορά αντιλήψεων αλλά και την ιδιομορφία των καταστάσεων σε κάθε σχολή. Αφενός, η ανάγκη να παραμείνει ζωντανή η μνήμη αυτού του αγώνα μιας και η καλοκαιρινή ραστώνη επηρεάζει όσο να'ναι στο «κινηματικό φαντασικό» συν το γεγονός ότι κανείς δε θέλει να το συζητήσει όσο παίζουν εξεταστικές και, αφετέρου, η όρεξη να διατηρηθεί ένα κλίμα και μια αγωνιστική διάθεση μέσα στις σχολές με ποικίλους τρόπους (παρεμβάσεις, αντιπληροφόρηση, εκδηλώσεις κτλ). Βέβαια, δεν είναι καθόλου τυχαία η σπαζοκεφαλιά και η παλινδρόμηση του κόσμου μέχρι να βρει τα κατάλληλα μέσα να παρέμβει στις σχολές του, αφού σε σχέση με τον Ιούνη έχει χαθεί το προνομιακό έδαφος παρέμβασης στο εσωτερικό των σχολών. Τη θέση των γενικών συνελύσεων έχουν πάρει οι εξεταστικές!

Χάνοντας το έδαφος αυτό και αναζητώντας τρόπους παρέμβασης ξεκινούν και οι πρώτες εσωτερικές συζητήσεις-διαμάχες για το «τί είμαστε», «τί μας συνέχει», «είμαστε ή πρέπει να γίνουμε τάση ή πόλος». Η απώλεια του «εξωτερικού παράγοντα» που μας έχει φέρει κοντά και η απογοήτευση που, αναπόφευκτα, παράγει αυτή η κατάσταση γεννά κείρια ερωτηματικά και προβληματισμούς που ζητούν απαντήσεις. Όλη αυτή η συζήτηση θα προσπαθηθεί να κωδικοποιηθεί παρακάτω. Κάπου εκεί πέφτει η ιδέα να προετοιμαστούν κάποιες θεματικές για αντι-μαθήματα όταν ξεκινήσουν οι καταλήψεις ώστε όσο μπορούμε να συμβάλλουμε στην επιχείρηση «ζωντανές καταλήψεις». Προσπαθούμε ν' ανοίξουμε ζητήματα που αφορούν τον τρόπο και την ουσία της παρεχόμενης πανεπιστημιακής

γνώσης αλλά και ζητήματα που αφορούσαν τον αγώνα μας, πχ. την εργασιακή αναδιάρθρωση, την αντι-βία στα ανταγωνιστικά κινήματα, το ζήτημα του φύλου στους κοινωνικούς αγώνες. Πρόκειται για μια προσπάθεια που τελικά θ'αποτύχει πλήρως λόγω έλλειψης όρεξης για μια τέτοια «μίζερη δουλειά»²⁰. Γενικά κρατάμε την όρεξη που υπάρχει για κίνηση καθώς και το ερωτηματικό αν ήταν απλώς ο απόηχος του Μάη-Ιούλη ή μια συνειδητή προσπάθεια να πάρουμε την κατάσταση στα χέρια μας.

Παράλληλα, ισχύει το πρώτο κινηματικό ραντεβού για την νέα χρονιά. 9η Σεπτεμβρίου στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης... Το τελευταίο συντονιστικό έχει δώσει ραντεβού εκεί μαζί με τους εργαζομένους, την κοινωνία κτλ, κτλ. Παρόλα αυτά, διαπιστώνεται η πλήρης ακινησία ακόμα και για να προπαγανδιστεί έστω αυτό το «κινηματικό ραντεβού». Συνελύσεις δεν παίζουν, ο κόσμος μπαίνει στα αμφιθέατρα για εξεταστικές και οι παρατάξεις μετράνε ακόμα τα κέρδη τους. Εκεί βρίσκουμε την ευκαιρία κάποιες μειοψηφίες φοιτητών από σχολές να προπαγανδίσουμε την πορεία στην ΔΕΘ, αλλά και να συμμετάσχουμε ως «Πρωτοβουλία Φοιτητών» για να καλύψουμε την επιθυμία μας να δράσουμε. Έχουμε αποδεχθεί ότι συνελύσεις δε βγαίνουν και επιπλέον δε γουστάρουμε να νομιμοποιήσουμε τα πανώ των εσακιτών που θα κατεβάσουν στην πορεία μέσω αποφάσεων των Δ.Σ των συλλόγων. Είναι ευκαιρία και να δοκιμάσουμε τα ανατακλαστικά και τις ορέξεις μας, αλλά και των άλλων. Απ' την άλλη, ανταποκρινόμαστε στο ραντεβού που έδωσε το τελευταίο συντονιστικό στο οποίο φύγαμε με γαμωσταυρίδια ενάντια στα κεφάλια των ΕΑΑΚ. Με τον τρόπο μας, βέβαια. Ούτε σύλλογοι, ούτε μέσω Δ.Σ. Μειοψηφίες στους δρόμους. Ταυτόχρονα, ψαχνόμαστε μήπως και επικοινωνήσουμε και με κόσμο από τη συμπρωτεύουσα αλλά και εκεί τα πράγματα δεν είναι καλύτερα. Λίγα πανώ μέσω Δ.Σ και λίγος κόσμος. Η πορεία στα γνωστά πλαίσια της αντικυβερνητικής διαμαρτυρίας όπως κάθε χρόνο αλλά με λίγο παραπάνω άρωμα φοιτητικού κινήματος. Στο επόμενο διάστημα και πριν την απεργία των δασκάλων γίνονται συζητήσεις γενικά πάνω σε τρόπους παρέμβασης στις σχολές ενώ γίνεται όλο και πιο φανερό το ζοφερό σκηνικό που έχει καταφέρει να δημιουργηθεί στις σχολές λόγω εξεταστικών.

Τελικά θα μείνουμε μόνοι μας; ...όπως οι δάσκαλοι;

Κάπου εκεί ξεσπά και η απεργία των δασκάλων. Πρόκειται για μια απεργία που έχει ανακοινωθεί από τα τέλη Ιούνη από το συνέδριο της ΔΟΕ και συγκεκριμένα μετά από πολιτική συμφωνία των συνδικαλιστικών ηγεσιών της ΠΑΣΚΕ και των Παρεμβάσεων-Κινήσεων-Συσπειρώσεων. Εν ολίγοις, πρόκειται για μια απεργία κηρυγμένη από τα πάνω και καθόλου οργανωμένη επίσης. Επιπλέον, η κήρυξη της απεργίας αυτής έχει χρησιμοποιηθεί και από τις συνδικαλιστικές ηγεσίες των ΕΑΑΚ ως επιχείρημα για ν'αποδείξουν στον κόσμο την «οικοδόμηση του πανεκπαιδευτικού μετώπου» από Σεπτέμβρη αλλά και για να επιβάλλουν την «άνω τελεία» του Ιούνη.

Βέβαια, σ' αυτό κρύβεται μια μεγάλη αντίφαση και μια μεγάλη αλήθεια. Μιλούν για «μέτωπο» ενώ γνωρίζουν πολύ καλά ότι η απεργία ξεκινά στις 11 Σεπτέμβρη και ότι οι φοιτητές όλον το Σεπτέμβρη και Οκτώβρη θα «διαβάζουν». Επιπλέον, είναι η μόνη ευκαιρία για «панεκπαιδευτικό μέτωπο» με την έννοια να συναντηθούν δύο κοινωνικά αντιστεκόμενα κομμάτια από τα κάτω, αλλά και να δημιουργηθεί μια αναταραχή σ' όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού μηχανισμού. Μια ευκαιρία για ρήξη συνολικά με την εκπαιδευτική αναδιάρθρωση πέρα από τις συντεχνιακές διεκδικήσεις του κάθε κομματιού του εκπαιδευτικού μηχανισμού, κάτι δηλαδή πέρα από τη φαντασία και, κυρίως, τις προθέσεις των συνδικαλιστικών ηγεσιών εκατέρωθεν. Η επιλογή, όμως, των συνδικαλιστικών ηγεσιών της ΔΟΕ να ξεκινήσει την απεργία στις 18 Σεπτέμβρη με τα δεδομένα και τις αδυναμίες που

20. Εδώ έχει αξία να σημειωθεί η συνεχής αντιπαράθεση που γεννήθηκε με αφορμή τα αντιμαθήματα μεταξύ όσων θεωρούν ότι σ' αυτά χωρούν εισηγήσεις πανεπιστημιακών καθηγητών ως οδηγοί προς συζήτηση και μόνο και όσων πρότειναν την απόλυτα αυτόνομη διαπραγμάτευση των ζητημάτων απ' τους ίδιους τους «οργανωτές».

προαναφέρθηκαν παραπάνω, αποκαλύπτει τη διάθεσή τους για μια καθαρά κλαδική απεργία με καθαρά κλαδικές διεκδικήσεις.

Από την αρχή προκαλούν έκπληξη τα ποσοστά των απεργών πανελλαδικά αλλά κυρίως ο αριθμός των δασκάλων που κατεβαίνουν στις πορείες. Κάποιες πρωτοβουλίες φοιτητών από διάφορες σχολές συνεχίζουν να μαζεύονται και ανταλλάσσουν απόψεις και εμπειρίες από την κατάσταση στις σχολές τους και προβληματίζονται προς την κατεύθυνση της «αναζωπύρωσης» του κλίματος! Σ' αυτό το κλίμα, κρίνεται αναγκαία η αλληλεγγύη στον απεργιακό αγώνα των δασκάλων και παίρνονται διάφορες πρωτοβουλίες. Αρχικά, ο καθένας στη σχολή του αναλαμβάνει δράση ώστε να προπαγανδιστεί ο αγώνας των δασκάλων και να κινητοποιηθούν φοιτητές όσο το δυνατόν περισσότερο αλλά και ν' αναδειχθεί η σύνδεση των αγώνων που (υποτίθεται ότι;) διεξάγουμε και οι δύο ενάντια στην εκπαιδευτική αναδιάρθρωση. Μάλιστα γίνονται προσπάθειες ακόμα και να γίνουν συνελύσεις με καθαρά το ζήτημα της αλληλεγγύης στον αγώνα των δασκάλων κάτι που δεν επιτυγχάνεται. Είπαμε παίζουν εξεταστικές αλλά ακόμα και οι αριστερές «πρωτοπορίες» του κινήματος θέτουν de facto την ύφεση του κινήματος ως δικαιολογία για την πλήρη αδράνεια και αμηχανία στην οποία βρίσκονται. Το γνωστό, δηλαδή, «δεν τραβάνε οι μάζες»!

Επιπλέον, αποφασίζουμε να κατεβαίνουμε στα συλλαλητήρια των απεργών δασκάλων με ξεχωριστή παρουσία. Δεν μας κάνει το πανώ του Πολυτεχνείου και της Ιατρικής (μέσω Δ.Σ εννοείται...) που κατεβαίνει για να στεγάσει καμία 200αρά ΕΑΑΚίτες που κάνουν κάτι σαν κομματικό καθήκον ή υποχρέωση. Αντιθέτως, κατεβάζουμε πανώ σαν πρωτοβουλία φοιτητών που το προπαγανδίζουμε και στις σχολές μας. Κυρίως συσπειρώνόταν σ' αυτό φοιτητόκοσμος που γούσταρε την πιο χύμα παρουσία και συνθηματολογία του μπλοκ καθώς και διαδηλωτές από τον αναρχικό-αντιεξουσιαστικό χώρο. Σ' αυτές τις πορείες αποτελούμε μάλλον το μαύρο πρόβατο και απέναντι στις συνδικαλιστικές ηγεσίες φοιτητών και δασκάλων, καθώς και της καταστολής.

Ήδη στο 2ο συλλαλητήριο, στις 20 Σεπτέμβρη, κατεβαίνουμε στην πορεία και μετά από μια προσπάθεια για συμβολική σύγκρουση των δασκάλων μπροστά από τις κλούβες στην Βασιλίσσης Σοφίας, την οποία προσπάθεια την προλαμβάνουν τα ΜΑΤ επιτιθέμενα με χημικά, το μπλοκ της «Πρωτοβουλίας Φοιτητών», που πλέον έχει «μπασταρδευτεί» με δασκάλους αλλά και άλλους διαδηλωτές, στο ύψος της Πανεπιστημίου περικυκλώνεται από διμοιρίες των ΜΑΤ. Ο αρχιδιμοιρίτης με ντουντούκα μας καλεί να γονατίσουμε ώστε να συλληφθούμε ομαδικά, ενώ εμείς πιασμένοι σε αλυσίδες τους φωνάζουμε μεταξύ των άλλων να παραδοθούν αυτοί γιατί είναι περικυκλωμένοι από τους διαδηλωτές, αφού έχουν κόψει την πορεία στην μέση! Μέσα στον πανικό, μας επιτίθενται και ανεβαίνουμε στα Προπύλαια. Εκεί μαζί με κάποιους δασκάλους προσπαθούμε να πείσουμε τον κόσμο ν' ανοίξουμε την Πρυτανεία και να κάνουμε συνέλευση για να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε για ν' απαντήσουμε στο κατασταλτικό χτύπημα που δεχτήκαμε από κοινού. Πολλοί δάσκαλοι συμφωνούν ενώ πολλά μέλη των Παρεμβάσεων κωφεύουν και φωνάζουν από τις ντουντούκες ότι ακολουθεί συνάντηση των απεργιακών επιτροπών στα γραφεία της ΔΟΕ. Στην αντιπρόταση μας να γίνει η συνάντηση στην Πρυτανεία ώστε να συζητηθεί από κοινού το ζήτημα της καταστολής αλλά και να παραβρεθούν και άλλα κομμάτια της πορείας σ' αυτή την συνάντηση, λαμβάνουμε, δάσκαλοι και φοιτητές, αποστομωτικές απαντήσεις όπως «τί έχουμε να συζητήσουμε εμείς οι δύο μαζί;» και «σιγά ρε παιδιά, δεν έγινε και τίποτα».

Παρόλα αυτά γύρω στα 80 άτομα επιλέγουν να πάνε και αυτά στη ΔΟΕ με την παρότρυνση και λίγων δασκάλων. Η προσπάθεια παρέμβασης φοιτητών στη συνάντηση αυτή αντιμετωπίζεται εχθρικά από κάποιους αριστερούς συνδικαλιστές που μιλούν για «εισβολή αναρχικών στοιχείων» και ανασύρουν ό,τι πιο συντηρητικό επιχείρημα υπάρχει λέγοντας πως «εμείς χάνουμε μεροκάματα ενώ οι φοιτητές ...». Έτσι, με τον πιο ζωντανό τρόπο γίνεται φανερή η επιλογή των αριστερών ηγεσιών των δασκάλων να φιλτράρουν σύμφωνα με τα δικά τους standards οποιαδήποτε κοινωνική επαφή του απεργιακού τους αγώνα με άλλα κοινωνικά κομμάτια.

Γενικά, πολλοί από εμάς θεωρούμε την απεργία των δασκάλων ως μια καλή ευκαιρία ο αγώνας των φοιτητών να βγει έξω από τα ιδρύματα, να συνδεθεί όσο το δυνατόν περισσότερο και μ' άλλο

ένα κομμάτι του εκπαιδευτικού μηχανισμού. Σε καμία περίπτωση δεν ευελπιστούμε στην «οικοδόμηση του «πανεκπαιδευτικού μετώπου» που βαυκαλίζονται οι αριστεροί ότι έχουν ήδη πετύχει, αλλά στοιχηματίζουμε στη σύνδεση δύο αντιστεκόμενων κοινωνικών κομματιών από τα κάτω, τουλάχιστον, στο πιο κοντινό μας έδαφος, που είναι η εκπαιδευτική αναδιάρθρωση σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Μας ενδιαφέρει να μιλήσουμε με κοινωνικούς όρους ενάντια σε μια ολόκληρη διαδικασία που λαμβάνει χώρα στο κοινωνικό εργοστάσιο και όχι να αρθρώσουμε ιδεολογικά επιχειρήματα μετά από πολιτικές συμφωνίες από τα πάνω. Και όλα αυτά όχι ως μια συγκροτημένη αντίληψη αλλά κυρίως ως αίσθηση και πρακτική περισσότερο, παρορμητικά κυρίως και όχι βάσει μακροπρόθεσμων εκτιμήσεων.

Γ' αυτό και συνεχίζουμε να κατεβαίνουμε στις πορείες ως «Πρωτοβουλία Φοιτητών» παρά τις δυσμενείς συνθήκες που 'χουν δημιουργηθεί. Έχουμε στοχοποιηθεί από την καταστολή και, επιπλέον, μια ουσιαστική κίνηση επαφής με την απεργία των δασκάλων έχει στρέψει εναντίον μας μέρος των δασκάλων που είναι αποδέκτης της προπαγάνδας των συνδικαλιστών. Παρόλα αυτά, γενικά η αντιμετώπιση των δασκάλων στις διαδηλώσεις κρίνεται θετική παρόλο που κάπως άκομψα θεωρούν ότι «οι φοιτητές είναι μαζί μας», εννοώντας αυτό που βαυκαλίζονται από μικροφώνου οι συνδικαλιστές για «πανεκπαιδευτικό μέτωπο». Ούτως ή άλλως, σε κάθε συλλαλητήριο όλο και κάποιος συνδικαλιστής των ΕΑΑΚ ανέβαινε στο βήμα σαν εκπρόσωπος του Συντονιστικού Γενικών Συνελεύσεων και Καταλήψεων (των ποιών;) και συνέβαλε τα μέγιστα στην αντίστοιχη θριαμβολογία των συνδικαλιστών της ΔΟΕ.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα μπαίνουν στη φάση και οι καταλήψεις των μαθητών. Πρόκειται για καταλήψεις που σε τίποτα δε θυμίζουν τις αντίστοιχες του '98-'99. Πρόκειται για μαθητικές καταλήψεις και κινητοποιήσεις πιο ασφυκτικά ελεγχόμενες από το ΚΚΕ παρά ποτέ. Το ΚΚΕ έχει φάει δύο απανωτά στραπάτσα: το πρώτο είναι η αποτυχία να παρέμβει με οποιονδήποτε τρόπο κεντρικά στο φοιτητικό κίνημα (και να το ελέγξει, εννοείται) και το δεύτερο αφορά την απεργία των δασκάλων όπου (τί σύμπτωση;) αρχικά διαφωνεί με την απεργία, μετά με το πολιτικό σκέλος αυτής (αιτηματολογία- απουσία κουκουέδικης φρασεολογίας) και εντέλει αναγκάζεται και πάλι να συρθεί πίσω από τις εξελίξεις.

Μέσα σ' αυτό τον πανικό χρησιμοποιεί τις μαθητικές κινητοποιήσεις ως πολιορκητικό κροϊό ώστε να μπει δυναμικά και στο φοιτητικό μέτωπο καθώς και στην απεργία των δασκάλων. Με αβάντα τους μαθητές υπενθυμίζει στους υπόλοιπους αριστερούς συνδικαλιστές ότι αν θέλουν «πανεκπαιδευτικό μέτωπο», δηλαδή αναταραχή και στα σχολεία, θα πρέπει να περάσουν πάνω από το ΚΚΕ! Γενικά, η παρέμβαση που προσπαθήσαμε να έχουμε στις μαθητικές καταλήψεις είναι εντελώς αποσπασματική: μοιράστηκαν κάποια κείμενα σε λίγες καταλήψεις όπου είχαμε να αντιμετωπίσουμε οικοδόμους, κκεδες, αγανακτισμένους γονείς αλλά και καχύποπτους μαθητές προς οποιονδήποτε «εξωκαταληψιακό»²¹. Επίσης έγινε μια προσπάθεια να προσεγγίσουμε τα μαθητικά μπλοκ στις πορείες, κάτι πολύ δύσκολο αφού όταν εμείς αρχίζαμε αυτοί τελείωναν. Γενικά το ΚΚΕ είχε φροντίσει να απομονώσει τα μαθητικά μπλοκ μέσω του ΣΑΣΑ από οποιαδήποτε επικοινωνία με τον κόσμο των συλλαλητηρίων.

Αυτή η παρελκυστική πολιτική του Κόμματος αποδίδει άμεσα, τουλάχιστον, στο φοιτητικό μέτωπο. Στα μέσα προς τέλη Οκτώβρη, όπου πλέον έχει τελειώσει η εξεταστική, σχεδόν σ' όλες τις σχολές γίνεται η προσπάθεια να παρθούν οι πρώτες 2μερες-3μερες καταλήψεις. Εδώ κάνει για πρώτη φορά από τον Μάη την εμφανισή της η ΔΑΠ με ιδιαίτερα δυναμικό και οργανωμένο τρόπο. Είναι ξεκάθαρη η κυβερνητική βούληση να βάλει μπροστά τους μηχανισμούς της στα πανεπιστήμια ώστε ν' αποφευχθεί η αναταραχή του Ιούνη, αλλά ακόμα περισσότερο η σύνδεση αυτής με την τωρινή

21. Παράδειγμα, μερικά σχολεία στην Καισαριανή όπου μερικοί από εμάς με το ζόρι πιάνουμε κουβέντα με καταληψίες, αφού μπροστά στην πόρτα βρίσκονται κάθε λογής κκεδες, μιας και τα σχολεία αυτά είναι κνικοκρατούμενα. Απ' την άλλη, στο Παγκράτι οι μαθητές φοβούνται μήπως είμαστε και εμείς κνίτες και έτσι είναι ιδιαίτερα καχύποπτοι, αφού έχουν πει μεταξύ τους ότι «εδώ μέσα κνίτες δεν μπαίνουν!». Κατά διαβολική σύμπτωση, το σχολείο στο Παγκράτι ήταν αυτό που στις μαθητικές καταλήψεις του 2007 θα «βανδαλιστεί» από τους μαθητές του...

από πλευράς δασκάλων. Κάτω από την πίεση να χαθούν συνελύσεις τα ΕΑΑΚ αναγκάζονται (;) να συνεργαστούν με την καλά οργανωμένη, πλέον, ΠΚΣ ώστε να παρθούν οι πρώτες καταλήψεις. Είναι αυτά που λέμε κοινά πλαίσια που στην εξέλιξη θ' αποδειχτούν η Πέμπτη Φάλαγγα του κινήματος!

Έτσι ξεκινάει οι πρώτες καταλήψεις που παραμένουν μειοψηφικές αρχικά. Αυτό εξασφαλίζει την μεγαλύτερη παρουσία φοιτητόκοσμου στις πορείες, αλλά μέχρι εκεί. Η διάρκεια (3 μέρες στην καλύτερη των καταλήψεων) και η αδυναμία (ή πολιτική επιλογή;) να σπάσει η κανονικότητα μέσα στα ιδρύματα αντικατοπτρίζει με γλαφυρό τρόπο τον χαρακτήρα «επαναστατικής γυμναστικής» που προσδίδουν σ' αυτές τις κινητοποιήσεις ΕΑΑΚ και ΠΚΣ. Πρόκειται για καταλήψεις που δεν διαταράσσουν ιδιαίτερα την λειτουργία του πανεπιστημίου και την καθημερινότητα του φοιτητή, αλλά ουσιαστικά «μετρούν αντοχές» και δεν επιτρέπουν την εμπλοκή ευρύτερου κόσμου στον αγώνα. Στο κάτω-κάτω, στις 20 Οκτώβρη έχουμε δημοτικές εκλογές και κανείς δεν θέλει να ξεκινήσει πίο δυναμικά τα πράγματα πριν απ' αυτές καθότι... θα πάει πίσω και η προεκλογική προπαγάνδα! Οποιαδήποτε παρουσία κόσμου που εγκλωβίζεται σ' αυτή την πραγματικότητα παραμένει οικτρά μειοψηφική, αλλά και καθόλα ανοργάνωτη ώστε να μπορέσει να επηρεάσει καταστάσεις ή και να τις ανατρέψει²².

Πλέον, όμως, γίνεται άμεσα αντιληπτή και η αλλαγή στη σύνθεση και του μπλοκ κατάληψης. Είναι σαφώς απομαζικοποιημένο και κυριαρχείται από τους «πιο συνειδητοποιημένους και πολιτικοποιημένους» φοιτητές. Αυτό δρα καταλυτικά και στον ενθουσιασμό που είχαν οι κινητοποιήσεις τον Ιούνη, ενώ πλέον βρίσκονται στα πανεπιστήμια και οι πρωτοετείς που αποτελούν στοιχείο για τον κόσμο του κινήματος. Πάντως, η αντιμετώπιση τους απέναντι στις κινητοποιήσεις συνολικά μπορεί να χαρακτηριστεί εντέλει θετική. Πρόκειται για μία από τις «χαμένες γενιές» που ξέρει πολύ καλά τι σημαίνει νόμος Αρσένη ενάντια στον οποίο βρέθηκαν πίσω από τα μπλοκαρίσματα δρόμων πολύ απ' αυτούς που, σήμερα, βρίσκονται στα τελευταία έτη του πανεπιστημίου, οι «επί πτυχίω» και οι «αιώνιοι». Σ' αυτή τη συγκυρία, το «προσπέρασμα» των κνιτών, όπως το Μάη, φαντάζει αδύνατο αφού δεν πρόκειται να ξανακάνουν τέτοιο λάθος και είναι οργανωτικά αλλά και πολιτικά έτοιμοι να κάνουν οποιαδήποτε «κωλοτούμπα» - υποχώρηση για να «μπουν» στο κίνημα.

Τέλη Οκτώβρη πλέον, οι δάσκαλοι βρίσκονται στην 6η εβδομάδα απεργίας και στην πορεία της Τετάρτης 25ης Οκτώβρη παρατηρούνται οι πιο μαζικοί αριθμοί διαδηλωτών, καθώς και η πιο πλήρης «συμπαρουσία» δασκάλων, φοιτητών, μαθητών και αλληλέγγυων εργαζόμενων στο δρόμο. Και ο όρος συμπαρουσία επιλέγεται διότι δεν παρατηρείται κάποιο κοινό στοιχείο, που να δίνει την αίσθηση ότι ωθούμαστε από κοινούς λόγους για τον αγώνα μας και προς την κατεύθυνση να συνεχίσουμε τον αγώνα μας (μαζί). Ούτως ή άλλως, οι μαθητές σταδιακά επιστρέφουν στα θρανία, οι δάσκαλοι το βράδυ της 25ης Οκτώβρη αποφασίζουν το τέλος της απεργίας τους μετά κι από την συνάντηση ΔΟΕ - Καραμανλή ενώ οι φοιτητές, όπως όλα δείχνουν, δεν θα ξεφύγουν από τις 2ήμερες - 3ήμερες, τουλάχιστον για το διάστημα πριν τις διακοπές των Χριστουγέννων.

Η αυλαία κλείνει με τις οργανωμένες παρεμβάσεις των δασκάλων στις παρελάσεις της 28ης Οκτώβρη. Εκεί, για πρώτη φορά βρίσκονται και αρκετοί καταληψίες μαθητές και φοιτητές που στέκονται δίπλα. Το ραντεβού έχει δοθεί στα γραφεία της ΔΟΕ, πίσω από το Υπουργείο Παιδείας, και κάποιοι δραστήριοι καταληψίες το 'χουν πληροφορηθεί από κάποιους επίσης δραστήριους απεργούς δασκάλους. Με πανώ καταφέρνουμε να βρεθούμε απέναντι από την εξέδρα των επισήμων στην πλατεία Συντάγματος. Οι δάσκαλοι φωνάζουν τα συνθήματα για τις διεκδικήσεις τους, ενώ μερικοί καταληψίες βρίσκουμε ευκαιρία «ν' αμαυρώσουμε» και το πατριωτικό αίσθημα φωνάζοντας «είμαστε τσιγγάνοι, μωαμεθανοί, Τούρκοι προβοκάτορες και φιλοαλβανοί» και βρίζοντας επ' ευκαιρίας και κανά πατριώτη που μας την λέει. Αποχωρούμε συντεταγμένα και πάλι προς τα γραφεία της ΔΟΕ και ένα μπλοκ 500 ατόμων φωνάζει για τους μπάτσους, που μας ακολουθούν, και απαιτεί «όχι

22. Λίγες είναι εκείνες οι περιπτώσεις σχολών (EMME κ.α.) που αμφισβητούν την επιλογή αυτή (2ήμερες-3ήμερες καταλήψεις) παίρνοντας απόφαση για πολυήμερες καταλήψεις χωρίς κανένα ιδιαίτερο αποτέλεσμα βέβαια, αλλά και χωρίς κανένα ιδιαίτερο σκεπτικό, κυρίως ως μέσο αντίδρασης στις κυρίαρχες επιλογές εντός του κινήματος.

μόνο στον εκπαιδευτικό, 1400 σε όλο το λαό!».

Σκόπιμο είναι να ειπωθεί ότι, γι' αυτές τις μειοψηφίες, η περίοδος της απεργίας των δασκάλων ήταν μια σημαντική δοκιμασία για το τί θα ακολουθούσε. Γνωρίσαμε πολλά από τα αδιέξοδα της δράσης μας και τις αντιφάσεις της, ενώ δημιουργήθηκαν μεταξύ μας κάποια κοινά. Όλη την περίοδο της απεργίας πατούσαμε σε πολλές βάρκες. Θέλαμε να καλύψουμε ένα απωθημένο δράσης χωρίς να υπάρχει μια σαφής πολιτική εκτίμηση. Έτσι, κάναμε κινήσεις προπαγάνδας μέσα στις σχολές μας ενώ, συγχρόνως, κατεβαίναμε σ' όλες τις πορείες των δασκάλων χωρίς καμία ιδιαίτερη συμφωνία, πολιτική ή οργανωτική. Δρούσαμε περισσότερο πειραματικά και διαισθητικά. Επιπλέον, όλη αυτή την περίοδο, είχαμε χάσει τα προνομιακά εδάφη παρέμβασης που είχαμε το καλοκαίρι, δηλαδή γενικές συνελεύσεις και καταλήψεις, κάτι που δημιουργούσε αναπόφευκτα ερωτηματικά και προβληματισμούς για το «τί κάνουμε και πώς». Η διαθεσή μας να διατηρήσουμε «κλίμα» στις σχολές, περνούσε και μέσα από τις δικές μας αμφιταλαντεύσεις για τη συνέχιση ή μη των κινητοποιήσεων, κάτι που δε μας αντιστοιχούσε ποτέ να ορίσουμε. Ακόμη, βρεθήκαμε δίπλα σ' έναν αγώνα που θεωρούσαμε «δικό μας», αυτόν των δασκάλων, αλλά σε καμία περίπτωση αυτό δεν αποτέλεσε ζήτημα ή ανησυχία στα μυαλά των υπολοίπων υποκειμένων που βρεθήκαμε μαζί στο δρόμο το περασμένο καλοκαίρι. Τέλος, το φοιτητικό κίνημα είχε χάσει μια «μεγάλη ευκαιρία» να βγει έξω από τα ιδρύματα, να κοινωνικοποιηθεί μέσα και από την απεργία των δασκάλων, ζήτημα το οποίο συνέχιζε να μας φέρνει κοντά και θα αποτελούσε κυρίαρχη αιχμή και μετέπειτα στη δράση αυτής της τάσης κόσμου.

Τάση ή πόλος;

Όλη αυτή την περίοδο του μεσοδιαστήματος ανάμεσα στις δύο περιόδους καταλήψεων, όλον αυτόν τον κόσμο που καταγράφεται ως μειοψηφικός απασχολούσαν συνεχώς και έντονα ζητήματα δράσης και ταυτότητας, αυτοκαθορισμού και εκτιμήσεων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτοί οι άνθρωποι έχουν βρεθεί μαζί μ' ένα ιδιαίτερα παρορμητικό τρόπο στα τέλη Ιούνη, εναντιωνόμενοι σε μια κατάσταση που δεν τους εκφράζει και δεν τους χωρά και με πρώτο σημείο συνάντησης και πειραματισμού την κατάληψη της Πρυτανείας. Αυτό μπορεί ν' ακούγεται πολύ αόριστο, αλλά απ' την άλλη δεν στερείται ιδιαίτερων χαρακτηριστικών. **Πρόκειται για μια τάση που έχει προκύψει και καθοριστεί καταλυτικά από την εσωτερική αντιπαράθεση του κινήματος και εν πολλοίς η δράση και ο λόγος της προσδιορίζεται σημαντικά απ' αυτό.** Μέσα από τις συζητήσεις που έχουμε αναπτύξει, αλλά και την γνωριμία μας μέσα από τις δράσεις που κάναμε, φαίνεται εν πολλοίς ότι μας ενώνει ένας αντιγραφειοκρατικός λόγος και μια πρακτική στην κατεύθυνση της σύνδεσης λόγου-πράξης. Στη συγκεκριμένη, όμως, συγκυρία που δεν υπάρχουν τα εδάφη στα οποία θα μπορούσαμε ν' αναπτύξουμε μια παρουσία μ' αυτές τις αιχμές, αναγκαστικά υπάρχει μια δυστοκία να οριστεί ο σκοπός της κοινής μας παρουσίας, καθώς και τα χαρακτηριστικά αυτής.

Και εδώ προκύπτει η όλη προβληματική για το τι έπρεπε να είμαστε ή να γίνουμε. Υπάρχουν πάνω κάτω δύο σκεπτικά, που μπορούν να κωδικοποιηθούν στο δίπολο τάση ή πόλος. Ο πόλος εννοείται ως δημιουργία μιας πιο συνεκτικής δομής, ανοικτής μεν, αλλά με σαφή και ορισμένα πολιτικά χαρακτηριστικά που θα προωθούνται και θα υπερασπίζονται από τον λόγο και την δράση μας, κεντρικά και αποκεντρωμένα. Η αντίληψη αυτή αντιμετωπίζει το κίνημα ως γενεσιουργό αιτία του πόλου και τον πόλο ως ξεπήδημα μιας διακριτής πολιτικής πρότασης επί του κινήματος, που πλέον αυθύπαρκτα κατακάτ την παρουσία του. Η τάση εννοείται ως το σύνολο εκείνων των πολιτικών χαρακτηριστικών που προκύπτουν από τον εσωτερικό ανταγωνισμό του κινήματος ως διακριτά, και ένα μειοψηφικό κομμάτι που συσπειρώνεται γύρω απ' αυτά συγκροτώντας ανοικτές και ευκαιριακές δομές, προσπαθώντας να τα υπερασπιστεί και να τα επαναπροωθήσει στο κίνημα ως προτάσεις, κυρίως μ' έναν αποκεντρωμένο τρόπο. Η αντίληψη αυτή αντιμετωπίζει το κίνημα ως γενεσιουργό αιτία και όριο της τάσης ταυτόχρονα.

Η καταγραφή αυτής της αντιπαράθεσης γίνεται, όχι για να προκύψει κάποια εκ των υστέρων κα-

τάφαση ή άρνηση, προτίμηση ή απόρριψη, αλλά για να τονιστούν τα γεγονότα, τα χαρακτηριστικά, τα όρια και οι αντιφάσεις αυτής της μειοψηφικής δράσης και να περαστούν με πιό σαφή τρόπο από το μικροσκόπιο της αυτο-κριτικής.

Η αντιπαράθεση αυτή επηρεαζόταν από κάποια σημαντικά ζητήματα. Αρχικά, πρέπει να ειπωθεί ότι ο κόσμος που συγκροτούσε την «Πρωτοβουλία Φοιτητών» προερχόταν από διαφορετικές σχολές και κυρίως απ' αυτές που' χαν την τύχη να ζήσουν ζωντανές καταλήψεις και διαδικασίες εντός τους. Όμως, υπήρχαν και άτομα από σχολές που το καταληψιακό σκηνικό τους σε τίποτα δεν έμοιαζε με το προαναφερθέν. Αυτό το χαρακτηριστικό όριζε και την ιδιομορφία της παρέμβασης και της εμπειρίας που είχε ο καθένας στην σχολή του. Αλλού υπήρχαν δυναμικές παρεμβάσεις που μπόρεσαν ν'αντιστρέψουν την επιβολή κυρίαρχων αντιλήψεων για τον αγώνα και το κίνημα (ηγεσίες-ανάθεση-γραφειοκρατία κτλ) ενώ αλλού δεν καταφέρθηκε, ελλείπει μαζικότητας αλλά και προνομιακών εδαφών π.χ. ζωντανών καταλήψεων και συντονιστικών επιτροπών. Επιπλέον, αλλού είχαν δημιουργηθεί κινηματικά μπλοκ που συλλογικά «έκαναν αυτή τη δουλειά» (ΤΕΙ Αθήνας, ΕΜΜΕ, ΑΣΟΕΕ, Φιλοσοφική), ενώ αλλού οι ατομικές παρεμβάσεις δεν στάθηκαν ικανές για διαφορετικά αποτελέσματα. Επίσης, τα εδάφη στα οποία αυτός ο κόσμος δρούσε συλλογικά και με κάποια χαρακτηριστικά στις σχολές του, τώρα είχαν χαθεί. Δεν υπήρχαν γενικές συνελεύσεις, συντονιστικές επιτροπές κατάληψης, καταλήψεις ούτε καν πορείες. Αυτό αναδείκνυε αναγκαστικά τα όρια αυτού του κόσμου, τα οποία ορίζοντουσαν μέσα απ' αυτό το κίνημα καθώς και από την υπαρχή του. Τώρα που έλειπε ο παράγοντας κίνημα έπρεπε αυτή η δράση να βρει άλλα εδάφη να διοχετευτεί, αλλά και να επανακαθορίσει τους στόχους της. **Πρέπει να ξαναειπωθεί ότι σ' όλη την διαδρομή της, αυτή η τάση, αδυνατεί να κάνει μια σαφή πολιτική εκτίμηση για το κίνημα.** Αυτό μας οδηγεί κυρίως να τρέχουμε πίσω από τις κινηματικές εξελίξεις χωρίς κάποιους σαφείς στόχους, αλλά προσπαθώντας να επικοινωνήσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο τις αντιλήψεις που κουβαλάμε. Έτσι, σ' αυτήν την περίοδο οι κατευθύνσεις της τάσης αυτής συμπυκνώνονται στην δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για τις καταλήψεις που έρχονται, στην προσπάθεια επιρροής του κοντινού μας κόσμου προς μια κινηματική κατεύθυνση, καθώς και στην, όσο το δυνατόν μεγαλύτερη, ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων μεταξύ μας από τις κινητοποιήσεις του καλοκαιριού.

Η πρώτη κατεύθυνση μεταφράζεται στην προπαγάνδα στο εσωτερικό των σχολών, που εκτείνεται από ζητήματα που ανέδειξε το φοιτητικό κίνημα (προσπαθώντας ν' αναπτυχθεί ταυτόχρονα και μια αυτό-κριτική σ' όλα αυτά), μέχρι και ζητήματα συγκυρίας όπως αυτό της απεργίας των δασκάλων. Προσπαθείται, δηλαδή, να δημιουργηθεί ένα κλίμα κινητοποίησης με αφορμή τους δασκάλους καθώς και να επικοινωνήσουμε με κόσμο ώστε να δημιουργηθούν κάποια πιο ποιοτικά χαρακτηριστικά στις κινητοποιήσεις που θα έρθουν. Θέλουμε να γίνουν ζωντανές καταλήψεις, να έχουν εσωτερικές διαδικασίες (συνλεύσεις), να σπάσει το παχύ στρώμα ανάθεσης σ' όλες τις διαδικασίες του κινήματος, ο κάθε αγωνιζόμενος να βάζει το προσωπικό του στίγμα σ' αυτές και να παίρνει τον αγώνα στα χέρια του. **Ξέρουμε πολύ καλά και έχουμε αποδεχθεί ότι εμείς δεν μπορούμε να γεννήσουμε καταλήψεις λόγω της μειοψηφικής μας φύσης, αλλά μπορούμε μέσα από αυτή την προσπάθεια να μετασχηματίσουμε μέρος του λόγου και της πράξης του κινήματος, κομμάτι του οποίου είμαστε και εμείς.** Όμως, η ιδιομορφία της κάθε σχολής (και η εμπειρία που παράχθηκε απ' αυτήν) δεν μας επέτρεπε μια συνεκτική φόρμουλα δράσης. Αντίθετα, επέβαλλε τη διατήρηση της πολυμορφίας αυτής μέσα από την **αυτονομία** του καθενός μας στον τρόπο παρέμβασης, που επηρεαζόταν σημαντικά από την μαζικότητα και την **δυναμική που είχαμε στις σχολές μας.**

Ένα ακόμα ζήτημα που επηρεάζει την αντιπαράθεση τάση-πόλος είναι και η κατάσταση των ριζοσπαστικών χώρων πέρα από την αριστερά. Ο κόσμος που συναποτελεί την «Πρωτοβουλία Φοιτητών» προέρχεται μεν από τα κινηματικά μπλοκ καταλήψεων που αναδύθηκαν στις σχολές, στην πλειοψηφία του πρόκειται δε για ανένταχτους αγωνιστές και άτομα που κινούνται και συμμετέχουν στον αναρχικό-αντιεξουσιαστικό-αυτόνομο χώρο ενώ υπάρχουν και άτομα που συμμετέχουν ή συμμετείχαν σε αριστερά σχήματα και κινήσεις. Αυτός ο κόσμος, στο σύνολό του, όσο έχει αηδιάσει από την γραφειοκρατία και τους συνδικαλιστές, άλλο τόσο τον προβληματίζουν οι αγκυλώσεις και

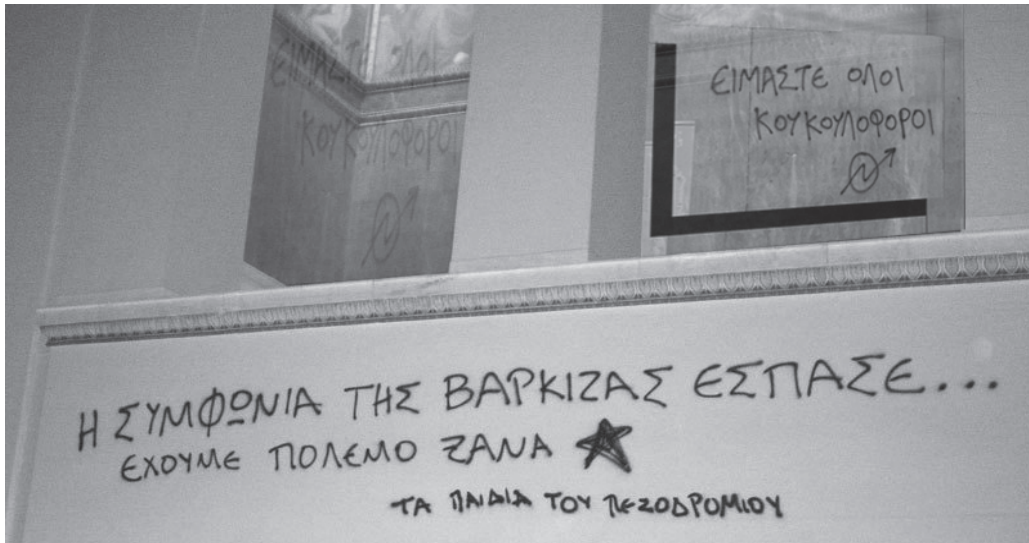
η χοντροκοπία του α/α/α χώρου απέναντι, τουλάχιστον, στις φοιτητικές κινητοποιήσεις. Ούτως ή άλλως, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι, ειδικά μετά την κατάληψη της Πρυτανείας και κατά την διάρκεια της απεργίας των δασκάλων, κυρίαρχα απευθυνόμαστε σ'εκείνο τον κόσμο που κινείται γύρω ή μέσα στον αναρχικό-αντιεξουσιαστικό-αυτόνομο χώρο. Έτσι, η κινηματική μας δράση αποτελούσε ταυτόχρονα και ενός είδους κριτικής πέρα από το κίνημα και στο συγκεκριμένο χώρο. Έχοντας «κατοχυρώσει» την εμπειρία από την δράση μέσα στις κινηματικές διαδικασίες, αλλά και κάποια απτά αποτελέσματα απ'αυτήν, προσπαθούσαμε να βρούμε τις γέφυρες επικοινωνίας και μ' αυτόν τον κόσμο, πέρα από τις πολιτικές αιχμές του καθενός από εμάς, όπως ακριβώς συνέβαινε και στο εσωτερικό αυτής της τάσης, αλλά και στις συγκυριακές ομαδώσεις που δημιουργήθηκαν στις σχολές με αφορμή τις φοιτητικές κινητοποιήσεις.

Αυτό δεν σημαίνει ότι αναλάβαμε κάποιο έργο να διεμβολίσουμε αυτόν τον κόσμο με πολιτικούς και ιδεολογικούς όρους (δεν θα μπορούσαμε άλλωστε λόγω απουσίας αυτών), αλλά με μια κινηματική παρουσία να επηρεάσουμε τον κόσμο που ψάχνει ακόμα εκείνο το κατάλληλο έδαφος για να βρει τον εαυτό του μέσα σ'αυτές τις κινητοποιήσεις. Ξέραμε ότι το ιδεολογικό καβούκι του καθενός χωρά πολύ λίγους, και επιπλέον η συμφωνία πάνω σε πολιτικές πλατφόρμες σαν προϋπόθεση κινητοποίησης ήταν κάτι που μας είχε αηδιάσει, με βάση και την καλοκαιρινή μας εμπειρία. Προσπαθούσαμε, συνειδητά ή ασυνειδητά, να καθορίσουμε μια ισορροπία μεταξύ πολιτικής αυτονομίας και κοινωνικής-κινηματικής παρέμβασης, γι' αυτό και απέναντι στο ερώτημα που συχνά επανερχόταν σε όλους μας, «τί είμαστε;», υπήρχαν διάφορες απαντήσεις που η πειστικότητά τους ελεγχόταν από τον καθένα. Επιπλέον, το συγκεκριμένο ερώτημα σε μερικούς, πέρα από γνωστό φάνταζε και εχθρικό αφού, εκ των προτέρων, χρέωναν στους ερωτώντες συγκεκριμένες και προκατασκευασμένες απαντήσεις και προτάσεις.

Όλα τα παραπάνω οδήγησαν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Αφενός, αυτή η τάση κόσμου προσπαθεί μες στις σχολές να δημιουργήσει κλίμα και γεγονότα με ιδιαίτερα αποσπασματικό χαρακτήρα και χωρίς σαφή αποτελέσματα, ενώ η «Πρωτοβουλία Φοιτητών» βρίσκει διέξοδο κεντρικής δράσης και συντονισμού βάσει της απεργίας των δασκάλων και των μαθητικών καταλήψεων, κατεβαίνοντας στο δρόμο. Αυτό δεν επέτρεπε το άνοιγμα που επιθυμούσαμε, καθότι η αποσπασματικότητα όσων κάναμε δεν επέτρεπε την συνέπεια που προϋποθέτει ένα τέτοιο άνοιγμα, ενώ η αδυναμία μας να πούμε «ποιοί είμαστε» υπονόμειε οποιαδήποτε προσπάθεια κοινωνικής απεύθυνσης. Έπρεπε να προπαγανδίζουμε και να υπερασπιζόμαστε ανοικτά τις πρακτικές και το λόγο μας, στην προσπάθειά μας να κατοχυρώσουμε κάποια *minimum* κερτημένα μεταξύ μας, που θ' αποτελούσαν ταυτόχρονα και προτάσεις γι' αυτό το κίνημα. Όμως, η έλλειψη πολιτικής εκτίμησης και η αδυναμία μας ν' απαντήσουμε στην χρησιμότητα δημιουργίας κεντρικών γεγονότων, μας οδήγησε στο ελλιπέστατο πρόταγμα της δράσης, το οποίο εύκολα πήρε την μορφή του **πρακτικισμού**. Όλα τα παραπάνω όμως, που έγιναν και που δεν έγιναν, καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την πορεία αυτού του κόσμου μέσα και έξω από το κίνημα στην τρίτη φάση των κινητοποιήσεων, μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων.

ΦΑΣΗ 3η (ΓΕΝΑΡΗΣ-ΜΑΡΤΗΣ)

Δεδομένου του τρόπου που το κίνημα είχε κλείσει τον Ιούνιο, της εξεταστικής του Σεπτέμβρη και του γεγονότος ότι η απεργία των δασκάλων και οι μαθητικές καταλήψεις παρέμειναν εξωτερικά γεγονότα για το φοιτητικό κίνημα, το διάστημα πριν τις 10 Γενάρη, χαρακτηριζόταν από έλλειψη προσανατολισμού και απογοήτευση. Το φ.κ. είχε συνθηκολογήσει με την εξεταστική: όχι μόνο δεν την αντιμετώπισε σαν μέσο καταστολής του κινήματος, όχι μόνο δεν είδε στο σαμποτάρισμά της ένα ακόμα μέσο πίεσης και αγώνα, αλλά την αντιμετώπισε και σαν ευκαιρία, ακόμα και σαν κατάκτηση. Για πολλούς, το γεγονός ότι όλη αυτή η εκτροπή από την κανονικότητα είχε διοχετευτεί τόσο εύκολα στο κατ' εξοχήν μέσο πειθάρχησης – την εξεταστική – σήμαινε πολλά για τα όρια αυτού του

κινήματος. Παράλληλα, ενδεικτικό για τα όρια, ήταν η αδυναμία κατανόησης της αναγκαιότητας να συνδεθεί το φ.κ. με την απεργία των δασκάλων και τις μαθητικές καταλήψεις. Αν όχι για χίλιους δύο λόγους, αν όχι επειδή η αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης είναι συνολική, τουλάχιστον προκειμένου να πέσει ο νόμος-πλαίσιο και να ακυρωθεί η αναθεώρηση του Άρθρου 16.

Εν όψει της 10ης Γενάρη το πλαίσιο είχε αλλάξει σημαντικά. Τα κινηματικά δεδομένα του Μάη-Ιούνη δεν υπήρχαν και ότι είχε μείνει από το λόγο του κινήματος είχε μετατοπιστεί στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό, εκφυλισμένο στο «ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 16». Ενδεικτικό γι' αυτό οι διάφορες συνασπισμένες πρωτοβουλίες, όπως και η πρωτοβουλία μελών του ΠΑΣΟΚ. Έτσι η μεγάλη μέρα της 10ης Γενάρη ήταν μια φούσκα καθώς δε στηριζόταν σε κάποια κινηματική διαδικασία. Ήταν η πιο σύντομη πορεία του κινήματος με ΕΑΑΚίτες και Κνίτες να συναγωνίζονται για το ποιος θα προσπεράσει τα μπλόκ του άλλου και κατάντησε μια ακίνδυνη, συμβολική «περικύκλωση διαμαρτυρίας» της Βουλής. Ο ελιγμός του ΠΑΣΟΚ άλλωστε εξασφάλιζε πως δεν θα επιτευχθεί ισχυρή πλειοψηφία (των 181) στην αναθεώρηση.

Τότε και για το επόμενο διάστημα το να συμβεί κάτι ανάλογο με τον Μάη-Ιούνη φαινόταν εξαιρετικά μακρινό. Σιγά-σιγά άρχιζαν να διαφαίνονται κάποια σημάδια ανάκαμψης μέσω των μαζικών πορειών. Ένα από τα βασικά συμπεράσματα της περιόδου ήταν η διαπίστωση πως το κεντρικό συντονιστικό ήταν πλέον άχρηστο και εχθρικό για το κίνημα. Με τη δυναμική είσοδο των κνιτών στο παιχνίδι είχε εκφυλιστεί σε μία αδιέξοδη πολιτική κόντρα. Υπήρχε δε η αίσθηση ότι το κίνημα είχε πια ξεφύγει από την όποια βάση του.

«Όποιος έχει διατηρήσει μια στοιχειώδη κινηματική αντίληψη και μπορεί να διακρίνει μέσα από τη θολούρα του αριστεριστικού βερμαλισμού την πραγματικότητα, δεν μπορεί παρά να διαπιστώσει το εξής: σε σχέση με το άλμα του Μάη-Ιούνη είμαστε δύο βήματα πίσω: Ο διάλογος, η ζύμωση και η καρδιά των κινητοποιήσεων δεν ανήκουν πια στη βάση του κινήματος, στους ίδιους τους καταληψίες και στα όργανά τους, αλλά έχουν μετατοπιστεί προς τα πάνω: ο ρους των κινητοποιήσεων αποφασίζεται στις κλειστές κομματικές επιτροπές-«σχήματα» διάφορων αριστερών όπου όλα είναι προαποφασισμένα• ο διάλογος με το κράτος που υποτίθεται το κίνημα αρνήθηκε αποφασιστικά καλά κρατεί στις διάφορες «Ελευθεροτυπίες» με τις ευλογίες των κάθε λογής φοιτητοπατέρων που συνδιαλέγονται με τους δημοσιογράφους ερήμην των φοιτητών• η εναντίωση στο Άρθρο 16 έχει καταντήσει μόντο διαφόρων Πασοκόφιλων, αριστεριστικών και ακαδημαϊκών πρωτοβουλιών• η καθημερινή αντίσταση στους δρόμους έχει μεταφερθεί αποστειρωμένη στα έδρανα της Βουλής.»²³

23. Προκήρυξη «έχουμε κατάληψη όχι δημοκρατία» από αυτόνομους καταληψίες ΕΜΠ, (βλ. και παράρτημα)

Η βασική μετατόπιση εντοπίζεται στο εξής: η κινηματική λογική η οποία ως ένα βαθμό υπήρχε στις καταλήψεις του Μάη-Ιούνη είχε εξέλθει από αυτές και βρισκόταν μετέωρη σε ένα μεταίχμιο. Ο κόσμος δυσκολευόταν να απαντήσει που ακριβώς πάει το πράγμα, να εκτιμήσει την κατάσταση και να πορευθεί βάση αυτής της εκτίμησης. Τελικά η δημιουργικότητα του κόσμου διοχετεύτηκε προς τα έξω, όχι προς την κοινωνία αλλά στο δρόμο, με την μαζική αντιβία που κορυφώθηκε στις 8 Μάρτη.

Η έλλειψη μαζικής συμμετοχής στο συντονιστικό και το γεγονός ότι οι προηγούμενες φάσεις δεν κληροδότησαν κάποια άλλη σταθερή οργανωτική δομή συντονισμού, καθιστούσαν τον κόσμο που ήθελε να κινηθεί κάπως ανήμπορο να εκτιμήσει από κοινού την κατάσταση και να συντονιστεί. Η όποια «αφανής τάση» ήταν αδύνατο να ανιχνευθεί διότι δεν υπήρχε τρόπος να αντιληφθεί τον παλμό και τις διαθέσεις, πέρα από την επικίνδυνα υποκειμενική εικόνα που παρείχαν οι εκάστοτε καταλήψεις. (Υποκειμενική λόγω της ασυμμετρίας των καταστάσεων που επικρατούσαν στην κάθε σχολή)

Έτσι μπορούμε να πούμε ότι οι κινήσεις που ακολούθησαν μειοψηφικά κινούνταν ανάμεσα σε ένα δίπολο: **απόπειρα για δημιουργία ζωντανών καταλήψεων και απεγκλωβισμός του κινήματος από τα αδιέξοδά του**. Το 1ο ήταν αποτέλεσμα της ελπίδας ότι σε αυτή την 3η φάση θα ήταν εφικτή η δημιουργία κεντρικών γεγονότων μέσω μαζικών καταλήψεων στο κέντρο. Υπήρχαν τα ΕΜΜΕ και η ΑΣΟΕΕ, αλλά η Νομική και το Πολυτεχνείο παρέμεναν εντελώς άχρηστα. Ήταν ένα λογικό στοίχημα τότε να επιδιώξεις εκεί μια συνεχή κινηματική κατάσταση.

Αυτό αποδείχτηκε πως είχε τα όριά του. Το γενικότερο κλίμα ηττοπάθειας και οι νεκρές καταλήψεις μας ανάγκασαν να κινηθούμε πλέον σε πιο κεντρική παρέμβαση. Έτσι το 2ο σημείο ήταν απόρροια του κλίματος αυτού και του γεγονότος ότι οι όποιες ψευδαισθήσεις για το ρόλο των ΕΑΑΚ είχαν εξαφανιστεί. Ήταν πλέον σαφές πως δεν θα έκαναν την παραμικρή κίνηση για κλιμάκωση του αγώνα. Δεν ήταν στις προθέσεις τους κάτι πέρα από τη διαιώνιση του τρίπτυχου συνελεύσεις-καταλήψεις-διαδηλώσεις, αυτήν την πλέον κουραστική κανονικότητα απ' την ανάποδη, δηλαδή μια κανονικότητα που είχε επιβληθεί μεν από το κίνημα, αλλά ήταν πλέον εχθρική απέναντι σε αυτό. Χάρη δε στη διαμάχη με τους κνίτες αφενός, και της πόλωσης γύρω από το ζήτημα της εξεταστικής αφετέρου, οι όποιες προσχηματικές ανοιχτές διαδικασίες είχαν εγκαταλειφθεί. Για τα ΕΑΑΚ το κίνημα είχε μπει στον αυτόματο πιλότο: το πολιτικό πλαίσιο-περιεχόμενο είχε αποφασιστεί, οι μορφές πάλης επίσης και το μόνο που έμενε ήταν η προάσπιση του πολιτικού περιεχομένου ενάντια στους κνίτες και των καταλήψεων ενάντια στους ΔΑΠίτες και τους «αγανακτισμένους φοιτητές». **Πρέπει να τονιστεί πως ό,τι συνέβη σε αυτό το διάστημα πέρα από τα τετριμμένα, ήταν αποτέλεσμα της πίεσης από μειοψηφίες και των αναγκαιών μετατοπίσεων που έκαναν οι ηγεσίες προκειμένου να διατηρήσουν την ηγεμονία τους**. Αποτελεί π.χ. γενική παραδοχή πως το κίνημα από ένα σημείο και ύστερα συνίστατο στη διαχείριση της βίας και στην πόλωση γύρω από το ζήτημα της καταστολής.

Οι «καταλήψεις από σχολές»

Σε αυτό το πλαίσιο παρουσιάστηκε από σχολές και άτομα η ανάγκη για μια άλλου τύπου οριζόντια δικτύωση με τους εξής στόχους: **Δημιουργία ανοιχτών διαδικασιών μέσα στις καταλήψεις οι οποίες θα χρησίμευαν ως πλατφόρμα συνεύρεσης των μειοψηφικών τάσεων, θα συντόνιζαν δράσεις και θα διερευνούσαν δυνατότητες για παραγωγή νέων περιεχομένων**.

Πρέπει να γίνει σαφές ότι αυτή η στρατηγική δεν αποφασίστηκε συνειδητά και ταυτόχρονα, αλλά διαμορφώθηκε μέσα από πειραματισμούς. Σημασία έχει ότι εκείνη την περίοδο παρουσιάστηκε έντονα η ανάγκη για κεντρικές συζητήσεις γύρω από τα περιεχόμενα και από θεωρητικά ζητήματα που αφορούσαν (ή θα έπρεπε να αφορούν) το κίνημα. Μέχρι τότε το περιεχόμενο ερχόταν σε δεύτερη μοίρα υπό την έννοια ότι η έμμονη σε τέτοια ζητήματα θα πήγαινε πίσω το κίνημα. Στο

διάλειμμα –στη δεύτερη φάση– τέτοια ζητήματα επίσης δεν θίχτηκαν, καθώς δεν γινόταν να τεθούν άνευ κινήματος. Πλέον όμως η ένδεια του λόγου του κινήματος ήταν προφανής και οι όποιες δυνατότητες για ριζοσπαστικοποίηση και κοινωνικοποίησή του αναγκαστικά περνούσαν και μέσα από την εμβάθυνση του λόγου.

Τα διήμερα που οργανώθηκαν από τους «καταληψίες από σχολές»²⁴ ήταν ένα πείραμα που θα έδειχνε αν μια σημαντική μερίδα του κινήματος σκεφτόταν με αντίστοιχο τρόπο και χρειαζόταν να συναντηθεί και με άλλους καταληψίες πάνω στη βάση σύνδεσης λόγου-πράξης. Δεν είχαμε ιδέα το ποιούς άλλους θα αφορούσε ένα τέτοιο εγχείρημα. Και όπως αποδείχτηκε από την προσέλευση του κόσμου αυτή η μερίδα ήταν μειοψηφική. Τα ζητήματα που έθιξαν τα διήμερα ήταν τα εξής: χωροταξία και καταλήψεις, εργασιακή αναδιάρθρωση μέσα στις σχολές, βία και αντιβία, δυνατότητες συντονισμού του φ.κ. από τα κάτω.

Οι δράσεις που προέκυψαν από αυτά: παρεμβάσεις στον ΟΤΕ, πορεία σε γειτονιές, μοιράσματα-πορεία στο μετρό, μπλοκάρισμα στον ΟΣΕ, γιορτή δρόμου στο Μοναστηράκι. Υπήρχε πλέον η αυτοπεποίθηση πως μπορούσαμε να κάνουμε πράγματα μόνοι μας δίχως κανενός είδους κεντρική έγκριση. Όλες οι παραπάνω κινήσεις ανακοινώνονταν ως τετελεσμένες αποφάσεις και απλώς επιδίωκαν επιπρόσθετα την όποια θεσμική επικύρωση μπορούσαν να πετύχουν μέσα από Γ.Σ. και επιτροπές κατάληψης. Κύριο χαρακτηριστικό τους ήταν πως δεν απευθύνονταν στην κοινωνία ως ξεχωριστό κομμάτι αλλά ως μέρος της, δεν την καλούσαν να στηρίξει το φ.κ. αλλά να το χρησιμοποιήσει για να αναδείξει άλλα ζητήματα. Έτσι τα κείμενα στο μετρό απαιτούσαν ΔΗΜΟΣΙΕΣ & ΔΩΡΕΑΝ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΟΛΟ ΤΟ ΛΑΟ• η γιορτή δρόμου για μπλοκάρισμα της ροής των εμπορευμάτων και επανοικειοποίηση του δημοσίου χώρου• στον ΟΤΕ καλούσαμε τους εργαζόμενους-φοιτητές να γνωστοποιήσουν την εργασιακή συνθήκη που βιώνουν στις Γ.Σ. και να κατέβουν στο δρόμο• με την πορεία στις γειτονιές θέλαμε να δείξουμε πως το φοιτητικό κίνημα δεν είναι μόνο διαμαρτυρία μπροστά από τη βουλή, αλλά έκφραση της κοινωνικής δυσαρέσκειας.

Αυτές οι κινήσεις χαρακτηρίζονταν, πιθανώς, από έναν πανικό απεύθυνσης. Ο πλούτος της και η αποσπασματικότητά τους οφείλεται εν πολλοίς στη συνειδητοποίηση της κοινωνικής απομόνωσης και της εσωστρέφειας του κινήματος, καθώς και της ανάγκης να γίνει κάτι αδύνατο: μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και από λίγους ανθρώπους ότι δεν είχε γίνει έναν χρόνο, με την ελπίδα ότι θα ξυπνήσουν έτσι κρυμμένα κοινωνικά αντανάκλαστα και θα συναντήσουν επίσης κρυμμένα κινηματικά χαρακτηριστικά. Παρέμειναν αυτές οι κινήσεις σπερματικές. Άνοιξαν απλώς ζητήματα, δεν τα προχώρησαν. Έπασχαν από δικτύωση, έλλειψη συνέχειας, αδυναμία καταγραφής, απουσία «γέφυρας» με την κοινωνία. Δεν αγκαλιάστηκαν από πολύ κόσμο, ούτε καταγράφηκαν ως άποψη στο εσωτερικό του κινήματος. Αντίθετα παρέμειναν κινήσεις που γίνονταν στο περιθώριο του κινήματος. Ενώ κατάφεραν όντως να συνδέσουν τον λόγο με την πράξη, αντιμετωπίστηκαν ως ακτιβισμός.

Ένα ερώτημα που ανακύπτει εδώ, είναι το κατά πόσο έπρεπε αυτές οι κινήσεις να προπαγανδιστούν όχι μόνο πριν γίνουν αλλά και αφού γινόντουσαν, **να επιχειρηθεί δηλαδή η καταγραφή αυτής της τάσης ως πρόταση για το κίνημα**. Να μην γεμίζουν δηλαδή απλώς τις τρύπες ή να καλύπτουν την αναγκαιότητα για πρωτοβουλιακή δράση, αλλά να επιδιώξουν και μια πόλωση πάνω στα ζητήματα του ανοίγματος στην κοινωνία και της σύνδεσης με την εργασία. Υπήρχε εν ολίγοις τότε, μέσω μιας πιο «επιθετικής» στρατηγικής η δυνατότητα μετασχηματισμού του κινήματος;

Πίσω στο κίνημα- Ο δρόμος

Καθ' όλη τη διάρκεια αυτών των κινήσεων, ένα από τα ερωτήματα ήταν το κατά πόσο έπρεπε να διοχετεύσουμε τη δράση μας σε τέτοιου είδους, «περιφερειακές», κινήσεις ή στις κεντρικές πορείες.

24. Το όνομα προκύπτει από την ανάγκη να διευκρινιστεί ότι η παρέμβασή μας δεν ήταν παρέμβαση ενός πολιτικού χώρου αλλά παρέμβαση καταληψιών.

Εφόσον η κανονικότητα του κινήματος δεν μπορούσε να ανατραπεί, η μαζικότητα του συντονιστικού δεν υπήρχε, οι πορείες της Πέμπτης είχαν γίνει το κύριο σημείο ζύμωσης του κινήματος. Διάφορα περιστατικά σηματοδοτούν την επιστροφή του δρόμου στο προσκήνιο, που συνόδευσε το κίνημα μέχρι το τέλος του. Ένα από αυτά ήταν η πορεία στη ΓΣΣΕ. Σαν απόφαση ξεκίνησε από τις συνελεύσεις των ΕΜΜΕ και της ΑΣΟΕΕ. Ο στόχος ήταν διπλός: αφενός πίεση/καταγγελία στη ΓΣΕΕ. Αφετέρου – και κυρίως – στη διερεύνηση της δυνατότητας να ξεπεραστεί η κανονικότητα μιας πορείας και να πάει ο κόσμος «λίγο πιο πέρα». Η πορεία πραγματοποιήθηκε με συγκροτημένο και ιδιαίτερα μαζικό, σε σχέση με τις προβλέψεις, μπλοκ. Αν κάτι χαρακτήρισε αυτή την πορεία είναι η επιστροφή σε κεντρικό επίπεδο της αντιγραφειοκρατικής συνθηματολογίας (το «Αλήτες-Λέρες-Εργατοπατέρες» γρήγορα μετατράπηκε σε «Αλήτες- Λέρες-Φοιτητοπατέρες»). Άγνωστο παραμένει γιατί όταν επιχειρήθηκε και στην επόμενη πορεία απέτυχε παταγωδώς. Η επιστροφή στο δρόμο οδήγησε σε μία εξαιρετικά τεταμένη κατάσταση τις 2 βδομάδες μέχρι την ψήφιση του νόμου πλαισίου, που αν μη τι άλλο απέδειξε – τουλάχιστον σε επίπεδο πρακτικής – την τεράστια απόσταση ανάμεσα στις κυρίαρχες επιλογές του κινήματος και στις διαθέσεις των καταληψιών.

Η επιστροφή της βίας, όπως εκφράστηκε στο διάστημα ανάμεσα στις 22 Φλεβάρη και την 8η Μαρτίου (άγριες συγκρούσεις στο Σύνταγμα, μαζικοί ξυλοδαρμοί και συλλήψεις, πυροβολισμοί, πορείες αλληλεγγύης στην ΓΑΔΑ) έχει 2 αιτίες. Αφενός, το γεγονός ότι ο δρόμος είχε γίνει το κύριο πεδίο ζύμωσης επέτρεψε να εκφραστεί εκεί δυναμικά αυτό που τόσο καιρό είχε θαφτεί. Ο κόσμος ένιωθε πως το κίνημα αυτό πλέον δεν μπορούσε να νικήσει στηριζόμενο στις δυνάμεις του και τα έπαιξε όλα για όλα. Αυτή η φάση του κινήματος στην ουσία δεν είναι πολλά παραπάνω από ένα «δεν κωλώνουμε» και «ο δρόμος μας ανήκει» απέναντι στο κράτος και τους κνίτες. Ό,τι επιχείρημα είχε ειπωθεί έναν χρόνο τώρα ενάντια στη βία δεν έστεκε. Όχι μόνο επειδή ήταν προφανές ότι την επέλεγε μαζικά ο ίδιος ο κόσμος, αλλά επίσης καθώς ήταν προφανές πως ήταν ο μοναδικός πλέον συνδυαστικός κρίκος του κινήματος (και η καταστολή που προκαλούσε είχε γίνει σχεδόν το μοναδικό άλλοθι). Αν χωράει εδώ αυτοκριτική είναι το γεγονός ότι μία λάθος εκτίμηση και μία βροχή συντέλεσαν στην εγκατάλειψη αυτής της πρακτικής. Θα έπρεπε πιθανώς οι 2 επόμενες πορείες να ήταν δύο ακόμα 8 Μάρτη. Η επιστροφή της βίας οφείλεται επίσης σίγουρα στην αυξημένη δραστηριότητα και αυτοπεποίθηση του χώρου για κινήσεις αλληλεγγύης όλο αυτό το διάστημα. Πάντως το μόνο σίγουρο είναι πως η ελεγχόμενη σύγκρουση που συνόδευε το κίνημα από τις απαρχές του είχε ξεπεραστεί για τα καλά. Σε αυτό το διάστημα είχε παγιωθεί μια λογική που έλεγε ότι στις Αθηναϊκές πορείες τα πράγματα θα είναι ήρεμα και συμβολικά, ενώ στις Πανελλαδικές θα γίνεται χαμός. Αυτή η διάχυτη αναμονή της Πανελλαδικής συγκρουσιακής πορείας κάθε φορά καθόρισε πολλές φορές τις αποφάσεις του κινήματος

Δεν γνωρίζουμε κατά πόσο ήταν σαφές όλον αυτό τον καιρό ότι εξωραϊζαμε τη λήξη του κινήματος. Μόνο μια Γενική απεργία θα έριχνε το νόμο και θα το μετασχημάτιζε και τίποτα δεν έδειχνε πως ένα τέτοιο ενδεχόμενο ήταν εφικτό.

Η «αφανής τάση» εκφράστηκε μέσα από μία - πρωτοφανούς μαζικότητας - αντιβία δίνοντας την τελευταία μάχη, αλλά σίγουρα ήταν μια τάση που απάντηση για το προς τα που θα πρεπε να κινηθεί το ίδιο το κίνημα δεν είχε.

Από τις 8 Μάρτη και ύστερα όλοι ξέραμε πως η μόνη πιθανότητα συνέχισης του κινήματος ήταν η ένταση της καταστολής. Το κράτος δεν επέλεξε να το κάνει, το κίνημα δεν επέλεξε να το προκαλέσει.

Η πορεία προς τη λήξη του κινήματος χαρακτηρίζεται από μία παντελή έλλειψη προσανατολισμού. Οι κνίτες με αφορμή τις συγκρούσεις και τη ρητορική περί προβοκατόρων, όπως και της επίθεσης που δέχτηκαν στην ΑΣΟΕΕ ως απάντηση στον ξυλοδαρμό καταληψιών οι οποίοι διαφώνησαν με την ανακοίνωσή τους, πολώνουν το κλίμα και σπάνε τα κοινά πλαίσια. Οι ΕΑΑΚίτες μιλάνε φυσικά για συνέχιση, δίχως να προσδιορίζουν τι ακριβώς εννοούν. Στην τελευταία πορεία πριν το Πάσχα το κλίμα των φοιτητικών εκλογών αρχίζει να επιβάλλεται. Οι εκλογές καλύπτουν την περίοδο μετά το Πάσχα. Η ύστατη δράση της τάσης ήταν η αντιεκλογική πορεία στα Εξάρχεια (με στάσεις στη

Νομική, στο Χημείο και στο Πολυτεχνείο) την ημέρα των εκλογών.

Στα πλαίσια αυτής μοιράστηκαν κείμενα ενάντια στην εκλογική διαδικασία, φωνάχτηκαν συνθήματα όπως «Το κίνημα δεν είναι εικόνα στις ειδήσεις, στις κάλπες πεθαίνουν συνειδήσεις», και «Το κράτος φυλακίζει τους αγωνιστές και σεις μαλάκες τρέχετε για τις εκλογές», ενώ πραγματοποιήθηκε συμβολική επίθεση σε τραπεζάκια φοιτητοπατέρων στο Πολυτεχνείο.

B. Γιατί ψήφιζε ο κόσμος καταλήψεις ;

I.

Ένας εύκολος τρόπος να ξεπερδέψει κανείς με την ερμηνεία του φοιτητικού κινήματος όσον αφορά τα κίνητρα που οδήγησαν στο να ψηφίζονται επί ένα χρόνο²⁵ καταλήψεις και να βγαίνει ο κόσμος στο δρόμο είναι να το εντάξει κάτω από τους αμυντικούς αγώνες που γεννιούνται από το σταδιακό θάνατο και των τελευταίων ψηγμάτων του κράτους πρόνοιας. Να τον αντιμετωπίσει, δηλαδή, σαν έκφραση των αντανεκλαστικών της κοινωνίας στην πλήρη εγκατάλειψη της περασμένης καπιταλιστικής ρύθμισης μέσα στην οποία γαλουχήθηκε, ή την οποία η σημερινή δυσχερής κατάσταση σε συνδυασμό με την αδυναμία της αριστεράς να παράξει έναν νέο ιδεολογικό λόγο ανάγκασε την κοινωνία να την νοσταλγεί. Θα εντασσόταν έτσι ο αγώνας των φοιτητών γενικά και αόριστα δίπλα στους αγώνες που έχουν ξεπηδήσει πανευρωπαϊκά τα τελευταία χρόνια ενάντια σε ιδιωτικοποιήσεις ή σε μεταρρυθμίσεις του ασφαλιστικού.

Αν ακολουθούσαμε αυτή την οπτική θα μιλούσαμε για την βαρύτητα της Δημόσιας και Δωρεάν παιδείας ως ύστατο καταφύγιο και τελευταίο κάστρο του κράτους-πατέρα. Θα μιλούσαμε για τον ρόλο του Πανεπιστημίου στην ταξική ανέλιξη και στην παραγωγή μικροαστικών υποσχέσεων. Θα περιγράφαμε έτσι τον αμυντικό αυτό αγώνα εξωτερικά και με ιδεολογικούς όρους. **Διότι δεν πιστεύουμε ούτε πως η φαντασίωση περί κράτους-πρόνοιας είναι πια ανθεκτική –αντίθετα θεωρούμε πως πια η αριστερά ζορίζεται πολύ να τη διατηρήσει- ούτε πως οι καταλήψεις πίστεψαν πως μέσω αυτού του αγώνα θα καλύτερεύσουν τους όρους με τους οποίους οι φοιτητές πωλού-**

25. Αντιλαμβανόμαστε ότι αυτό το «ένα χρόνο» είναι σχετικά αυθαίρετο καθώς και η διπλή εξεταστική του Σεπτέμβρη έγινε και το διάλειμμα από τον Ιούνη μέχρι το Γενάρη.

26. Τα αιτήματα π.χ. για ενιαία πανεπιστημιακή εκπαίδευση και πτυχία με επαγγελματικά δικαιώματα μέσα σε αυτά δεν πείθουν κανέναν πέρα από τους εμπνευστές τους. Είναι προφανές στον καθένα ότι η «απαξίωση» των πτυχίων δεν έρχεται με ένα νόμο αλλά είναι μία σταδιακή και μακροπρόθεσμη διαδικασία που δεν καθορίζεται τόσο από την άποψη που έχει το κράτος για τα πτυχία αλλά από την αγορά εργασίας.

νται στην αγορά εργασίας²⁶. Και εν πάση περιπτώσει αυτή η προσέγγιση είναι μόνο ένα μέρος της αλήθειας που στο συμπέρασμα που σε οδηγεί πάντα -αν δεν είσαι σοσιαλδημοκράτης- είναι στην ταυτολογική διαπίστωση ότι οι αγώνες αυτοί είναι αμυντικοί, μερικοί και συνήθως χαμένοι καθώς η εργατική τάξη βρίσκεται καιρό τώρα υπό καθεστώς ήττας και αποσύνθεσης. Και πως έτσι θα'ναι πάντα μέχρι την περίφημη ανασύνθεση της τάξης, η οποία θα οδηγήσει και σε άλλες επιθετικές απαντήσεις.

II.

Για μας είναι δεδομένο πως ο κυρίαρχος λόγος του φοιτητικού κινήματος ήταν όχι μόνο ανατίστοιχος με τις πραγματικές προθέσεις των καταληψιών αλλά επιβλήθηκε κιόλας σε αυτές. Είναι επίσης όμως δεδομένο πως αυτές οι πραγματικές προθέσεις ούτε ενιαίες ήταν, ούτε απόλυτα συνειδητές και εν πάση περιπτώσει δεν βρήκαν το δρόμο να καταγραφούν εντός του κινήματος. Οπότε μένει σε μας η άχαρη και επικίνδυνη²⁷ δουλειά του να ανιχνεύσουμε ποιες ήταν.

Όσον αφορά το πρώτο δεδομένο, να πούμε απλώς ότι τα περιεχόμενα αυτού του αγώνα επιβλήθηκαν στις Γ.Σ. μέσω των παισίων και συνολικά στο κίνημα μέσω του συντονιστικού. Αντίθετα με ότι υποστηρίζουν τα ΕΑΑΚ, ότι δηλαδή τα πλαίσια έχουν προκύψει μέσα από το κίνημα και τις διαδικασίες του, τα πλαίσια δίνουν μια πλασματική εικόνα. Απλώς αντανάκλουν αυτό που σε μια συγκεκριμένη συγκυρία επικύρωσαν όσοι παρευρέθησαν σε μία συνέλευση. Το γεγονός ότι το επικυρώνουν, ότι δηλαδή επιλέγουν να συμφωνήσουν με ένα έτοιμο κείμενο μπορεί να βασίζεται στη συμφωνία τους με αυτό, μπορεί να βασίζεται στην κεκτημένη ταχύτητα, στη συμπάθεια ή τέλος στην ανοχή προκειμένου να ψηφιστεί η κατάληψη. Γενικά, αλλά κυρίως στην τελευταία περίπτωση, η αιτηματολογία των παισίων είναι ένας από τα πάνω («πάνω» είναι και ο ειδικός αριστερός που μιλάει καθ'έδρα) επιβεβλημένος κατάλογος αυτών που θεωρούνται έγκυρα αιτήματα για το φοιτητικό κίνημα²⁸.

Συνεπώς εδώ δεν έχουμε να κάνουμε παρά με μια στρεβλή και ύπουλη επιβολή γραμμής. Τα περιεχόμενα του αγώνα έχουν τεθεί εκ των προτέρων, το κοινό πλαίσιο είναι έτοιμο και δεν μένει παρά να ριχτεί στη φόρα και να επιβληθεί, όχι μέσω της πειθούς αλλά της αναγκαιότητας για αγώνα. Έτσι η γελοιοότητα μερικών ακροαριστερών «κεφαλιών» (διότι γελοία είναι τα αιτήματα αυτά) γίνεται από την πίσω πόρτα κοινός τόπος και κοινή διεκδίκηση ενός ολόκληρου κινήματος.

Αντίστοιχα, το συντονιστικό επικύρωνε την κυριαρχία αυτού του περιεχομένου μέσω της ίδιας της δομής του (θριαμβευτική ανάγνωση των παισίων, πολιτική ρητορεία κλπ.) και –το κυριότερο- παρουσίαζε προς τα έξω μία κεντρική εικόνα αυτού του κινήματος χτισμένη πάνω σε αυτό το περιεχόμενο. Έτσι, εφόσον η εικόνα του κινήματος ξέφυγε από το ίδιο και διαχεόταν στην κοινωνία διαμεσολαβημένη μέσα από εκπροσώπους του «οργάνου των φοιτητών», επιβαλλόταν εκ νέου στο ίδιο το κίνημα ως κατοχυρωμένη αντίληψη την οποία πολύ δύσκολα αντιστρέφεις.

Τέλος, στα πραγματικά όργανα αυτού του κινήματος (τις συντονιστικές επιτροπές κατάληψης) όπου επικρατούσαν οι παρατάξεις απαγορευόταν κάθε διάλογος επί του περιεχομένου με το επιχείρημα ακριβώς ότι αυτό το περιεχόμενο έχει νομιμοποιηθεί από το κίνημα, είναι κατοχυρωμένο και

27. Υπό την έννοια ότι κινδυνεύεις να επιβάλεις στην πραγματικότητα τα δικά σου προδιαμορφωμένα συμπεράσματα.

28. Η παθητική φωνή εδώ είναι μάλλον ασθενής καθώς δεν δείχνει το υποκείμενο αυτής της επιβολής: μια χρεοκοπημένη αριστερά που ακόμα φυτοζωεί με τα φαντάσματα του κράτους πρόνοιας. Δεν δείχνει άλλωστε και τον μεγάλο απών της όλης ιστορίας – των όποιων ριζοσπαστικών στοιχείων στεγάζονται μεν μέσα στα πανεπιστήμια αλλά αδυνατούν να έχουν μια συνεχή δράση και παρουσία.

29. Ας συγκρατήσουμε εδώ αυτό τον φαύλο κύκλο. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς είναι μία μορφή γραφειοκρατίας η οποία έχει κτιστεί πάνω στην αμφισβήτηση της γραφειοκρατίας της ΕΦΕΕ και στην πρωτοκαθεδρία των Γ.Σ.. Ας σημειώσουμε επίσης πως όπου οι συσχετισμοί δεν ευνοούσαν τις αριστερές παρατάξεις και κατακτήθηκαν καθημερινές συνελύξεις κατάληψης, μπόρεσαν να ανοιχτούν και ζητήματα περιεχομένου (π.χ. ΕΜΜΕ-πρακτική άσκηση, ΑΣΟΕΕ-μετανάστες και εκπαίδευση).

δεν δύναται να τεθεί υπό αμφισβήτηση²⁹.

Να διευκρινίσουμε πως η ψευδής αυτή αντανάκλαση των πλαισίων δεν αφορά τόσο τα τρία κεντρικά όχη του κινήματος (τα «αντιαναδιαρθρωτικά») αλλά κυρίως το καταφατικό-διεκδικητικό μέρος. Τα «ναι» δηλαδή που με τόση περηφάνια παρουσίαζαν οι φοιτητοπατέρες ως ένδειξη ωριμότητας του κινήματος.

III.

Αν αφήσουμε στην άκρη λοιπόν τις αριστερές κατασκευές κινούμαστε ανάμεσα σε δύο άκρα³⁰. Το ένα υπερτονίζει τα συντεχνιακά αιτήματα των κινητοποιήσεων και συνάγει από αυτά πως η δυναμική τους οφειλόταν στις μικροαστικές φαντασιώσεις των φοιτητών - στα απομεινάρια των βλέψεων για ταξική άνοδο που το εκπαιδευτικό σύστημα αδυνατεί να εξασφαλίσει πια σε μία μεγάλη μάζα των φοιτητών. Το άλλο στη θέληση των φοιτητών για κατάληψη ως αποτέλεσμα τόσο της δυσχερούς θέσης τους στην παραγωγή, δηλαδή την προλεταριοποίηση των αποφοίτων, όσο και ως άρνηση στην ήδη εντατικοποιημένη ζωή τους εντός των πανεπιστημίων. Έτσι, το ένα άκρο βλέπει τρόπον τινά τον αγώνα των φοιτητών σαν προδοσία της Τάξης και το άλλο σαν μέρος της ανασύνθεσής της³¹.

Φυσικά και τα δύο άκρα έχουν δόσεις αλήθειας αλλά από μόνα τους δεν αρκούν. Η πρώτη δεν βλέπει την αναντιστοιχία που αναφέραμε και εξομοιώνει τις πραγματικές διεργασίες εντός του κινήματος με την κυρίαρχη απάντηση των αριστερών και η δεύτερη δεν εξηγεί για ποιο λόγο αν όντως ένα ισχυρό μέρος των φοιτητών αντιλαμβάνεται τον εαυτό του σαν εργαζόμενο και η κύρια άρνηση ήταν ή άρνηση στην εντατικοποίηση, αυτό δεν εκφράστηκε³².

Όπως και να 'χεις συμφωνήσουμε προκαταρκτικά στο εξής. Δεν μπορούμε φυσικά να προκαταβάλουμε τις διεξόδους που θα βρει ένα κίνημα και το μόνο σίγουρο είναι πως στα πλαίσια μιας κινηματικής διαδικασίας όλα είναι ανοιχτά. Διαφαίνονται δηλαδή μια σειρά από δυνατότητες. **Η ύπαρξη αυτών των δυνατοτήτων είναι που καθιστούν τις πρόσφατες κινητοποιήσεις κίνημα.** Όμως ένα κίνημα ξεδιπλώνεται εντός μιας κοινωνίας και είναι μέχρι ενός βαθμού δεσμευμένο από την ιστορική συγκυρία και κυρίως από το μέρος της εκείνο που περιγράφει τους (ταξικούς) συσχετισμούς δυνάμεων. Έχει δηλαδή και όρια. **Η ύπαρξη αυτών των ορίων είναι που καθιστούν το πρόσφατο κίνημα φοιτητικό.**

Η διαλεκτική αυτή των δυνατοτήτων και των ορίων είναι οριακή. Δεν μπορείς να προβλέψεις τι είδους υπέρβαση είναι εφικτή, ακριβώς επειδή ένα μεγάλο μέρος της έκβασης ενός αγώνα ανήκει στα υποκείμενα που τον ζουν. Αν κοιτάξουμε τον χάρτη των ταξικών συσχετισμών θα συμπεράνουμε εύκολα πως δεν μπορείς να απαιτείς από ένα κίνημα που γεννιέται μέσα στα Πανεπιστημιακά άσυλα και είναι στιγματισμένο από το ταξικό μεταίχμιο αυτό, να ανακαλύψει αυτό που επί του παρόντος στην ίδια την κοινωνία είναι βαθιά θαμμένο. Ούτε μπορείς να βάλεις ένα maximum στο οποίο θα μπορούσε να φτάσει ένα φοιτητικό κίνημα από μόνο του και να το κρίνεις βάσει του κατά

30. Πάντως τα δύο αυτά άκρα σε καμία περίπτωση δεν είναι ισάξια, καθώς το ένα εκφράστηκε έξω και ενάντια στο κίνημα, ενώ το άλλο εντός και με στόχο τη ριζοσπαστικοποίησή του.

31. Ενδεικτικά: 1. «οι φοιτητές κι η προδοσία της Τάξης»: «Δηλαδή εκφράζουν με γνήσιο και λειτουργικό τρόπο τις μικροαστικές ανασφάλειες των φοιτητών που βλέπουν τα πτυχία τους να 'υποβαθμίζονται' και διοχετεύουν στο δρόμο τη μικροαστική αγανάκτηση που μοιραία ακολουθεί τις διαψευσμένες κρατικές υποσχέσεις ταξικής ανόδου», περιοδικό ΑΥΤΟ# 10. 2. «οι φοιτητές κι η ανασύνθεση της Τάξης»: «Έχουμε βαρεθεί να δουλεύουμε όλο και περισσότερο εντατικά και πάντα άμισθα. Έχουμε κουραστεί από τις φλυαρίες γύρω από τη φοιτητική ζωή, τη γνώση και τη μόρφωση. Εξοργιζόμαστε με το γεγονός ότι μπαίνουμε σε μια διαδικασία να σκεφτούμε πως θα μπορούσε το κεφάλαιο να διαχειριστεί καλύτερα την εκμετάλευσή μας», Προκήρυξη ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΤΑΛΗΨΗ, ΟΧΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ από Luther Blisset (βλ. και παράρτημα).

32. Δεν εκφράστηκε εννοούμε πως δεν αναζητήθηκαν κάποιες οργανωτικές δομές μέσα από τις οποίες θα μπορούσε να εκφραστεί κάτι τέτοιο (π.χ. συνελεύσεις εργαζόμενων-φοιτητών) ούτε ασκήθηκε κάποια σοβαρή κριτική στον κυρίαρχο λόγο του κινήματος γύρω από αυτό το ζήτημα.

πόσο το προσέγγισε διότι τότε αγνοείς την αλληλεπίδραση του κινήματος αυτού με την κοινωνία. Για παράδειγμα, αφενός η σύνδεση του φοιτητικού κινήματος με την απεργία των δασκάλων θα προϋπόθετε τουλάχιστον την απαγκίστρωση αμφότερων από τα συνδικαλιστικά τους όρια και το ξεπέραςμα των διαχωριστικών γραμμών που σου επιβάλει η εμμονή στο ειδικό σου περιβάλλον. Αλλά επίσης ανάποδα, η πιθανή σύνδεση θα οδηγούσε στην υπέρβαση των παραπάνω. Ποιος μπορεί να κρίνει με ασφάλεια τι έρχεται πρώτο; Το μερικό ή το ολικό; Πάντως απουσία αγώνα και εν καιρό ειρήνης, ή με δύο αγώνες που επιλέγουν να γίνονται παράλληλα δίχως να επιδιώξουν να συναντηθούν δεν μπορεί να δοθεί απάντηση.

IV.

Τι σχέση έχουν αυτά με το αρχικό ερώτημα; Έχουν υπό την έννοια ότι **ο λόγος που ψηφίζουν οι φοιτητές καταλήψεις καθορίζεται και από την ίδια τη μοίρα του αγώνα**. Δηλαδή, τον Ιούνιο οι καταλήψεις ήταν κυρίως αποτέλεσμα του κινηματικού κλίματος, των δυνατοτήτων που λέγαμε, και της συνειδητοποίησης ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος καλοκαιριάτικα να τρέχουμε για εξεταστικές. Τον Οκτώβρη, οι διήμερες, αποτέλεσμα της αλληλεγγύης στους δασκάλους και ελπίδας για αναζωπύρωση. Στη συνέχεια κόντρα στην καταστολή.

Δεδομένου λοιπόν της αναντιστοιχίας προθέσεων-κυρίαρχου περιεχομένου με την ταυτόχρονη **αδυναμία σύνθεσης των όποιων προθέσεων απέκλειε ο κυρίαρχος λόγος³³ ώστε να καταγραφούν κεντρικά και να μετασηματίσουν το κίνημα**, οδήγησε στον ετεροκαθορισμό των προθέσεων από το ίδιο το κίνημα. Η εκάστοτε κυρίαρχη αιχμή του είναι που έστελνε τον κόσμο στα αμφιθέατρα να ψηφίσει κατάληψη. Η κύρια πρόθεση ήταν αυτοαναφορική: «ψηφίζουμε κατάληψη γιατί έχουμε κίνημα». Το οποίο σήμαινε μαζί: δεν γουστάρουμε εξεταστική, δεν γίνεται να τρώμε ξύλο και να κωλώνουμε, δεν γουστάρουμε οι ΔΑΠίτες να πάρουν τη συνέλευση, δεν γουστάρουμε επιστροφή στην κανονικότητα (για τις ελάχιστες καταλήψεις που η κανονικότητα είχε καταργηθεί), ή ακόμα και προτιμάμε να έχουμε παραπάνω χρόνο για όσα κάνουμε εκτός καταλήψεων³⁴. Και σήμαινε επίσης πως **δεν γίνεται μετά από ένα χρόνο κινητοποιήσεων να περάσει ο νόμος-πλαίσιο...**

Αν τώρα θέλουμε να ανιχνεύσουμε μία βαθύτερη αιτία, έναν κύριο άξονα κινήτρων που ώθησε τον κόσμο να ψηφίζει καταλήψεις αυτό δεν θα τον βρούμε απαραίτητα στην εντατικοποίηση. **Τουλάχιστον όχι σε μία πολιτική άρνηση αυτής** – είτε με τον τρόπο που το βάζουν οι ΕΑΑΚίτες (μας προετοιμάζουν για πειθήνιους εργαζομένους), είτε με πιο ριζοσπαστικό τρόπο (ένα μέρος από μας ήδη εργάζεται εντατικοποιημένα και άμισθα). Γυρνώντας πίσω στις απαρχές του κινήματος, τον Μάη, συμπεραίνουμε πως οι μειοψηφίες που ψηφισαν καταλήψεις το έκαναν γιατί δεν είχαν τίποτα να χάσουν. Είναι προφανές ότι αν εξαιρέσουμε τους ελάχιστους που στην διανοητική ένδεια των Πανεπιστημίων ψάχνουν ακόμα κάποια ψήγματα επιστημονικής γνώσης (οι οποίοι βέβαια προτιμούν 1 μήνα στις βιβλιοθήκες από 1 μήνα εξεταστική) και τους σαφώς περισσότερους που έχουν αποφασίσει να ελιχθούν με αποφασιστικότητα το γρηγορότερο δυνατό μέσα σε αυτό το βούρκο και να κάνουν καριέρα ή απλώς να εξασφαλιστούν, οι υπόλοιποι είναι προφανές ότι **δεν βρίσκουν κανένα απολύτως νόημα στην συνθήκη που βιώνουν: τις σπουδές**.

Η «χαλαρότητα» του Ελληνικού Πανεπιστημίου (σε σχέση τουλάχιστον με τα Ευρωπαϊκά) που παρέχει ακόμα στους φοιτητές τη δυνατότητα να οργανώσουν σε ένα σημαντικό βαθμό οι ίδιοι τους χρόνους και την ένταση των σπουδών τους, μία χαλαρότητα που γίνεται αντιληπτή σα διάλειμμα ανάμεσα στην εντατικότητα του σχολείου και της εργασίας, δίνει στους φοιτητές τη δυνατότητα να αντιληφθούν αυτό το κενό νοήματος. Για να μην παρεξηγηθούμε, αυτό το κενό δεν

33. Το που οφείλεται αυτή η αδυναμία τεράστιο ζήτημα και δίνονται από διάφορες τάσεις διαφορετικές απαντήσεις που δεν είναι του παρόντος να σχολιαστούν

34. π.χ. πολύς κόσμος στο Πολυτεχνείο εκμεταλλεύτηκε το νεκρό χρόνο των καταλήψεων για να γεμίσει κάθε λογής καλλιτεχνικές και πολιτιστικές ομάδες (θεατρικά, συγκροτήματα κλπ)

είναι υπαρξιακό αλλά σε ένα σημαντικό του μέρος απόλυτα υλικό. Έχει σχέση προφανώς με την εντατικοποίηση.

Και είναι πολλαπλό:

1. Σε μακροπρόθεσμο επίπεδο εκδηλώνεται με τη μορφή της έλλειψης αντικρίσματος του πτυχίου στην αγορά εργασίας. Απλό και προφανές. Αν έχεις γαμηθεί στο λύκειο (ένα γαμήσι το οποίο συμπεριλαμβάνει και όλο το ζόρι του να φορτωθείς τις υποσχέσεις και τις οικογενειακές ελπίδες, κάτι το οποίο ιδιαίτερα μετά τον Αρσένη είναι αυτονόητο και πανελλήνιο) για να βρεθείς σε ένα Πανεπιστήμιο που θα σου προσφέρει το τίποτα - και μάλιστα θα σε καθυστερεί κιόλας από το να βγεις στην αγορά εργασίας- τότε τι νόημα έχουν οι σπουδές, αν σε οδηγούν σε εργασιακές συνθήκες ανεπιθύμητες; Πρέπει εδώ να κάνουμε έναν διαχωρισμό φυσικά ανάμεσα σε αυτούς που ήδη εργάζονται και που η ταξική τους θέση δεν τους δίνει και πολλές ελπίδες μελλοντικής ανέλιξης και σε αυτούς που η παραπάνω δυσарέσκεια είναι περισσότερο ζήτημα επιθυμίας. **Η απαξίωση στα μυαλά των φοιτητών της αυριανής εργασιακής τους συνθήκης πολύ απέχει φυσικά από το να μετατραπεί σε άρνηση της εργασίας, αλλά δεν οδηγεί απαραίτητα σε συντηρητικές απαντήσεις. Αν οι απαντήσεις που δίνονται είναι συντηρητικές είναι διότι έχει επιβληθεί και από τα αριστερά και από τα δεξιά οι απαντήσεις αυτές να είναι πλειοψηφικές και να αφορούν το σύνολο των φοιτητών.** Πιστεύουμε όμως ότι σε ένα βαθμό η πόλωση που παρατηρήθηκε ανάμεσα στο μπλοκ κατάληψης και τους απεργοσπάστες αντανάκλα πολύ περισσότερο τη συγκρότηση μιας τέτοιας μειοψηφίας, παρά μία κόντρα «δεξιάς-αριστεράς». Και είναι θετικό το γεγονός ότι όποιος βρισκόταν σε μία συνέλευση και δεν ήταν βαμμένος ΕΑΑκίτης αντιλαμβανόταν αμέσως την ένδεια των αιτημάτων που απαντούσαν στο παραπάνω ζήτημα, αντιλαμβανόταν πως οι δεξιές απαντήσεις πιθανώς να ήταν και πιο πειστικές (ή εν πάση περιπτώσει πιο γειωμένες) και πως πάνω σε μια άλλη βάση συγκροτούνταν το μπλοκ κατάληψης. **Το μίσος για τους ΔΑΠίτες και τους καριερίστες δεν ήταν πολιτικοϊδεολογικό αλλά υπόρρητα ταξικό. Πολιτικό το καθιστούσε η κυρίαρχη ρητορική.**

2. Όμως το κενό νοήματος εντοπίζεται και στην καθημερινότητα των σπουδών. Η δυνατότητα για έλεγχο του χρόνου και της έντασης των σπουδών σου³⁵, και η κεντρικότητα του χαρτιού σε όλη αυτή τη διαδικασία διοχετεύει όλη τη χαλαρότητα σε μία συσσωρευμένη ένταση στις εξεταστικές. Τότε συσσωρεύεις την πακεταρισμένη γνώση όλου του έτους - μία γνώση που δεν σε αφορά -, μαζεύεις σκόρπιες σημειώσεις, κάθεται σε ουρές για βιβλία, αποστηθίζεις, αντιγράφεις, παραδίδεις εκπρόθεσμα εργασίες και εξετάζεσαι. Αυτή η συσσωρευμένη ένταση -που για άλλους έρχεται ως αποτέλεσμα του αράγματος και για άλλους του γεγονότος ότι δούλευαν- είναι εμφανώς ανορθολογική και καταλαμβάνει 3 εξεταστικές - σχεδόν το μισό χρόνο. Κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση επιχειρεί να ορθολογικοποιήσει με καπιταλιστικούς όρους αυτή τη διαδικασία. Η αντικατάληψη ήταν κατάφαση σε αυτήν την ορθολογικοποίηση. Και η κατάληψη άρνησή της. Δηλαδή στον ανορθολογισμό που σε γαμάει δεν δέχεσαι την λύση του κεφαλαίου αλλά απαντάς εξίσου ανορθολογικά μα για την πάρτη σου πια. **Κερδίζεις χρόνο.**

Φυσικά η αντιπαράθεση μέσα στα αμφιθέατρα δεν ήταν δυνατόν να γίνει με τέτοιους όρους. Θα χρειαζόταν για αυτό η απαγκίστρωση από τα αριστερά προτάγματα: τον μέσο φοιτητή, την πλειοψηφική απεύθυνση, την απόπειρα ανατροπής των πολιτικών συσχετισμών κλπ. Όμως η πόλωση -το να μην αφήνεις ΔΑΠίτες να μιλήσουν, να μπουκάρεις σε γραφεία καθηγητών, να μην απαντάς σε επιχειρήματα συντηρητικά- είχε τέτοια βάση. **Κάποιοι είχαμε τον δικό μας χρόνο. Ο χρόνος των άλλων δεν μας αφορούσε.**

Ήταν η ανά περιόδους μιζέρια αυτού του δικού μας χρόνου που δεν επέτρεψε σε τέτοια ζητήματα να αναδειχθούν. Ήταν οι νεκρές καταλήψεις, ήταν η κανονικότητα της εβδομαδιαίας πορείας, ήταν η πολιτική ρητορεία των αριστερών. Το πως αλλιώς θα μπορούσαν να είναι τα πράγματα μένει

35. Ο έλεγχος αυτός περνάει και μέσα από τη χρήση της κατάληψης ως επιμήκυνση, αναβολή ή αβάντα χρόνου για διάβασμα

να απαντηθεί. Κάποιοι πιθανώς να διακρίνουν την αναγκαιότητα για καθημερινή πολιτική παρέμβαση στα Πανεπιστήμια πάνω σε άλλες αιχμές από αυτές που θέτει η αριστερά. Αυτό όντως μπορεί να συμβάλει στην όξυνση της κριτικής και στην ανάδειξη νέων περιεχομένων στο μέλλον. **Αν όμως πρέπει να συγκρατήσουμε κάτι από αυτό το κίνημα είναι ότι οι ριζοσπαστικές κινήσεις ήρθαν από όπου έλειπε ένας κεντρικός πολιτικός λόγος. Εκεί όπου επικράτησε η ίδια η πράξη και τα υποκείμενα προσπάθησαν να εκφέρουν λόγο μέσα από αυτή.**

Γ.Εχουμε καταλήψεις ή (άμεσες) δημοκρατίες ;

Στο κίνημα που ζήσαμε χρησιμοποιήθηκε πολύ σάλιο, μελάνι κι οργή γύρω από τις έννοιες της αμεσοδημοκρατίας και της γραφειοκρατίας, της ανάθεσης και του «από τα κάτω» αγώνα, των «μέσων» φοιτητικών πλειοψηφιών και των «ριζοσπαστικών» αγωνιστικών μειοψηφιών, των δομών που χοντρικά είτε προωθούν τον ιδεολογικό συγκεντρωτισμό είτε τον αποκεντρωμένο συντονισμό γενικών συνελεύσεων, αυτόνομων σχημάτων και φοιτητών. Ένα ζήτημα που προσδιόρισε αρκετούς αγωνιζόμενους φοιτητές με την ταυτότητα του αυτόνομου/ανένταχτου, σε αντιδιαστολή με τους «αλήτες-λέρες-φοιτητοπατέρες» που (θεωρείτο ότι) μόνο σκοπό τους είχαν στην καλύτερη να υποτάξουν, στην χειρότερη να «λήξουν» το κίνημα.

Η βάση των παραπάνω ζητημάτων δεν μπορεί παρά ν' αναζητηθεί στον κεντρικό ρόλο που έπαιξαν οι γενικές συνελεύσεις ως δομή οργάνωσης του φοιτητικού κινήματος. Γενικές συνελεύσεις που χαρακτηρίζονταν σχεδόν σε απόλυτο βαθμό από την διάκριση ανάμεσα στις πολιτικοποιημένες μειοψηφίες (κυριαρχία ΕΑΑΚ-υπόλοιπης αριστεράς) που πρότειναν τα πλαίσια κατάληψης και στις μη-ενταγμένες σε κομματικές οργανώσεις πλειοψηφίες που ψήφιζαν υπέρ αυτών των πλαισίων. Γενικές συνελεύσεις που διέπονταν από την αντίφαση του τυπικά αδιαμεσολάβητου κι αμεσοδημοκρατικού τρόπου λήψης αποφάσεων μεν, απέναντι στην ουσιαστική κυριαρχία των παρατάξεων στην διαδικασία που επικύρωναν πλαίσια διαμορφωμένα σε κομματικά γραφεία της (έξω)κοινοβουλευτικής αριστεράς, δε. Γενικές συνελεύσεις, **η κεντρική κινηματική αντίφαση των οποίων, ο αστικό-δημοκρατικός τρόπος λειτουργίας, με την πλειοψηφία των φοιτητών που περιορίζονται στον ρόλο του ψηφοφόρου ν' αναθέτουν σε μια μειοψηφία την διεκπεραίωση του αγώνα, επηρέασε τελικά και την λειτουργία όλων των δομών που προέκυπταν από αυτές (επιτροπές κατάληψης, διασυντονιστικά).**

Οι δομές και τα συνακόλουθα διαδικαστικά προβλήματα του κινήματος, προέρχονται από την κινηματική παράδοση των φοιτητικών κινήματων από το '79 κι έπειτα. Κινήματα στα οποία το κέντρο βάρους που δινόταν στις γενικές συνελεύσεις εκδηλωνόταν ως ξεκάθαρη αμφισβήτηση του ρόλου της ΕΦΕΕ ως επίσημου αντιπρόσωπου των φοιτητών. Όπου οι ανοιχτές επιτροπές κατάληψης είναι το αντίστοιχο των απεργιακών επιτροπών στους εργοστασιακούς χώρους και το συντονιστικό των επιτροπών είναι η πολιτική συνισταμένη των φοιτητικών συλλόγων, που αντιπάλευε την θεσμική κυριαρχία της ΕΦΕΕ. Παράδοση που όσο ανήκει στο σπλοστάσιο της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, άλλο τόσο είναι επηρεασμένη από την θεώρηση της αυτονομίας των κοινωνικών κινήματων και του αμεσοδημοκρατικού κι ανακλητού συντονισμού των κινηματικών συνιστώσων (επιρροές που διακρίνονται –στα λόγια περισσότερο- και στα σχήματα των ΕΑΑΚ³⁶).

Στο κίνημα των καταλήψεων του 2006-07, το γεγονός ότι οι φοιτητές ψήφιζαν κυρίως το μέσο πάλης των καταλήψεων κι όχι το πολιτικό πλαίσιο που τις συνόδευε, δημιούργησε ένα κεντρικό πολιτικό ζήτημα στο εσωτερικό του κινήματος σχετικά με το ποιοί τελικά εκπροσωπούν το κίνημα

36. Για το ζήτημα της σχέσης των ΕΑΑΚ με τις αρχές της αμεσοδημοκρατίας και της αυτονομίας, όπως και για την ιστορία του περίφημου «τρίτου πόλου» (που μας αναφέρουν πολλοί παλιοί πρώην εαακίτες για να μας εξηγήσουν ότι «αλλιώς ξεκίνησαν τα ΕΑΑΚ κι αλλιώς κατέληξαν»), είναι αρκετά κατατοπιστική η μπροσούρα «Αυτονομία και κοινωνικά κινήματα» που κυκλοφόρησε στο μεσοδιάστημα ανάμεσα στον πρώτο και στον δεύτερο γύρο των καταλήψεων από πατριούς συντρόφους

ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ
ΑΓΑΠΟ ΤΟΣΟ ΤΟΝΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ
ΣΙΧΑ ΙΝΟΜΑΙ ΤΟΣΟ ΤΟΥΣ ΙΔΕΟΛΟΓΟΥΣ
ΚΑΙ ΜΙΣΟ ΤΟΣΟ, ΜΑ ΤΟΣΟ ΠΟΛΥ ΤΑ ΓΟΥΡΟΥΝΙΑ

κι αν ο λόγος, οι δομές κι οι πρακτικές τους εκφράζουν το σύνολο των αγωνιζόμενων. Από τις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων που «δεν είχαν αποφασίσει να σπάσουν τράπεζες» στον δρόμο, μέχρι τους εκπροσώπους στα παράθυρα των καναλιών, από τις επιτροπές κατάληψης που «διεκπεραίωσαν» απλώς τα πλαίσια των γενικών συνελεύσεων μέχρι την «ανοιχτή» επιτροπή κειμένου που αποφάσισε την πολιτική πλατφόρμα του Συντονιστικού, από τον παραταξιακό έλεγχο της λειτουργίας των γενικών συνελεύσεων μέχρι το αυτοορισμένο προεδρείο του Συντονιστικού, πίσω απ' όλα αυτά ήταν ευδιάκριτη η πολιτική κυριαρχία πολιτικών γκρουπούσκουλών των ΕΑΑΚ (με την ΑΡΑΝ να έχει την πρωτοκαθεδρία, ιδιαίτερα τον Μάη-Ιούνη). Το βασικό μέλημα των οποίων ήταν η διατήρηση της πολιτικής πρωτοκαθεδρίας έναντι των άλλων πολιτικών/κινηματικών δυνάμεων (χοντρικά: στις συνελεύσεις επί της ΠΚΣ, στις επιτροπές επί των αυτόνομων/ανένταχτων, στον δρόμο επί του αντιεξουσιαστικού χώρου).

Ο ασφικτικός αυτός έλεγχος από κομματικές δυνάμεις των διαδικασιών του κινήματος, ήταν συνακόλουθα κι έλεγχος τόσο του πολιτικού λόγου που έβγαζε όσο και των δράσεων στις οποίες (δεν) προχωρούσε το φοιτητικό κίνημα. Ταυτόχρονα, οποιαδήποτε κινηματική πρακτική ή διαδικασία δεν είχε εγκριθεί από αυτές τις διαδικασίες, απομονωνόταν από τους φοιτητοπατέρες είτε ως ξένη προς το κίνημα (π.χ. να φοράμε κράνη και μάσκες όταν την πέφτουμε στα ΜΑΤ) είτε ως σεχταριστική (π.χ. οι ανοιχτές συνελεύσεις των καταληψιών). Αυτός ο ολοφάνερος έλεγχος, λοιπόν, πολύ σωστά κωδικοποιήθηκε ως «γραφειοκρατία» από την αυτόνομη/ανένταχτη τάση του κινήματος και την οδήγησε να εκφέρει έναν πολιτικό λόγο (αυτό)κριτικό για τις διαδικασίες, που έβαζε εν πολλοίς ως πρόταγμα διαδικασίες αληθινά (κι όχι τυπικά) αμεσοδημοκρατικές, οι οποίες θα διασφαλίζουν ότι ο αγώνας είναι πραγματικά «στα χέρια των φοιτητών» κι όχι των κομματικών ομάδων που δρουν στο παρασκήνιο.

Ιδιαίτερα τον Ιούνη του 2006, η ορμητική και μαζική εμφάνιση στο προσκήνιο φοιτητόκοσμου που δεν είχε ξαναμπλεχτεί σε πολιτικές διαδικασίες, είχε ως συνέπεια η αυτόνομη/ανένταχτη τάση να θέσει ως κεντρικό ζητούμενο την αυτοοργανωμένη κι ουσιαστική λειτουργία των επιτροπών κατάληψης, με την προοπτική ότι αν αυτές ξέφευγαν από τον έλεγχο των παρατάξεων θα μπορούσαν να επηρεάσουν και τις ίδιες τις γενικές συνελεύσεις και το συντονιστικό που στηριζόταν σ' αυτές³⁷. Την ίδια στιγμή γινόταν ξεκάθαρο ότι σε συγκεντρωτικό επίπεδο (Συντονιστικό) οι παρατάξεις στο μόνο επίπεδο που υπερείχαν ήταν ο έλεγχος επί των γενικών συνελεύσεων. Όλα δηλαδή οδηγούσαν στο συμπέρασμα ότι αν οι διαδικασίες άλλαζαν «από τα κάτω», το κίνημα θα μπορούσε να γίνει πολύ πιο επικίνδυνο και ριζοσπαστικό.

Αυτή η λογική του «από τα κάτω» θεωρούμε ότι από ένα σημείο κι έπειτα ήταν προβληματική, ή με μια πιο πρόσφορη διατύπωση θα λέγαμε ότι έφτασε το κίνημα μέχρι ενός σημείου και μετά συνάντησε κάποια όρια, τα οποία τα αναπαρήγαγε η ίδια η εμμονή σ' αυτή την λογική. Για τους εξής

37. Αντί η απόφαση της γενικής συνέλευσης να καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας των επιτροπών, οι φοιτητές που στηρίζουν τις καταλήψεις να καθορίζουν τα πολιτικά πλαίσια των γενικών συνελεύσεων.

λόγους:

Πρώτον περιορίζει την κινηματική αντιπαράθεση μόνο σ' επίπεδο διαδικασιών. Δημιουργούσε την αυταπάτη δηλαδή ότι το μόνο πρόβλημα στο εσωτερικό του ήταν ο τρόπος που παίρνονταν οι αποφάσεις κι έβγαине ο πολιτικός λόγος/στοχοθεσία του κινήματος, κι οπότε (συνειδητά ή ασυνείδητα) δεν γινόταν σύγκρουση επί του πολιτικού λόγου (π.χ. ισχυρά πτυχία) ή των αποφάσεων που (δεν) παίρνονταν.

Δεύτερον, αυτή η «από τα κάτω» λογική, ευνοούζιζε τις όποιες κινηματικές προοπτικές σ' έναν αγώνα στο εσωτερικό της κάθε σχολής ξεχωριστά, μην μπορώντας ν' αντιληφθεί εγκαίρως ότι το κίνημα ήταν σε μεγάλο βαθμό αγωνιστικές μειοψηφίες από κάθε σχολή, που μόνο όταν βρίσκονταν μαζί δημιουργούσαν μια πλειοψηφική δυναμική. Δυο παραδείγματα επιβεβαιώνουν τον παραπάνω ισχυρισμό: Η δυναμική στον δρόμο πολλαπλασιαζόταν κάθε φορά που γινόταν πανελλαδικό συλλαλητήριο κι αυτό δεν οφειλόταν μόνο σε ποσοτικούς λόγους (ήμασταν συνολικά περισσότεροι) αλλά και σε ποιοτικούς λόγους (οι παρατάξεις αδυνατούσαν να απομονώσουν τις ριζοσπαστικές μειοψηφίες που δημιουργούσαν πλειοψηφικό ρεύμα). Γεγονός που δεν είναι άσχετο με την μαζικοποίηση του πανεπιστημίου τα τελευταία χρόνια και με την ίδρυση αρκετών καινούργιων σχολών³⁸ σε πόλεις της επαρχίας, στις οποίες αναπτύσσονται διαφορετικές σχέσεις μεταξύ των φοιτητών απ' ότι στις μητροπόλεις. Δεύτερον: Ο κόσμος που μαζεύονταν στο συντονιστικό και αποδοκίμαζε την αριστεριστική φλυαρία και την γραφειοκρατική απραξία, ήταν ταυτόχρονα ο κόσμος που μπορούσε συγκεντρωτικά ν' αλλάξει τους συσχετισμούς (π.χ. πορείες στην ΓΑΔΑ), κάτι που δεν μπορούσε σ' επίπεδο σχολής.

Η αδυναμία αυτή σίγουρα οφείλεται και στην έλλειψη αυτό-οργάνωσης και μόνιμης ριζοσπαστικής πολιτικής παρέμβασης στις γενικές συνελεύσεις³⁹ κι όχι μόνο, πριν το κίνημα. Πέρα όμως από τις οργανωτικές ελλείψεις και τα ιδεολογικά κολλήματα του ευρύτερου αντιεξουσιαστικού χώρου μέσα στα πανεπιστήμια, είναι και το ίδιο το θεσμικό έδαφος της γενικής συνέλευσης εχθρικό προς όποια προσπάθεια διαμόρφωσης μιας κοινότητας αγώνα:

«Το κίνημα δε σταμάτησε να σκοντάφτει σε δύο ζητήματα τα οποία του έδωσαν, τελικά, τη χαρακτηριστική βολή: τη δημοκρατία και τη γενική συνέλευση(...) Υπήρχε πάντοτε μια θεατρικότητα, ένα στοιχείο αγέλης, ένας πανοπτισμός, παιχνίδια χειραγώγησης, ελέγχου, ηγεμονίας μέσα στις συνελεύσεις. Σήμερα, δεν υπάρχει τίποτα άλλο πέρα από αυτά. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι συνελεύσεις αποφεύγονται. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο εκεί όπου δεν μπόρεσε να γεννηθεί μια αρκετά μεγάλη κοινότητα πάλης, οι συνελεύσεις διεξάγονταν χωρίς να έχουν καμία σχέση με αυτό που συνέβαινε στο δρόμο. Η συνέλευση είναι μια κενή μορφή, μια επίφαση ικανή για όλα και για τίποτα, καθώς είναι ανεπαρκής για την ελεύθερη σκέψη όπως επίσης και για την οργάνωση της δράσης, και αγνοεί τη φιλία. (...) Αν ο λόγος πέφτει στο κενό στις γενικές συνελεύσεις, αυτό δε συμβαίνει εξαιτίας του γυρίσματος του λόγου, του βήματος, και των γραφειοκρατών, αλλά εξαιτίας εκείνου που καθιστά δυνατά τα γυρίσματα του λόγου, το βήμα και τους γραφειοκράτες: εξαιτίας της πλήρους απουσίας κοινότητας ανάμεσα στα όντα».⁴⁰

38. Που συνήθως το πτυχίο τους δεν έχει κανένα αντίκρισμα στην αγορά εργασίας

39. Η παρέμβαση σε αλλοτριωμένες γενικές συνελεύσεις σε περίοδο μη-κινήματος είναι βέβαια μια ιδιαίτερα κοπιαστική και μίζερη διαδικασία, που όμως μπορεί να δημιουργήσει άλλα δεδομένα σε κινηματικές στιγμές (π.χ. ΕΜΜΕ όπου υπήρχε μόνιμη παρέμβαση σε γενικές συνελεύσεις από φοιτητές από το στέκι της σχολής και πριν τον Ιούνιο του 2006, εκεί όμως μέτραγε πολύ κι η απουσία δυναμικής από τις αριστερές παρατάξεις, όπως και το μικρό μέγεθος της σχολής). Αυτό που είναι το πιο βασικό είναι η απουσία ριζοσπαστικού πολιτικού λόγου και γενικότερης παρέμβασης για τα ζητήματα που πρώτη φορά επεξεργαστήκαμε τώρα, από το ζήτημα της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης, το ζήτημα της αυτοοργάνωσης ενός κοινωνικού αγώνα ή της καθημερινότητας των φοιτητών/τριων πέρα από εύκολα τοπικά για το lifestyle. Απουσία που ήταν ολοφάνερη στην περίπτωση των αυτοδιαχειριζόμενων/αντιεξουσιαστικών στεκιών.

40. Τελευταία ανακοίνωση της «Εξορισμένης Επιτροπής Κατάληψης της Σορβόνης» Ιουνίου 2006, μεταφρασμένη από το «Πριονιστήριο το Χρυσό Χέρι», http://athens.indymedia.org/front.php3?lang=el&article_id=574508

Η γενική συνέλευση ως μια δημοκρατική διαδικασία είναι ένα θεατρικό παιχνίδι («debate») ανάμεσα σε δυο ομάδες που έχουν αντικρουόμενα συμφέροντα. Αυτούς που έχουν κοινό συμφέρον από την συνέχιση την συνέχιση της κατάληψης κι αυτούς που έχουν ατομικό ή παραταξιακό συμφέρον από την λήξη της κατάληψης. Μέσα στις σχολές υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα που πηγάζουν κι από το γεγονός ότι οι φοιτητές είναι ένα διαταξικό σώμα. Το δημοκρατικό παιχνίδι προσπαθεί να κρύψει αυτόν τον πόλεμο. Ανεπιτυχώς:

«πολύ συχνά, απέναντι σε όλον αυτό τον παραλογισμό του δημοκρατικού παιχνιδιού θα αποκαλυφθεί η φύση της αναμέτρησης που καλυπτόταν από το ζήτημα του μπλοκαρίσματος. Μετά την ψηφοφορία, απεργοί και αντιαπεργοί θα έρθουμε επιτέλους στα χέρια».⁴¹

Δεν ήταν λίγες εκείνες οι στιγμές που δεν σεβαστήκαμε τα δημοκρατικά δικαιώματα των δαπιτών, που γνωρίζαμε ότι αυτοί δεν θα τολμήσουν να πατήσουν στις γενικές συνελεύσεις (τον Ιούνη), ή που πήραμε γενικές συνελεύσεις λόγω του πολέμου που εμείς ζούσαμε στον δρόμο κι οπότε τα επιχειρήματα τους για ανοιχτές σχολές σκόνταφταν πάνω σ' αυτά που μας ένωναν. Οι **γενικές συνελεύσεις έχουν κινηματική χρησιμότητα μόνο εκεί που έχει ήδη δημιουργηθεί μια κοινότητα αγώνα, ή** (για να μην ξεχνάμε και πως ξεκινήσαμε πολλοί από εμάς) **εκεί που θα συμβάλλουν στην δημιουργία της μέσω της απόφασης για κατάληψη.** Αυτό που μας ένωσε δεν ήταν η (αμεσο)δημοκρατία των γενικών συνελεύσεων, αλλά η πράξη της κατάληψης.

Τον Ιούνη διαβλέπαμε την δυνατότητα να μετατρέψουμε αυτό που οι αριστεροί προσπαθούσαν να είναι ένα κίνημα των γενικών συνελεύσεων σ' ένα κίνημα των καταλήψεων. Γι' αυτό κι η όλη προσπάθεια να αντιστραφεί η σχέση μεταξύ γενικής συνέλευσης κι επιτροπής κατάληψης. Μέσα στον Ιούνη φάγαμε την πρώτη (αμεσο)δημοκρατική σφαλιάρα: Οι απεργοσπάστες της ΚΝΕ, αυτοί οι από την φύση τους εχθροί των καταλήψεων, ζητάν να μπουν στις καταλήψεις. Σύμφωνα με τις αρχές της αμεσοδημοκρατίας έχουν κάθε δικαίωμα να συμμετέχουν στις αγωνιστικές διαδικασίες της σχολής, αρκεί να αποδεχτούν τους συσχετισμούς δύναμης, κάτι που έγινε στις σχολές που έλεγχαν απόλυτα τα ΕΑΑΚ. Σύμφωνα με τις αρχές της κατάληψης, είναι ξένο σώμα απέναντι στον αγώνα μας γιατί το μόνο που θέλουν είναι να τον ελέγξουν και να τον λήξουν την κατάλληλη στιγμή (κάτι που, παρεμπιπτόντως, τελικά κατάφεραν)... Δεν μπορούσαμε παρά να τους αντιμετωπίσουμε ως εχθρούς κι απεργοσπάστες, κάτι που έγινε (σε κάποιο βαθμό) σε μια οικτρή μειοψηφία σχολών που δεν έλεγχαν (απόλυτα) οι εσακίτες (ΑΣΟΕΕ, ΕΜΜΕ, ΤΕΙ Αθήνας). Τον Γενάρη-Μάρτη η υπόθεση της κυριαρχίας της κατάληψης επί της (άμεσο)δημοκρατίας είχε χαθεί από την στιγμή, που το όλο σκηνικό περιστρεφόταν γύρω από την αντιπαράθεση μεταξύ ΕΑΑΚ και ΠΚΣ για το ποιος θα κυριαρχήσει επί του κινήματος. Εξορισμένοι από τις σχολές μας, λόγω της κυριαρχίας των δημοκρατικών κανόνων, μεταφέραμε την αντιπαράθεση στον δρόμο και την κινηματική μας δράση σε ανοιχτές συνελεύσεις καταληψιών, που δεν είχαν (;) πλέον αυταπάτες ότι μπορούν ν' αλλάξουν τις δομές του κινήματος. Όταν ο πόλεμος στον δρόμο έληξε, με τους δύο αντιπάλους να παίζουν κι οι δύο «άμυνα» (15 Μάρτη) και τον καιρό να μας λέει ότι το είχαμε παρατραβήξει (22 Μάρτη, βροχή), έληξε πολύ εύκολα και το κίνημα. Ήταν άλλωστε καιρός να θυμηθούμε ότι **το δημοκρατικό παιχνίδι παίζεται με καλύτερους όρους στις κάλπες, παρά στα αμφιθέατρα...**

Η αντίφαση που πολλοί από εμάς αντιμετωπίσαμε ήταν το γεγονός ότι υπερασπιστήκαμε το έδαφος των γενικών συνελεύσεων, τόσο γιατί τον Ιούνη είδαμε ότι αυτή η δημοκρατική διαδικασία μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε έδαφος κατάληψης, όσο και για το γεγονός ότι θέλαμε να πάμε κόντρα σε λογικές ιδεολογικής καθαρότητας που επικρατούσαν στον αναρχικό-αντιεξουσιαστικό χώρο. Όπου δηλαδή, οι σύμμαχοι αναζητούνται μόνο σε όσους πάνω κάτω έχουν τις ίδιες ιδεολογικές αναφορές κι όχι στο πρόσωπο του συμφοιτητή, ο οποίος θεωρείται είτε συμβιβασμένος (γι' αυτούς που δηλώνουν «εξεγερμένοι») είτε εχθρός (γι' αυτούς που δηλώνουν ότι «δεν θα γίνουν στελέχη»). Είδαμε ότι η γενική συνέλευση, παρ' όλες τις αντιφάσεις που αναφέραμε, είναι ένα όχημα

41. ο.π.

για αδιαμεσολάβητη επικοινωνία μεταξύ υποκειμένων που μπορούν να τους ενώσουν πολλά παραπάνω από μια ψήφο. Είδαμε επίσης ότι λόγω της πράξης της κατάληψης, λόγω της πραγματικότητας του αγώνα οι γενικές συνελεύσεις μετασχηματίζονταν: Στις σχολές που κυριαρχούσαν οι παρατάξεις μιλούσαν όλο και περισσότεροι άνθρωποι που δεν ανήκαν σ' αυτές τις παρατάξεις, στις λίγες σχολές που δεν είχαν δύναμη οι παρατάξεις, η γενική συνέλευση δεν ήταν πλέον μια διαδικασία αντιπαράθεσης μονόλογων.

Τέλος καλές οι θεωρίες και τα μεγάλα λόγια, αλλά η πραγματικότητα του ταξικού ανταγωνισμού μέσα στις σχολές, μας δείχνει ξεκάθαρα ότι δεν μπορούν να παρθούν καταλήψεις χωρίς γενικές συνελεύσεις. Οι αμεσοδημοκρατικές (με ή χωρίς εισαγωγικά) διαδικασίες δεν είναι ούτε a priori θετικές, ούτε αναγκαστικά αρνητικές για την έκβαση του αγώνα μας. Είναι άλλο ένα όχημα για να κριθεί ο αγώνας, ο οποίος δεν ήταν ποτέ απλά ένα ζήτημα «σωστών» ή «λάθους» διαδικασιών. Ο αγώνας κρίνεται **μέσα** σ' αυτές τις διαδικασίες, όσο προσπαθούμε να τις αλλάξουμε, **έξω κι ανεξάρτητα** από αυτές τις διαδικασίες όσο δεν επηρεάζουν καθόλου την δράση μας, **παράλληλα** σ' αυτές όσο υπάρχουν διαφορετικά δεδομένα στην κάθε σχολή, **ενάντια** σ' αυτές όταν μας εμποδίζουν να καταλάβουμε τους δρόμους. Αν λέμε ότι λέμε δεν είναι για να εκδώσουμε κάποιον τσελεμεντέ καλής/κακής χρήσης των γενικών συνελεύσεων, αλλά για να διαλυθούν οι αυταπάτες που κυριαρχούν μετά από κάθε ήττα, ότι χάσαμε επειδή «μας ξεπούλησαν οι φοιτητοπατέρες». Λες και σ' αυτόν τον αγώνα τόσες χιλιάδες άνθρωποι συμμετείχαμε μόνο ως πρόβατα που δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα απέναντι στον «κακό λύκο» της γραφειοκρατίας . . .

Δ.Μπλοκάροντας τις αρτηρίες του καπιταλισμού ξεμπλοκάρουμε την ζωή (ή άλλη μια χαμένη ευκαιρία για το φοιτητικό κίνημα)

«Σε έναν κόσμο ροής, το κόμμα της εξέγερσης δεν μπορεί παρά να είναι το κόμμα του μπλοκαρίσματος, του φυσικού μπλοκαρίσματος όλης της εμπορευματικής κυκλοφορίας, αλλά επειδή αυτός ο κόσμος της ροής είναι ο ίδιος ο κόσμος του απόλυτου διαχωρισμού, το κόμμα της εξέγερσης πρέπει επίσης να είναι κόμμα της κοινοτικοποίησης (communalisation), κόμμα της από κοινού θέσης»⁴²

Ένα ζήτημα που τίθεται από την ίδια την πράξη της κατάληψης των πανεπιστημιακών εδαφών, είναι το ζήτημα της αιτίας για την οποία επιλέγουμε αυτό το μέσο πάλης. Στην αρχή, βέβαια, ο ενθουσιασμός, η ανάγκη έκφρασης κι η ανάγκη να οριοθετηθούν τα στρατόπεδα (αυτοί που θέλουμε κατάληψη κόντρα σ' αυτούς που δεν θέλουν την κατάληψη, δηλαδή Υπουργείο και Κυβέρνηση στο εξωτερικό, Δαπίτες και Πκσίτες στο εσωτερικό) δεν αφήνουν και πολλά περιθώρια αναρώτησης για το πώς θα χρησιμοποιήσουμε τα εδάφη που καταλαμβάνουμε. Όμως, αργά ή γρήγορα, το ερώτημα μπαίνει επιτακτικά και το φοιτητικό κίνημα έδωσε χοντρικά δυο απαντήσεις, μια κυρίαρχη απάντηση και μια μειοψηφική.

Η κυρίαρχη απάντηση έβλεπε την κατάληψη ως ένα μέσο πίεσης απέναντι στον «εξωτερικό εχθρό», την «Μαριέττα και τον Κωστάκη» όπως πολλές φορές τον κωδικοποιούσαν μέσα από τα συνθήματα. Ήταν απλώς μια άρνηση, ισοδύναμη με το γεγονός ότι οι σχολές δεν λειτουργούσαν... Ήταν μια επίδειξη «δημοκρατικής δύναμης». Με βάση το ισχύον καθεστώς (που ο νόμος-πλαίσιο θέλει ν' αλλάξει), τα συνδικαλιστικά όργανα των φοιτητών και των καθηγητών έχουν την δύναμη ν' αποφασίζουν αν θα λειτουργεί ή όχι η σχολή τους. Η σχολή, όμως, ως κάτι διαχωρισμένο από τους ίδιους τους ανθρώπους που ζουν, λειτουργούν και παράγουν σ' αυτές, τους φοιτητές και τους καθηγητές κατά κύριο λόγο. Δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι αυτά τα κτίρια στα οποία απαγορεύουμε να γίνονται μαθήματα, έχουν χρησιμότητα μόνο για να γίνονται μαθήματα, έρευνες κι εξετάσεις. Η κυρίαρχη απάντηση έχει αποδεχτεί το γεγονός ότι σκοπός της κατάληψης είναι η επαναλειτουργία της σχολής με το υπάρχον καθεστώς κι όχι αυτό που θέλει να επιβάλλει το Υπουργείο. **Η κανονικό-**

42. ο.π.

τητα διακόπτεται με απώτερο σκοπό την επαναφορά στην κανονικότητα! Η μη λειτουργία της σχολής αφήνει ελεύθερο χρόνο για πολλά πράγματα, από διαδήλωση μια φορά την εβδομάδα μέχρι διακοπές (στα τέλη του Ιούνη του 2006 ή λίγο πριν το Πάσχα του 2007). Είναι ένα μπλοκάρισμα της ακαδημαϊκής/ερευνητικής λειτουργίας που δεν στρέφεται ενάντια στην φύση της ακαδημαϊκής/ερευνητικής λειτουργίας. Είναι η αντίφαση του να ξέρεις ότι κάνεις κατάληψη για να χαθεί η εξεταστική, γνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι η εξεταστική δεν υπάρχει περίπτωση να χαθεί (απλώς θα αναπληρωθεί μόλις τελειώσουν οι καταλήψεις). Είναι περισσότερο μια απεργία των φοιτητών (σταματάμε για λίγο στα συγκεκριμένα μέρη ν' αναπαραγάγουμε τους εαυτούς μας ως εργατική δύναμη) παρά μια κατάληψη των φοιτητών (καταλαμβάνουμε τους χώρους που αναπαράγεται η εργατική μας δύναμη). Είναι αυτό που αποκαλούσαμε μια **νεκρή κατάληψη**.

Η μειοψηφική απάντηση έθετε το ζήτημα της κατάληψης όχι απλώς ως προσωρινή άρνηση, αλλά κι ως μια θετική δράση επανοικειοποίησης εδαφών με σκοπό αντί να εξυπηρετούν την λειτουργία της εκπαιδευτικής (άρα και κεφαλαιοκρατικής) μηχανής, να εξυπηρετούν τις ανθρώπινες ανάγκες: *Ανάγκες «που δεν εξαντλούνται στην ανάγκη για ύπνο και φαγητό αλλά περιλαμβάνουν την ανάγκη να σκεφτούμε, να αγαπήσουμε, να οικοδομήσουμε, να μελετήσουμε και να ξεκουραστούμε, να είμαστε μόνοι ή να φτιάξουμε μπλοκ»⁴³*. Σε κάποιες στιγμές αυτό έγινε, κυρίως εκεί που η πολεοδομία δεν απομόνωνε σε πανεπιστημιακά γκέτο στην άκρη της πόλης (σχολές στο κέντρο), κυρίως εκεί που οι παρατάξεις δεν είχαν δύναμη να επιβάλλουν την κυρίαρχη αντίληψη για την κατάληψη, κυρίως τότε που η ανάγκη για ζωή συναντούσε τον ενθουσιασμό από την συνάντηση άγνωστων ατομικότητων που πιο πριν κινούνταν στον ίδιο χώρο (στην ζέστη του Ιούνη). Σε αυτές τις περιπτώσεις τέθηκαν ζητήματα για διαρκή παραμονή στον χώρο της κατάληψης, για καθημερινές εκδηλώσεις που πολλές φορές πέραν την μορφή συλλογικής αυτομόρφωσης ή αντιμαθημάτων, για συνδιαμόρφωση τέλος μέσω των διαδικασιών της κατάληψης πολλών παραπάνω από το επόμενο πλαίσιο που θα κατατιθόταν στη γενική συνέλευση. Σε αυτές τις περιπτώσεις δημιουργήθηκαν και καταστάσεις συλλογικής ζωής, διασκέδασης χωρίς τον εκβιασμό του εμπορεύματος, μέθης χωρίς τον εκβιασμό του πρωινού ξυπνήματος, επικοινωνίας χωρίς το προαπαιτούμενο της ιδεολογικής συμφωνίας. Σε αυτές τις καταλήψεις είχαμε πολλούς παραπάνω λόγους για να μην επιστρέψουμε στην κανονικότητα από την απόσυρση του νόμου. Είχαμε κατακτήσει μια διαφορετική χρήση των

43. ο.π.

αιθουσών από αυτήν που γνωρίζαμε στα πλαίσια της ακαδημαϊκής λειτουργίας. Σε αυτές τις περιπτώσεις τέλος δημιουργήθηκαν κοινότητες αγώνα, που (σε κάποιο βαθμό) δεν βλέπαν τον αγώνα ως κάτι διαχωρισμένο από την ζωή τους. Ήταν αυτό που λέγαμε **ζωντανές καταλήψεις**.

Οι ζωντανές καταλήψεις που δημιουργούνται σε περίοδο αγώνα μπορούν να αντιμετωπιστούν είτε ως οάσεις ελευθερίας, είτε ως νησίδες κοινότητας στην καπιταλιστική έρημο. Στην πρώτη περίπτωση μετά από μια σύντομη άνθηση θα εκφυλιστούν στην αυτοαναφορικότητα και στην κόπωση μια νέας κανονικότητας χωρίς ιδιαίτερο λόγο ύπαρξης πέρα από τον ίδιο τον αγώνα. Στην δεύτερη περίπτωση θα αναζητήσουν την εξάπλωση του μπλοκαρίσματος πέρα από τις σχολές, θα προσπαθήσουν μ'εφαλτήριο τις σχολές να επιτεθούν στην διακίνηση εμπορευμάτων στο κοινωνικό εργοστάσιο.

Αυτή η ανάγκη να μπλοκάρουμε την λειτουργία της καπιταλιστικής μηχανής μέσα κι έξω από τις σχολές, ν'αναζητήσουμε ανθρώπους σε εδάφη απαλλαγμένα από τους ξέφρενους ρυθμούς της παραγωγής, εκφράστηκε (πάντα μειοψηφικά) στα πλαίσια του φοιτητικού κινήματος με διάφορες μορφές:

1. Κατάληψη Πρυτανείας⁴⁴: Την στιγμή που το κίνημα ήταν στο φόρτε του (αρχές, μέσα Ιούνη), έμπαινε συνέχεια στα συντονιστικά το ζήτημα να καταληφθεί ένα πανεπιστημιακό κτίριο στο κέντρο της πόλης για τους εξής λόγους: α. Ν'αποτελέσει ένα διαρκές έδαφος κεντρικού συντονισμού των καταλήψεων, β. Να μεταφερθούν εκεί οι καταληψίες που νοιώθουν απομονωμένοι στα πανεπιστημιακά νεκροταφεία στην άκρη της πόλης, γ. Να αποτελέσει ένα κεντρικό έδαφος ανοίγματος του αγώνα των φοιτητών στην υπόλοιπη κοινωνία. Για λόγους που έχουν να κάνουν με τον έλεγχο των παρατάξεων πάνω στον αγώνα, αυτή η πρόταση φυσικά δεν πέρασε ποτέ μέσα από τις γραφειοκρατικές συμπληγάδες του κινήματος. Όποτε οι παρατάξεις (ΕΑΑΚ, ΠΚΣ) «κατέλαβαν» την Πρυτανεία, αυτό έγινε «συμβολικά», για λίγες ώρες και για τα μάτια των καμερών: Μετέφεραν ουσιαστικά την νέκρα των καταλήψεων τους στην Πανεπιστημίου. Όταν οι φοιτητοπατέρες αποφάσισαν να λήξουν τις νεκρές τους καταλήψεις στα τέλη Ιούνη, αυτή η μειοψηφική τάση βρήκε έδαφος να εκφράσει την ύπαρξη της δίνοντας ζωή σ'ένα νεκρό κτίριο, και τι ειρωνεία (για τους φοιτητοπατέρες) την στιγμή που το κίνημα είχε ψοφήσει! *«Η κοινότητα δε γίνεται ποτέ αισθητή ως ταυτότητα, αλλά ως πρακτική, ως κοινή πρακτική. Η ταυτότητα επιστρέφει καλπάζουσα κάθε φορά που η πρακτική αποσύρεται»⁴⁵*. Η πρακτική που μας ένωσε Ιούλη μήνα στο κέντρο της Αθήνας ήταν το βίωμα της ζωντανής κατάληψης. Η ταυτότητα που επέστρεφε καλπάζουσα ήταν το γεγονός ότι το είχαμε κάνει για ν'αναδείξουμε την αντίθεση μας στους «γραφειοκράτες», την στιγμή που όλα τ'άλλα που προσπαθούσαμε να υπερασπιστούμε επέστρεφαν στην κανονικότητα. Η κατάληψη της Πρυτανείας δεν μπορούσε φυσικά να ξεπεράσει αυτή την αντίφαση. Για τον ίδιο λόγο από τον Γενάρη ως τον Μάρτη δεν ξαναδοκιμάστηκε. Την στιγμή που οι καταλήψεις των σχολών είχαν χάσει κάθε ίχνος ζωντάνιας, μια κατάληψη της Πρυτανείας (που θα γινόταν προφανώς σε αντιπαράθεση με τις παρατάξεις κι έξω από τις δομές) νοιώθαμε ότι θ'αντιμετώπιζε συνεχώς ζητήματα ταυτότητας, αντί να προχωρά σε πρακτικές και ζυμώσεις προωθητικές για το κίνημα. Δυστυχώς επιβεβαιωθήκαμε όταν κατελήφθη η Πρυτανεία στις 8 Μάρτη μετά την καταστολή του συλλαλητηρίου. Οι εσακίτες πολύ εύκολα απομόνωσαν την κατάληψη κι η ταυτότητα μιας κατάληψης του αντιεξουσιαστικού χώρου δεν μπορούσε παρά ν'αναπαραγάγει ζητήματα ταυτότητας.

2.«Οι καταλήψεις βγαίνουν στον δρόμο-γιορτές δρόμου»: Τον Ιούνη οι καταλήψεις που είχαν μια επικοινωνία με την ροή των εμπορευμάτων στην πόλη και μια άλφα μαζικότητα λόγω του γεγονότος ότι ήταν ζωντανές, μπόρεσαν ενστικτωδώς και σε πειραματικό βαθμό να μεταφέρουν το άσυλο πέρα από τα ακαδημαϊκά τείχη. Παραδειγματικά αναφέρουμε τις πορείες-παρεμβάσεις σε γειτονίες μεταναστών και τα συνθήματα στα λεωφορεία που έκαναν οι καταληψίες της ΑΣΟΕΕ, ή την κατάληψη της πλ. Καπνικαρέας και μέρος της Ερμού (για προβολές, γλέντια, μπάλα κ.α.), που έκαναν

44. Το ζήτημα «κατάληψη Πρυτανείας» το αναφέρουμε παραδειγματικά, στην ίδια ενότητα μπαίνει κι η απαίτηση των καταληψιών του ΕΜΠ να μεταφερθεί η κατάληψη από την Πολυτεχνειούπολη στην Πατησίων.

45. ο.π.

οι καταλήψεις των ΕΜΜΕ. Σε μεγαλύτερο βαθμό καθιερώθηκε η πρακτική να γίνονται μπλοκαρίσματα δρόμων μετά τις γενικές συνελεύσεις, πρακτική που κουβαλούσε βέβαια την αντίφαση ότι μετά τις γενικές συνελεύσεις ήταν η μόνη στιγμή που οι περισσότερες καταλήψεις είχαν κόσμο, γι' αυτό και ακολουθήθηκε και τον Γενάρη-Μάρτη, όταν η αντίφαση αυτή είχε μεγιστοποιηθεί⁴⁶. Τότε (στην «βαρυχειμωνιά» του «δεύτερου γύρου»), ήταν που γεννήθηκαν κι οι δράσεις με τίτλο «οι καταλήψεις βγαίνουν στον δρόμο»⁴⁷. Η αναγκαιότητα ήταν απλή: Αφού αδυνατούμε να ζωντανέψουμε, άρα και ν' ανοίξουμε τις καταλήψεις των σχολών, θα μεταφέρουμε την λογική της «ζωντανής κατάληψης» στον δημόσιο χώρο. Εκεί που κινούνται άνθρωποι, αυτοκίνητα κι εμπορεύματα. Θα διακόψουμε την κίνηση σε επιλεγμένα σημεία και θα εκφράσουμε την δημιουργικότητα μας, επανοικειοποιούμενοι και μετασχηματίζοντας αυτούς τους χώρους. **Το πείραμα πέτυχε χαρίζοντας μας στιγμές δημιουργικότητας σε δρόμους αποστείρωσης, αλλά φυσικά δεν κατάφερε να ξεπεράσει τα επίπεδα του πειράματος και του στιγμιαίου, σ' ένα περιβάλλον που τον τόνο έδινε η νέκρσις στις καταλήψεις κι η κοινωνική αποστείρωση των φοιτητικών κινητοποιήσεων.** Επίσης η ίδια δράση εμπειρείχε τις αντιφάσεις του πολιτισμού που προωθούσαν οι καταλήψεις, με τους ΕΑΑΚίτες να δίνουν περισσότερο βάρος στην διοργάνωση συναυλιών με την συμμετοχή κι «εναλλακτικών» τραγουδιστών και τον αυτόνομο/ανένταχτο κόσμο σε δράσεις μετασχηματισμού των δρόμων και του περιβάλλοντος χώρου.

3.Μπλοκαρίσματα δρόμων και σιδηροδρομικών σταθμών: Επηρεασμένοι από τον «δρόμο που χάραξε η Γαλλία», αλλά και κάποιοι παλιότεροι από τα μπλόκα των μαθητικών καταλήψεων του 98-99, βάζαμε στο εσωτερικό του κινήματος από τον Ιούνη του 2006 το ζήτημα να προχωρήσουμε σε μπλοκαρίσματα δρόμων και σιδηροδρομικών σταθμών, ως ένα επιπλέον μέσο αγώνα που θα μπορούσε να επιφέρει τα εξής:

- Θα δημιουργούσε προβλήματα στην καπιταλιστική ομαλότητα και στην τόσο απαραίτητη για τον καπιταλισμό κυκλοφορία των εμπορευμάτων, κάνοντας τον αγώνα μας πιο επικίνδυνο

- Θα ριζοσπαστικοποιούσε το κίνημα, θέτοντας το ζήτημα καθημερινής παρέμβασης στους δρόμους και γενικά καθημερινής δράσης με σκοπό να σπάσει το δίπολο «συνέλευση- εβδομαδιαία πορεία»

- Θα έβγαζε τον αγώνα των φοιτητών από τους τέσσερις τοίχους των πανεπιστημιακών αιθουσών

Τέτοιες δράσεις άρχισαν τον Ιούνη να πραγματοποιούνται με πρωτοβουλίες κατειλημμένων σχολών, με αποσπασματικό όμως τρόπο⁴⁸. Όταν τέθηκε το ζήτημα για συντονισμένα μπλοκαρίσματα δρόμων στο «Συντονιστικό Γενικών Συνελεύσεων και Καταλήψεων», ο κόσμος που παρακολουθούσε την ανιαρή (όπως πάντα) διαδικασία εκφράστηκε με χειροκροτήματα υπέρ της πρότασης, θέτοντας επιτακτικά το ζήτημα να αποφασιστεί από την διαδικασία επιτέλους κάτι πρακτικό κι όχι επανάληψη των πανομοιότυπων εσακίτικων πολιτικών πλατφόρμων. Το αυτοορισμένο προεδρείο του «Συντονιστικού» βλέποντας ότι για άλλη μια φορά η διαδικασία ξεφεύγει από τον έλεγχο τους, ζήτησε να διακοπεί η διαδικασία για να συζητήσουν οι επιτροπές κατάληψης την πρόταση αυτή στις σχολές τους και να τοποθετηθούν στο επόμενο «Συντονιστικό» μετά από λίγες μέρες. Στην επόμενη συνεδρίαση όσοι αφελείς είχαμε πιστέψει ότι το φοιτητικό κίνημα πέρα από πλαίσια μπορεί να συντονίζει κι δράσεις, διαψευστήκαμε ακούγοντας ξανά τα ίδια άτομα να επαναλαμβάνουν τα ίδια μανιφέστα που είχαν περάσει ως αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων, κι ελάχιστες σχολές (εκεί που επηρέαζε ανένταχτος κόσμος κυρίως) να τοποθετούνται για το πρακτικό αυτό ζήτημα. Προφανώς οι θεσμισμένες (από τους εσακίτες) δομές του κινήματος δεν είχαν ως σκοπό τον συντο-

46. Παραδειγματικά πάλι, οι φοιτητές της Πληροφορικής έκαναν πορείες στην Καισαριανή κι οι φοιτητές των ΕΜΜΕ στο Υπουργείο Παιδείας, μετά τις γενικές τους συνελεύσεις.

47. Τα φώτα μας τα έδωσαν οι καταλήψεις της Θεσσαλονίκης, για να ακολουθήσουν κι άλλες πόλεις (Αθήνα, Πάτρα, Ξάνθη κτλ.)

48. Οι καταλήψεις της ΑΣΠΑΙΤΕ προχώρησαν σε μπλοκαρίσμα του σταθμού του ηλεκτρικού στο Μαρούσι τον Ιούνη, βλ. χρονολόγιο 06/06/2006 σελ. 32

νισμό δράσεων. Γ' αυτό τον λόγο καταληψίες από διάφορες σχολές προσπάθησαν να συντονίσουν πρωτοβουλιακά ή μέσω των επιτροπών καταλήψεων τα προτεινόμενα μπλοκαρίσματα. Η δράση αυτή απέτυχε λόγω έλλειψης μαζικότητας και καλής οργάνωσης, ενώ ήδη μπαίναμε στο τελευταίο δεκαήμερο του Ιούνη όπου όλα όδευαν προς την αποκλιμάκωση.

Τον Γενάρη-Μάρτη το ζήτημα τέθηκε ξανά με τους ίδιους όρους, αλλά πλέον η απομαζικοποίηση των καταλήψεων κι η απόλυτη κυριαρχία των παρατάξεων σε όλα τα επίπεδα (πέρα από του δρόμου) το περιόρισαν στο επίπεδο μιας ακόμα δράσης που αποφάσιζαν κάποιες γενικές συνελεύσεις και ποτέ δεν έκαναν. Ή σχεδόν ποτέ: Η ΠΚΣ έχοντας μπει δυναμικά στα παιχνίδια κυριαρχίας στο εσωτερικό του κινήματος, αραιά και που προχωρούσε σε ολιγόλεπτα μπλοκαρίσματα δρόμων (π.χ. στην Αττική οδό) με συμβολικό περιεχόμενο και απόλυτα διαμεσολαβημένη προοπτική (να μας παίξουν τα κανάλια). Σ' ένα πανελλαδικό συντονιστικό παρ' όλα αυτά, πέρασε η πρόταση της κατάληψης των ΕΜΜΕ να γίνουν συντονισμένα πανελλαδικά μπλοκαρίσματα σιδηροδρομικών σταθμών, την οποία όμως η «ανοιχτή επιτροπή κειμένου» (όπου οι φοιτητοπατέρες έκαναν την «κοπποραπτική» για να βγει η απόφαση του συντονιστικού) μετέτρεψε σε μια απλή παρέμβαση-αποκλεισμό του Σταθμού Λαρίσης. Για την ίδια μέρα ενεργοποιήθηκαν πρωτοβουλίες και σε άλλες δύο πόλεις, στην Θεσσαλονίκη και στον Βόλο, που καλούσαν την ίδια ώρα σε ανάλογα μπλοκαρίσματα σιδηροδρομικών σταθμών, με σκοπό να πραγματοποιηθεί από τα κάτω και σε πανελλαδικό επίπεδο η αρχική πρόταση. Λόγω αντικειμενικών δυσκολιών πάλι (έλλειψη μαζικότητας), τελικά πραγματοποιήθηκε μπλοκάρισμα δυο αμαξοστοιχιών για 15 λεπτά μόνο στην Αθήνα. Την τελευταία προσπάθεια την επιχείρησε το «Συντονιστικό Γενικών Συνελεύσεων Ιωαννίνων» καλώντας σε πανελλαδικό μπλοκάρισμα εθνικών οδών μέσα στο Μάρτη, με τις αντικειμενικές δυσκολίες και την έλλειψη μαζικότητας να οδηγούν σε αποτυχία κι αυτή την προσπάθεια.

4. Παρεμβάσεις στο μετρό για δωρεάν μεταφορές: Μετά από κάποιες πορείες ήταν αυθόρμητη κατάκτηση των διαδηλωτών να μετακινούνται δωρεάν στο μετρό χωρίς να κόβουν εισιτήριο, πράξη που «ριζοσπαστικοποιήθηκε» με το να κάνουμε χαβαλέ, να φωνάζουμε συνθήματα για δωρεάν μεταφορές κι ενάντια στους ελεγκτές ή να καπνίζουμε και να τρώμε για να πάμε κόντρα στις διαταγές της επιχείρησης του Αττικό Μετρό. Αυτές τις αυθόρμητες δωρεάν μετακινήσεις, αποφασίσαμε ως «καταληψίες από σχολές» να τις κάνουμε κι ανεξάρτητα από τις πορείες, συνδυάζοντας της με μια πιο ολοκληρωμένη πολιτική παρέμβαση (κείμενα, τρικάκια) για τους εξής λόγους: Πρώτον: Να προπαγανδίσουμε κάνοντας πράξη το φοιτητικό αίτημα για «δωρεάν σίτιση, στέγαση, μεταφορές», δείχνοντας ότι τα αιτήματα μας δεν είναι μόνο συντεχνιακά. Δεύτερον: Να αντιπαρατεθούμε με την αποστείρωση που κυριαρχεί στο μετρό, δίνοντας τον τόνο ότι κι οι χώροι αυτοί μας ανήκουν και δεν είναι δύσκολο ν' αφηγήσουμε τις απάνθρωπες εντολές που καθορίζουν τους όρους μεταφοράς. Τρίτον: Να εφεύρουμε νέους τρόπους άμεσης κοινωνικής απεύθυνσης πέρα από τους παραδοσιακούς, από την στιγμή που ήταν κοινή παραδοχή ότι ο φοιτητικός αγώνας ήταν απομονωμένος, ενώ υπάρχουν δίπλα μας χώροι που χρησιμοποιούμε μαζί με χιλιάδες ανθρώπους (η ποσότητα των κειμένων που μοιράσαμε σε 5 λεπτά ήταν πραγματικά τεράστια). Οι δράσεις αυτές κρίθηκαν ως πετυχημένες και ίσως να πιάσαν κι ένα νήμα που μας συνέδεε με παλιότερους φοιτητικούς αγώνες για δωρεάν μεταφορές στα λεωφορεία που πάνε προς Πανεπιστήμιο. Τέλος, υπήρχε κι η διάθεση να ακυρώσουμε μερικά μηχανήματα έκδοσης εισιτηρίων (δράση που έγινε στην Θεσσαλονίκη σε λεωφορεία) και να βάψουμε μερικές κάμερες, ενέργειες που θα έδιναν κι ένα τόνο συλλογικού σαμποτάζ, αλλά δεν έγιναν για πρακτικούς λόγους και μόνο.

Συμπερασματικά: Παρά τις όποιες αντικειμενικές δυσκολίες και γραφειοκρατικές αγκυλώσεις⁴⁹, γεγονός είναι ότι η λογική του μπλοκαρίσματος των καπιταλιστικών αρτηριών και των πολύμορφων παρεμβάσεων στην καθημερινότητα της πόλης δεν μπήκε στις φοιτητικές κινητοποιήσεις. Η πράξη της κατάληψης περιορίστηκε στα πλαίσια μιας άνευρης φοιτητικής διαμαρτυρίας και δεν

49. Αντικειμενικές δυσκολίες και γραφειοκρατικές αγκυλώσεις που σχετίζονται κι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

πήρε την μορφή δυναμικής απαλλοτριώσης χώρου και χρόνου. Οι αγωνιζόμενοι φοιτητές δεν μπόρεσαν καν στο κόπο να σκεφθούν μορφές αγώνα που θα έθεται τόσο ευρύτερα ζητήματα κριτικής στην καπιταλιστική μιζέρια, όσο και το ζήτημα του αδιαχώριστου του αγώνα από την ίδια τη καθημερινότητα μας. Ακόμα και στις μειοψηφικές πράξεις που προχωρούσαν προς αυτή την κατεύθυνση έμπαινε συνεχώς το ζήτημα τα όποια μπλοκαρίσματα να έχουν συμβολικό χαρακτήρα και να μην «πολυενοχλούν» την καθημερινότητα της υπόλοιπης κοινωνίας, να μην προκαλούν την «κοινή γνώμη». Οι φοιτητές επέλεξαν τον ρόλο του «αγωνιστή» που ζητάει «συμπαράσταση» από την υπόλοιπη κοινωνία κι όχι του αγωνιστή που προχωράει σε δυναμικές δράσεις ανταγωνιστικές προς την λειτουργία της καπιταλιστικής μηχανής, εκβιάζοντας έτσι την ικανοποίηση των αιτημάτων μέσω της «διασάλευσης της κοινωνικής ειρήνης». Αυτή η διαπίστωση για εμάς σχετίζεται και με τον τρόπο απεύθυνσης στην κοινωνία που επιλέχθηκε, που κωδικοποιούταν στο αίτημα για γενική απεργία.

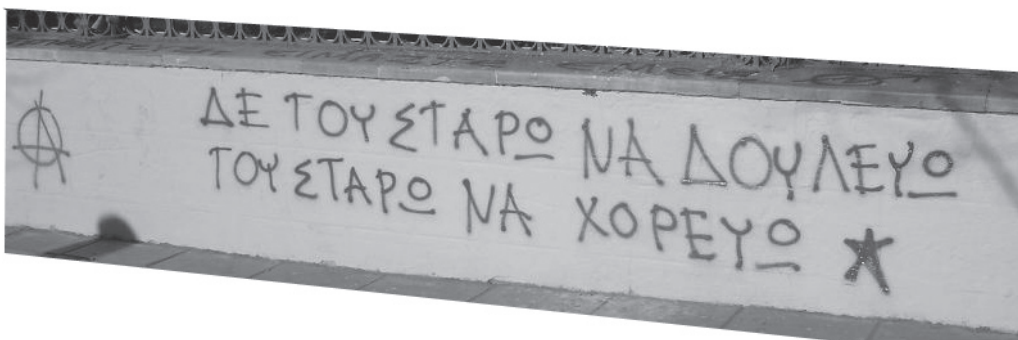
Ε.Αντί να παρακαλάμε για γενική απεργία Μήπως να μπλοκάρουμε την δικιά μας εργασία ;

Από την αρχή των κινητοποιήσεων στις αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων έμπαινε από τις αριστερές παρατάξεις το ζήτημα της «σύνδεσης φοιτητικού κι εργατικού κινήματος». Μετά την δυναμική που εξέπεμψε ο αγώνας των φοιτητών όπως εκφράστηκε με την πορεία της 8ης Ιούνη, το ζήτημα αυτό κωδικοποιήθηκε στο αίτημα «να κηρύξει η ΓΣΕΕ γενική απεργία». Στις πιο ριζοσπαστικές του στιγμές (Γενάρη-Μάρτη) το αίτημα αυτό μετασχηματίστηκε σε «γενική απεργία τώρα», εκφράστηκε συνδυαζόμενο με μια απέχθεια προς τον ρόλο της ΓΣΕΕ στο σύνθημα «εργατοπατέρες κηρύξτε απεργία και βγάλτε από το μυαλό σας την Ακαδημία» κι αποτέλεσε και την αφορμή να γίνουν πορείες με (ουσιαστικά) αντιγραφειοκρατικό περιεχόμενο προς το κτίριο της ΓΣΕΕ.

Πέρα από αυτό το αίτημα, που από ένα σημείο κι έπειτα γινόταν ξεκάθαρο ότι δεν υπήρχε περίπτωση να το ικανοποιήσουν οι εργατοπατέρες ανεξάρτητα από το όποιο πολιτικό κόστος που της προξενούσε το κάλεσμα των φοιτητών, λίγα πράγματα έγιναν στην κατεύθυνση της σύνδεσης με πρωτοβάθμια εργατικά σωματεία ώστε να πιέσουν αυτά για την κήρυξη απεργίας. Έγιναν κάποιες κοινές συνεντεύξεις τύπου με «εκπροσώπους» του Συντονιστικού κι εκπροσώπους πρωτοβάθμιων σωματείων όπου κατά κύριο λόγο είχαν πρόσβαση οι δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς. Όλη αυτή η προσπάθεια πρακτικά επέφερε ένα υποτιθέμενο «πανεκπαιδευτικό-πανεργατικό» συλλαλητήριο στις 22/6 οπότε και ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ είχαν κηρύξει 3ωρες στάσεις εργασίας, μια κοινή πορεία με πρωτοβάθμια σωματεία τον Φλεβάρη στην Θεσσαλονίκη (όπου είχε γίνει καλύτερη δουλειά σ' αυτόν τον τομέα) και άλλη μια πορεία μαζί με την ΑΔΕΔΥ στις 28 Μάρτη όταν είχε κηρύξει 24ωρη απεργία ενάντια στην συνταγματική αναθεώρηση. Περιττό ν' αναφέρουμε ότι η παρουσία εργαζομένων σ' αυτές τις πορείες ήταν από υποτονική μέχρι ανύπαρκτη...

Το αίτημα για γενική απεργία πάντως εξέφραζε (έστω και με τον αλλοτριωμένο τρόπο με τον οποίο προέκυπταν όλα τα αιτήματα του φ.κ.) μια υπαρκτή διάθεση των φοιτητών να συνδεθούν με αυτό που αόριστα ονομαζόταν «εργατικό κίνημα». Η σύνδεση αυτή έμπαινε περισσότερο με όρους αποτελεσματικότητας του αγώνα («στην Γαλλία νίκησαν όταν μπόρεσαν να συνδικάτα»), παρά με βαθύτερους όρους κοινών συμφερόντων ανάμεσα στους φοιτητές και τους εργαζόμενους. Οπότε, οι εργαζόμενοι θα κατέβαιναν στον δρόμο μόνο όταν θα τους το έλεγαν οι ηγεσίες τους κι οπότε ήταν ένα ζήτημα που μπορούσαν να το λύσουν μόνο οι συνδικαλιστές (και το ΚΚΕ ήξερε να το κάνει καλύτερα από τα ΕΑΑΚ λόγω του ΠΑΜΕ).

Πηγή όλων των παραπάνω είναι η επικρατούσα αριστερή αντίληψη για το ρόλο του φοιτητή και την κάθετη διάκριση του από τον ρόλο του εργατή. Οι φοιτητές είναι είτε αυριανοί επιστήμονες, είτε αυριανοί εργαζόμενοι. Στο σήμερα είναι απλώς μαθητευόμενοι. Αντίθετα για εμάς ένα κομμάτι των φοιτητών είναι ήδη εργαζόμενοι. Εργάζονται ήδη από το λύκειο (και πολύ εντατικά μάλιστα) για να αποκτήσουν σίγουρα όχι απλά «ακαδημαϊκές γνώσεις», αλλά τα απαραίτητα εχέγγυα που

απαιτεί το σύστημα για την μελλοντική τους επιβίωση, το βασικό από τα οποία είναι η είσοδος στα πανεπιστήμια και το πτυχίο τους. Βιώνουν την εντατικοποίηση της αλλοτριωμένης εργασίας μέσα στις σχολές, όσο το πανεπιστήμιο γίνεται όλο και περισσότερο επιχειρηματικό κι απαιτεί απ' αυτούς να αποκτήσουν τα απαραίτητα bonus και προϋπηρεσίες που θα γεμίσουν το βιογραφικό που θα κοιτάξει ο εργοδότης (π.χ. πρακτική άσκηση, σεμινάρια). Κάποιοι απ' αυτούς εργάζονται παράλληλα με τις σπουδές τους σε κακοπληρωμένες και επισφαλείς δουλειές (μπαρ, φυλλάδια, τηλεφωνικά κέντρα, κούριερ), για λόγους επιβίωσης ή (συνήθως) για να συμπληρώσουν το οικογενειακό χαρτζιλίκι. Δουλεύουν, τέλος, απλήρωτοι και μέσα στο πανεπιστήμιο για την παραγωγή έρευνας που θα παραπάνω ισχύουν σε μικρότερο βαθμό για όσους βιώνουν την «ξεγνοιασιά» της πληρωμένης από τους γονείς φοιτητικής ζωής, ισχύουν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό για τους μεταπτυχιακούς και τους «αιώνιους» φοιτητές, όταν η ανάγκη για αυτονομία από την οικογένεια γίνεται όλο και πιο επιτακτική. **Συμπερασματικά οι φοιτητές δεν είναι απλά αυριανοί εργαζόμενοι, αλλά ένα σημαντικό κομμάτι τους βιώνει, στον βαθμό που του αναλογεί, την εντατικοποίηση της αλλοτριωμένης εργασίας μέσα κι έξω από τις σχολές, πριν, κατά την διάρκεια και μετά τις σπουδές.**

Όπως λοιπόν στην εργασιακή ανασφάλεια των φοιτητών και στην εντεινόμενη εντατικοποίηση των ζωών τους αδυνατούν να δώσουν απάντηση τα αριστερά αιτήματα για «ισχυρά πτυχία-μόνιμη εργασία-δουλειά με δικαιώματα», έτσι και στην ανάγκη σύνδεσης με άλλα κοινωνικά κομμάτια αδυνατεί να δώσει απάντηση το αίτημα για γενική απεργία. Γιατί αυτά τα αιτήματα μας γυρνάνε σε μια προηγούμενη κοινωνική ρύθμιση (κράτος πρόνοιας) που άλλαξε όχι μόνο λόγω των επιλογών των από πάνω, αλλά λόγω και της ίδιας της κίνησης των από κάτω που αρνούμενοι την θώρη μιζέρια προσπάθησαν να εκμεταλλευθούν προς δικό τους όφελος τις προσφορές του κεφαλαίου, προσπάθησαν να ελέγχουν αυτοί τον χρόνο και την ποσότητα που θα εργάζονται, δίνοντας την ευκαιρία στο κεφάλαιο να προχωρήσει στην ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων. Όχι γιατί δεν μας αρέσουν τα εργασιακά δικαιώματα ή δεν θέλουμε ένσημα όταν δουλεύουμε ή σε εποχές ανέχειας και τρεξίματος μια μόνιμη θέση στο δημόσιο δεν είναι πάντα ελκυστική, αλλά γιατί με το να ζητάμε την εργασιακή αποκατάσταση που είχαν υποσχεθεί στους γονείς μας, κάνουμε πως δεν βλέπουμε τους σύγχρονους ελαστικούς όρους με τους οποίους εργάζονται πολλοί φοιτητές κι οπότε μετακινούμε τον ταξικό ανταγωνισμό σ' ένα φανταστικό επίπεδο ξεκομμένο από την πραγματικότητα που βιώνουμε. Σε γενικές γραμμές, μετακινώντας τους εκβιασμούς που θέτουμε προς τους από πάνω (μέσω αιτημάτων σ' έναν αγώνα) στο επίπεδο της εκπλήρωσης ρυθμίσεων που υπήρχαν μόνο για μια συντεχνία, χάνουμε την αποτελεσματικότητα που θα είχαμε μέσω αιτημάτων που αναγνωρίζουν και την μαζικοποίηση των πανεπιστημίων και πολεμούν **την ήδη υπάρχουσα μετακύλιση του κόστους σπουδών στους φοιτητές** (και δεν παραπέμπουν οπότε στην μελλοντική ανταμοιβή μέσω μιας καλοπληρωμένης θέσης), και τις κοινές συνθήκες που μας ενώνουν με συνομήλικους που δεν θα πάρουν ποτέ το πολυπόθητο πτυχίο.

Αν λοιπόν πίστευε κανείς ότι το κράτος επέτρεψε την είσοδο στα ΑΕΙ-ΤΕΙ σε τόσους χιλιάδες

νέους, έχοντας ταυτόχρονα την δυνατότητα να τους εξασφαλίσει και μια θέση εργασίας, θα ήταν καθήκον των συνδικάτων να υπερασπιστούν την προηγούμενη ρύθμιση, να υπερασπιστούν «το μέλλον των παιδιών τους». Πέρα από τ' ότι πολλές φορές μιλάμε για τα ίδια συνδικάτα που υπογράφουν «εθελούσιες εξόδους» για να αντικαθίστανται σιγά-σιγά οι παλιοί με νέους ελαστικούς εργαζόμενους, τίθεται πλέον κι ένα ζήτημα διαφορετικής εργασιακής πραγματικότητας ανάμεσα στους «παλιούς μόνιμους» και στους «νέους ελαστικούς» εργαζόμενους. Ή μ' άλλα λόγια, υπάρχουν χίλια δύο υποκείμενα στα οποία θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν οι φοιτητές την εργασιακή φρίκη που βιώνουν, πριν στραφούν στους δημόσιους υπαλλήλους⁵⁰.

Ποια είναι αυτά τα υποκείμενα; Πριν αρχίσουμε να ψάχνουμε στα τυφλά συντηχνίες κι επαγγέλματα, εμείς προκρίναμε να κοιτάξουμε τα ίδια τα εργασιακά μας βιώματα. Κάνοντας κάτι τέτοιο είδαμε πάμπολλους φοιτητές ν' απασχολούνται σε δουλείες «μαύρες», «ανασφάλιστες», «με το κομμάτι» ή στην καλύτερη περίπτωση σε «συμβάσεις ορισμένου χρόνου». Είδαμε έναν ολόκληρο κόσμο παραγωγής υπεραξίας που δεν μπορεί να καταγραφεί στις στατιστικές του ΟΑΕΔ, που δεν γνωρίζει τι πάει να πει συλλογικά δικαιώματα, που διαπραγματεύεται την εργατική του δύναμη μ' ατομικούς και μόνο όρους. Που μπορεί να ψάχνει μεταπτυχιακά, σεμινάρια κι εργασιακές εμπειρίες «μαθητείας» για να γεμίσει το βιογραφικό και ταυτόχρονα όντας άμισθος ν' απασχολείται σε «προσωρινές» δουλείες που πολλές φορές καταλήγουν να γίνουν μόνιμη συνθήκη. Κι αν τα βιώματα αυτά φαίνονται να μπλέκουν στα επικίνδυνα μονοπάτια του υποκειμενισμού, υπάρχει πάντα η «Χρυση Ευκαιρία» κι οι εκατοντάδες καταχωρίσεις των αφεντικών που ζητάνε φοιτητές-τριες για να επιβεβαιώσουν του λόγου το αληθές.

Ένα ερώτημα που τίθεται άμεσα είναι επίσης ποιόν κοροϊδεύουμε ζητώντας γενική απεργία, όταν οι ίδιοι φοιτητές που σταματάμε την λειτουργία του πανεπιστημίου δεν μπορούμε να μπλοκάρουμε στο ελάχιστο την παραγωγική μας δραστηριότητα εκτός πανεπιστημίου. Πόσο, στην τελική, επικίνδυνοι για το κεφάλαιο είμαστε όταν κατά την διάρκεια της κατάληψης αδυνατούμε να καθορίσουμε απόλυτα και με συλλογικούς όρους τον χρόνο της καθημερινότητας που υποτίθεται έπρεπε (λόγω της πράξης της κατάληψης) να θεωρείται απαλλοτριωμένος από παραγωγικές-εμπορευματικές δραστηριότητες. Μιλάμε για την αντίφαση της φοιτήτριας που δεν μπορεί να κάτσει σ' όλη την πορεία, γιατί πρέπει να πάει στο μαγαζί να σερβίρει τους καφέδες και τα ποτά που θα πιούνε οι συμφοιτητές-τριες της μετά την πορεία. Για την αντίφαση του φοιτητή που ψηφίζει επαναστατικά λογύδρια στις συνελεύσεις και δεν μπορεί να διεκδικήσει λίγα λεπτά παραπάνω διάλειμμα όταν του φωνάζει ο επιστάτης σ' ένα τηλεφωνικό κέντρο. Για τον φοιτητή που η κατάληψη δεν επηρεάζει καθόλου την άμισθη ή χαμηλόμισθη εκμετάλλευση του από μια επιχείρηση, υπό καθεστώς πρακτικής άσκησης που του είχε βρει το ίδιο το πανεπιστήμιο. Μιλάμε για τα τρικάκια που πέταξαν σε μια πορεία στην Πανεπιστημίου οι εργαζόμενοι στις παρακείμενες καφετέριες, που μας καλούσαν να παίρνουμε καφέ από το σπίτι γιατί κάθε Πέμπτη φρικόρουν από την πολλή δουλειά. Ή τέλος, ίσως μιλάμε για τις μικρές προσωπικές «απεργίες» που κάναμε κάποιοι από εμάς μερικές Πέμπτες, λέγοντας διάφορες ηλίθιες δικαιολογίες στ' αφεντικά, ή εκμεταλλευόμενοι την ελαστικότητα και την «ελεύθερη σχέση» της εργασίας μας.

Ακόμα και στο ενδεχόμενο επιστημονικής φαντασίας που η ΓΣΕΕ δεν ήταν ξεπουλημένη κι αφουγκραζόμενη τις αγωνίες της «νέας γενιάς» κήρυττε «γενική απεργία» πόσοι πραγματικά από όλους εμάς τους «μαύρους» κι εργασιακά «αόρατους» για τα συνδικάτα θα μπορούσαμε,

50. Για να μην παρεξηγηθούμε, ούτε προκρίνουμε κάποιον «πόλεμο γενεών», ούτε βλέπουμε ως εχθρική την συμπαθή τάξη των δημοσίων υπαλλήλων. Λέμε το απλό ότι όταν ζητάς κοινωνική εξάπλωση ενός αγώνα, θ' αναζητήσεις πρώτα τα υποκείμενα που σας συνδέουν κοντινές κοινωνικές συνθήκες, κοινά βιώματα εργασιακής εκμετάλλευσης.

51. Για να μην φανούμε άδικοι, ας αναφέρουμε ξανά εδώ την κινηματική εμπειρία πολλών καταληψιών του ΕΜΠ που κλειδωναν ερευνητικά κέντρα στις αχανείς εκτάσεις των πανεπιστημιακών campus του Ζωγράφου, για να τα βρίσκουν έπειτα να λειτουργούν από την πίσω πόρτα ή από τα πλαϊνά παράθυρα. Και τους συλλόγους μεταπτυχιακών που στήριξαν τις καταλήψεις, μαζί με το γεγονός ότι πολλούς απ' αυτούς τους βλέπαμε στον δρόμο πλάι μας (έστω κι αν μάλλον ήταν μια πολιτικοποιημένη μειοψηφία)

χωρίς καμία θεσμική κατοχύρωση, ν' απεργήσουμε;

Ένα άλλο ερώτημα που τίθεται άμεσα, είναι ποιόν κοροϊδεύουμε ζητώντας γενική απεργία όταν αδυνατούμε με τις καταλήψεις να εμποδίσουμε σε απόλυτο⁵¹ βαθμό την μεταπτυχιακή έρευνα και την άμισθη εργασία των μεταπτυχιακών φοιτητών. Την κοπιαστική δηλαδή προσπάθεια στην οποία πρέπει να προνοήσει να μπει ένας φοιτητής ή ένας πτυχιούχος αν θέλει ν' αποφύγει μια εργασιακή κόλαση που στηρίζεται στις παραπάνω δουλειές⁵². Μιλάμε για την συνθήκη εκείνη στην οποία πέφτει στον φοιτητή το βάρος ν' αποδείξει σε μια επιχείρηση ότι αξίζει να τον εντάξει στο δυναμικό της. Για την ουσιώδη διαφορά ανάμεσα σ' ένα παλιό καθεστώς αξιολόγησης, που απαιτούσε ν' ανταπαξέλθεις σε γραπτές δοκιμασίες για να αποκτήσεις επαγγελματικά δικαιώματα και στο νέο καθεστώς της διάχυτης αξιολόγησης (ασκήσεις, projects κτλ.) κατά την διάρκεια των σπουδών όπου πρέπει ν' αποδεικνύεις συνεχώς ότι έχεις κάτι καινούργιο να πεις, τ' όποιο μπορεί και να ενδιαφέρει τον μελλοντικό σου εργοδότη. Μιλάμε για το ερώτημα «τι σκέφτεσαι να κάνεις μετά το πτυχίο;» στ' οποίο μια προφανής και συνηθισμένη απάντηση που λέει «μεταπτυχιακό», απαιτεί ν' αναζητήσεις εσύ τα προσόντα εκείνα που θ' απαιτηθούν για να προσθέσεις στην συλλογή σου ένα χαρτί παραπάνω από το πτυχίο. Προσόντα που το υλικό τους μέρος αντανakλάται στα δίδακτρα που έχουν καθιερώσει πολλά μεταπτυχιακά. Πιάνουμε οπότε και το ζήτημα της επονομαζόμενης «καριέρας» που κυνηγούν οι φοιτητές, που αν στο ένα άκρο έχει πράγματι ατομικιστικές βλέψεις, μπόλικο γλείψιμο σε μεγαλοκαθηγητάδες και μελλοντικά υψηλούς μισθούς, στο άλλο άκρο έχει όλο και περισσότερο⁵³ βλέψεις για αποφυγή του στρατού, πίεση για εκπλήρωση των οικογενειακών προσδοκιών, πολύ τρέξιμο κι άμισθη εργασία για μια μελλοντική μισθωτή θέση στο τριτογενή τομέα. **Υπάρχει τελικά κάποιο αντικειμενικό δεδομένο με βάση το οποίο μπορούμε να διαχωρίσουμε τον καριερίστα φοιτητή από τον επισφαλώς εργαζόμενο**⁵⁴;

Απέναντι σ' όλα αυτά τα ερωτήματα κάποιοι είχαμε στο μυαλό μας «τον δρόμο που χάραξε η Γαλλία». Με τα λόγια μιας εκεί μειοψηφίας:

«Αν η εργασία δεν είναι πια κεντρικά η ανταλλαγή, μέσω συμβολαίου, ενός χρηματικού ποσού έναντι μιας ποσότητας χρόνου αλλά αυτή η μανιακή μηχανική κατεργασία ομοιόμορφων υποκειμενικότητων, εξαιτίας της οποίας ένα μανεκέν που δεν κάνει ποτέ τίποτα δε σταματά ποτέ να εργάζεται, τότε το εργαλείο της γενικής απεργίας μπορεί να αφηθεί στο μουσείο. Έρχεται η ώρα της ανθρώπινης απεργίας, που ξεκινάει όταν σταματάμε να είμαστε αυτό που πρέπει να είμαστε, εκεί όπου συνδεόμαστε πέρα από τις ταυτότητες και τους υπάρχοντες κώδικες, εκεί όπου τινάζουμε στον αέρα το σύμπαν της προβλεψιμότητας. Έρχεται ο καιρός όπου, σαν επιστέγασμα, είναι αυτοί που δε δουλεύουν εκείνοι που φεβρισκουν τις καινούριες μορφές απεργίας»⁵⁵.

Με δικά μας λόγια, και προσπαθώντας να κάνουμε μια «σούμα»: Οι φοιτητές που υποτίθεται δεν δουλεύουν, σε μεγάλο βαθμό, όσο προελαύνει το επιχειρηματικό πανεπιστήμιο, ζουν ένα συνεχές άγχος να εκπληρώσουν τα προσόντα με βάση τα οποία θα «δοκιμαστούν» για να δουλέψουν. Ταυτόχρονα, ένα κομμάτι απ' αυτούς, τον όποιον ελεύθερο χρόνο τους αφήνει το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα τον εκμεταλλεύονται (σε κάποιον βαθμό πάλι) δουλεύοντας σε προσωρινές και κακοπληρωμένες δουλειές για να αποκτήσουν τα φράγκα με βάση τα οποία θα απολαύσουν τα περίφημα «φοιτητικά χρόνια». Και για τις δύο περιπτώσεις ισχύει ότι «η εναπόθεση της πραγμάτωσης κάποιων προσδοκιών πάνω στις δυνατότητες που προσφέρει η μισθωτή εργασία είναι τυπική στάση ενός

52. Αναφερόμαστε στις «κακοπληρωμένες» φοιτητικές δουλειές, που η προσωρινότητα τους έγκειται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι δεν μπορείς να ζήσεις αποκλειστικά απ' το εισόδημα που σου προσφέρουν

53. Ιδιαίτερα μετά την μαζικοποίηση των προπτυχιακών φοιτητών τα τελευταία χρόνια

54. Μήπως αυτό το δεδομένο είναι τα γιαούρτια και τα λαχανικά στην μάπα των δαπιτών κατά την διάρκεια μιας γενικής συνέλευσης που διώχνονται από συμφοιτητές τους;

55. ο.π.

56. «Τα παιδιά της γαλαρίας», τεύχος 12-13 Μάρτιος 2007, σελ.79

μισθωτού εργάτη ή εργάτριας»⁵⁶.

Αναγκαία παρένθεση:

Μα καλά θα 'πει κάποιος: Αν ισχύουν όλα αυτά που βρίσκουν τόσο ελεύθερο χρόνο και φράγκα οι φοιτητές-τριες για καφέ και μπαρ, εξόδους και ξενύχτια, τάβλι, ξύσιμο και πολιτική φλυαρία, πάρτυ στην Μύκονο και διακοπές όποτε φρικόρουν; Προφανώς δεν ξεχνάμε ότι τα «λεφτά του μπαμπά», αυτό το ιδιότυπο ελληνικό κράτος πρόνοιας, στηρίζει την φοιτητική ιδιότητα και το συνεπακόλουθο lifestyle για το οποίο έχει χυθεί τόσο κινηματικό μελάνι από την εποχή της «αθλιότητας των φοιτητικών κύκλων» κι έπειτα. Όμως με το δεδομένο ότι οι φοιτητές δεν είναι ένα ενιαίο αλλά διαταξικό σώμα, διαπιστώσαμε κατά την περίοδο των καταλήψεων 2006-07 ότι οι καταλήψεις στηρίζονταν από μια περιεργη μίξη φοιτητών-τριών από τα πρώτα έτη που δεν είχαν (ακόμα) τις επαγγελματικές έννοιες που προαναφέραμε (κι οπότε αρκετό ελεύθερο «κινηματικό» χρόνο) σε συνδυασμό με φοιτητές-τριες που προσέγγιζαν το στάδιο του «αιώνιου φοιτητή», οι οποίοι έχουν πάρει τις δόσεις τους από την εργασιακή κόλαση που περιγράψαμε και για τους οποίους οι καταλήψεις ήταν μια μορφή αντίστασης στο εντατικοποιημένο κι απαιτητικό παρόν που βιώνουν. Με την πρόβλεψη για το «ν+2» να φαντάζει διαφορετικά αλλά τόσο κοινά απειλητική και για τις δύο αυτές κατηγορίες...

Το φοιτητικό κίνημα στο οποίο συμμετείχαμε λοιπόν, ζώντας αυτή την αντίφαση ανάμεσα σ' ένα εντατικοποιημένο παρελθόν (λύκειο), εντατικοποιημένο μέλλον (εργασία) κι ένα σχετικά «χαλαρό» παρόν που υπερασπίζεται από την επιταχυνόμενη εντατικοποίηση που προωθεί η εκπαιδευτική αναδιάρθρωση, δεν κατάφερε δυστυχώς να αντιληφθεί τον εαυτό του ως ένα κίνημα που αποτελείται από ανθρώπους που αναπαραγάγουν τον εαυτό τους ως (νέοι) εργαζόμενοι. Αυτό το έλλειμμα ήρθε να καλύψει το αόριστο αίτημα για «γενική απεργία». Η μόνη εναλλακτική λύση η οποία δεν ακολουθήθηκε, θα ήταν αντί να εναποθέτουμε τις ελπίδες μας στην ΓΣΕΕ για κοινωνική απεύθυνση, να εμπιστευόμασταν τον ίδιο μας τον εαυτό, την δικιά μας εργασιακή συνθήκη, με βάση την οποία θα προσπαθούσαμε «να σταματήσουμε τα πάντα».

«Ίσως αν αντί να περιμένουμε να κατεβούν οι γονείς μας στις διαδηλώσεις κάναμε κάτι ώστε να κατεβούν οι συνομήλικοι και οι συνομήλικες μας που “δεν πέρασαν” στην ανώτατη εκπαίδευση και που η συζήτηση για το “δημόσιο αγαθό” ούτε που τους αγγίζει, ίσως αν βρήκαμε ποια είναι αυτή η χρυσή τομή που μας συνδέει με “τα παιδιά στο συνεργείο, στο μπαράκι, στο μηχανάκι, στην αποθήκη, στο μαγαζί, στο γυράδικο, στα φυλλάδια, στην ταβέρνα, κτλ” ίσως κάτι εκρηκτικό να ξεπηδούσε...»⁵⁷

Αναζητώντας αυτή την «χρυσή τομή» με τον κόσμο της εργασίας και παρακινούμενοι από τα ίδια τα εργασιακά μας βιώματα κατά την διάρκεια των σπουδών, στα πλαίσια του πρώτου «ανοιχτού διήμερου» που καλέσαμε κάποιοι «καταληψίες από σχολές» βάλουμε την θεματική «ο ρόλος του φοιτητή στην παραγωγική διαδικασία, πριν, μέσα κι έξω από το Πανεπιστήμιο». Στην κουβέντα επιβεβαιώθηκε η υποψία μας ότι δεν είμαστε και λίγοι τελικά οι φοιτητές-τριες που δουλεύουμε με ελαστικούς όρους, μαζί με μια διάχυτη απαισιοδοξία ότι ο καθένας «τραβάει το λούκι» μόνος του αδυνατώντας να αντιπαλέψει την εκμετάλλευση που δέχεται με συλλογικούς όρους. Το παράδειγμα των τηλεφωνικών κέντρων του ΟΤΕ αναφέρθηκε ως μια αρκετά κοινή εργασιακή συνθήκη, κάτι που μας παρακίνησε (στα πλαίσια της λογικής που είχαμε περί σύνδεσης λόγου-πράξης στο υπάρχον φοιτητικό κίνημα), να οργανώσουμε δράσεις παρέμβασης στον συγκεκριμένο εργασιακό χώρο. Κεντρικός κινηματικός στόχος ήταν η ανάδειξη του ζητήματος της «επισφαλούς εργασίας» των φοιτητών και «την εξάπλωση της αντίστασης ενάντια στην εκπαιδευτική-εργασιακή αναδιάρθρωση στους εργασιακούς χώρους», ξεκινώντας από το κατεξοχήν παράδειγμα ελαστικής φοιτητικής εργασίας εκτός σχολών. Έτσι, μοιράσαμε για δύο μέρες ένα κείμενο με τίτλο «πατήστε για λίγο

57. Black out, τεύχος 9, Μάιος 2007

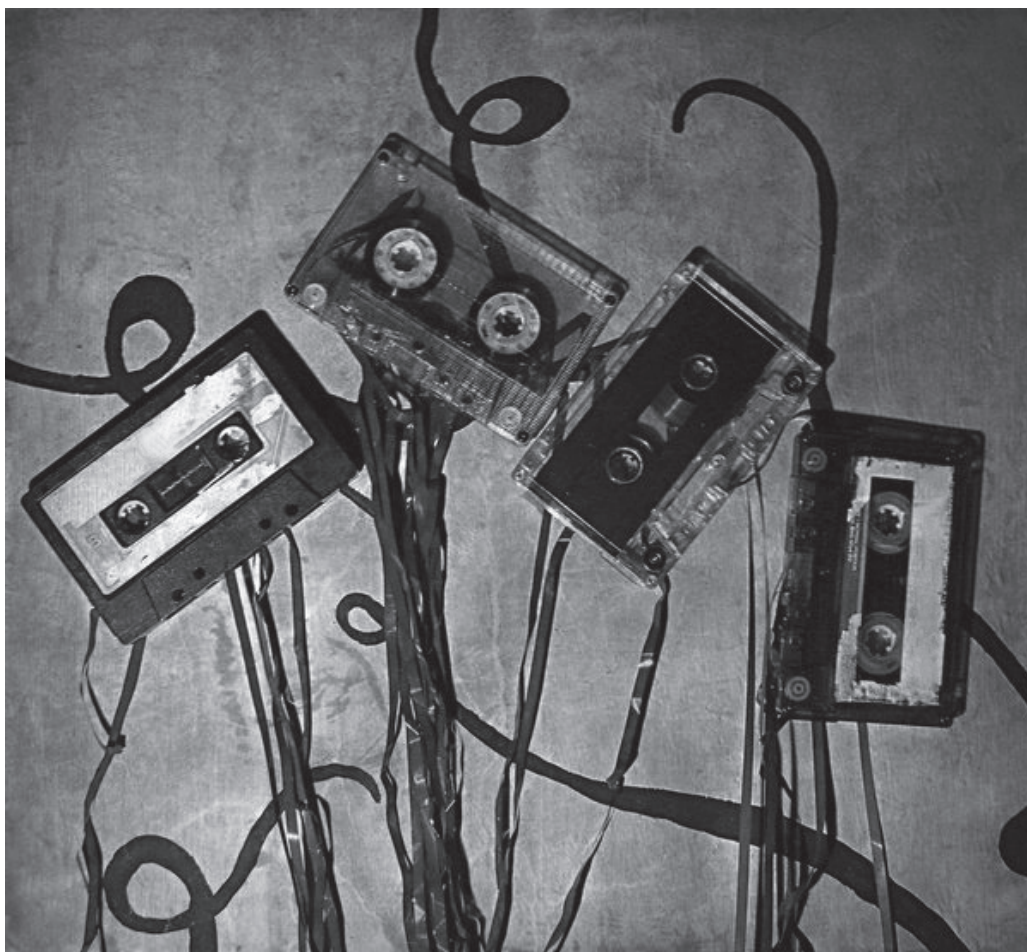
not ready»⁵⁸ το οποίο κατέληγε προτάσσοντας οι φοιτητές-τριες ν' αναδείξουν στις καταλήψεις τους το ζήτημα της εργασιακής τους εκμετάλλευσης και να διεκδικήσουν συλλογικά να γίνονται στάσεις εργασίας την ώρα των συλλαλητηρίων .

Την τρίτη ημέρα γύρω στους 40 καταληψίες πραγματοποιήσαμε «ντου» στο κτίριο του ΟΤΕ στην Γ' Σεπτεμβρίου, εισβάλλοντας στα τηλεφωνικά κέντρα του «1 1888», όπου μοιράσαμε ξανά το κείμενο, διαβάζοντας ταυτόχρονα κομμάτια του από μια ντουντούκα, καλώντας τους/τις φοιτητές-τριες να σταματήσουν για λίγο την δουλειά τους και προσθέτοντας στους τοίχους του κάτεργου μερικά στένσιλ. Αυτή η πράξη πέρα από το πολιτικό μήνυμα που προπαγανδίζαμε, ήταν η ίδια ένα πολιτικό μήνυμα: Σε έναν χώρο που κυριαρχεί η ατομική απομόνωση των εργαζομένων κι η αποξένωση, γίνεται μια επιθετική συλλογική κίνηση. Ο αγώνας των φοιτητών ξεφεύγει από τα αμφιθέατρα κι εξαπλώνεται σ' έναν χώρο παραγωγής. Δεν παρεμβαίνουμε ως «ξένο σώμα», έχοντας υπάρξει κάποιος από εμάς προσωρινά εργαζόμενος εκεί, αλλά κυρίως επειδή απευθυνόμασταν ως φοιτητές-τριες-νέοι/ες εργαζόμενοι/ες σε άτομα που είχαν την ίδια ταυτότητα. Η ίδια η δράση έβαζε ως κεντρικό στόχο, εκμεταλλευόμενοι και το «τζέτζελο» που προκαλούσαμε, το μπλοκάρισμα της παραγωγής μέσω της μαζικής χρήσης του «not ready», συνδέοντας έτσι μια πολιτική πράξη με την ανθρώπινη ανακούφιση που νοιώθει ο/η τηλεφωνητής/τρια όταν απελευθερώνεται από τον ρυθμό της παραγωγής κι από την κυριαρχία της μηχανής, απαλλοτριώνοντας χρόνο για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών.

Εκείνες τις στιγμές ήταν σα να βλέπαμε τον εαυτό μας στον καθρέφτη, όπου κοιτούσαμε ως φοιτητές και βλέπαμε την εικόνα μας ως νέοι εργαζόμενοι. Τα βλέμματα ευχάριστης περιέργειας που συναντήσαμε, την ίδια στιγμή που ο πελάτης ζητούσε να εξυπηρετηθεί, ήταν ένα ενθαρρυντικό στοιχείο για την ελάχιστη αποτελεσματικότητα που μπορεί να επιφέρει μια τέτοια δράση. Η αγωνία κι ο πανικός των ελεγκτών που προσπαθούσαν να αμυνθούν στην εισβολή στο «χωράφι» τους, αποτέλεσαν μια καλή αφορμή για να πάρουμε με σπρωξιές και βρισίδια την μικρή μας συλλογική εκδίκηση από τους τυπάδες και τις τύπισσες, που σαν μπάστακοι πάνω από τα κεφάλια μας, φροντίζουν για ένα χρόνο να είμαστε κάθε στιγμή πειθήνια ρομποτάκια. Αυτά τα «σπρωξίδια» ήταν η έμπρακτη αμφισβήτηση της αδυναμίας μας να ορθώσουμε το ανάστημά μας σε τέτοιες δουλειές και τα χαμόγελα που είδαμε γύρω μας για το κουρέλιασμα της εξουσίας του ελεγκτή, δεν ήταν λίγα. Τέλος, ήταν και μια κίνηση έμπρακτης αλληλεγγύης στον ανάλογο αγώνα φοιτητών-εργαζόμενων στην Θεσσαλονίκη, την προσπάθεια για συνδικαλιστική δράση των οποίων τ' αφεντικά την αντιμετώπισαν μ' εκδικητικό τρόπο.

Αυτή η κίνηση ανέδειξε βέβαια και τα όρια της επιδίωξης μας να εξαπλωθεί η αντίσταση των νέων σ' εργασιακούς χώρους. **Για ποια γενική απεργία μιλάμε, όταν δεν έχουμε καν παλέψει για το 5λεπτο διάλειμμα και την φοιτητική άδεια;** Η υπόθεση της εφεύρεσης νέων μορφών αγώνα ενάντια στις σύγχρονες ελαστικές εργασιακές σχέσεις, πάντως άνοιξε με τον μόνο τρόπο που της αναλογούσε: Με μια συλλογική κι αυτοοργανωμένη επιθετική κίνηση. Ο δρόμος της μόνιμης αντίστασης στην εργασιακή προσωρινότητα, απαιτεί πολλά παραπάνω από περιστασιακές δράσεις στα πλαίσια ενός κινήματος που λειτούργησε μόνο ως φοιτητικό, αλλά θεωρούμε ότι πλέον είναι ανοιχτός για θεωρητική ανάλυση, και κυρίως για **ταξική δράση**.

58. «Not ready» λέγεται το κουμπί που με το πάτημα του, ο τηλεφωνητής-τρια σταματά να δέχεται κλήσεις κι εξασφαλίζει τον αρκετά πολύτιμο χρόνο να χαλαρώσει από την συνεχή πίεση των πελατών και να κάνει ένα διάλειμμα. Η κατάχρηση του «not ready» ελέγχεται από τους επιτηρητές με στόχο να μην πέφτει η παραγωγικότητα. Για το κείμενο βλ. παράρτημα.

Απομαγνητοφώνηση πρώτης ημέρας

Απομαγνητοφώνηση πρώτης ημέρας

Γ. -δάσκαλος από Χαλκίδα

Καταρχήν, θεωρώ ότι η σημερινή συζήτηση είναι πολύ σημαντική και πρέπει να συνεχιστεί. Πρέπει να επισημάνουμε ζητήματα και ανοιχτά ερωτήματα για να κατατεθούν σε μια επόμενη κουβέντα με έναν ανάλογο τρόπο, όχι όμως με τόσο μεγάλες εισηγήσεις.

Το πρώτο ερώτημα που θα ήθελα να θέσω είναι το εξής: αφού δε δέχετε τις συγκεκριμένες δομές των συνελεύσεων (και, παρεμπιπτόντως, «εσείς» ως τι μιλάτε; Δεν ξέρω τι ακριβώς προβάλλετε ως ταυτότητα), τότε τι είναι αυτό το οποίο προτείνετε και το οποίο θα μπορούσε να παίρνει τις αποφάσεις; Είναι πολύ βασικό αυτό, γιατί αν υπάρχουν δύο λέξεις που πρέπει να μας μείνουν από την εισήγηση, είναι η λέξη «διαδικασία» και η λέξη «όρια». Η λέξη διαδικασία παραπέμπει στο ερώτημα: πώς πρέπει να παίρνονται οι αποφάσεις; Αν όχι μέσα στις δομές, τότε πώς; Η λέξη όρια παραπέμπει σε αυτό που λέγαμε με κάποιους συντρόφους για πλάκα. Δηλαδή, ότι οι φοιτητικές κινητοποιήσεις είναι όπως οι αγροτικές! Όταν ο κόσμος έχει αναδουλειά, μπορεί να κλειστεί πολύ εύκολα μια εθνική οδός και να κόψει την Ελλάδα στα δύο. Το ίδιο είδαμε να συμβαίνει και στις φοιτητικές κινητοποιήσεις, όπου, καλά ή κακά δεν ξέρω, πήγαν και έδωσαν εξετάσεις οι άνθρωποι.

Ένα άλλο πράγμα στο οποίο θέλω να σταθώ είναι το εξής: από τη μία, δεν ξέρω, ποιο μοντέλο προτείνετε. Το αποκεντρικό; Το συγκεντρικό; Γιατί τη στιγμή που απομαζικοποιούνται, όπως λέτε, οι συνελεύσεις, εσείς προτείνετε μια κεντρική παρέμβαση στην Πρυτανεία. Αυτό το πράγμα, τουλάχιστον απ' ό,τι ξέρω, αντίκειται σε διαδικασίες και κινήματα βάσης. Δηλαδή, ξεκινάς από τη βάση και κορυφώνεις. Τώρα, εάν αυτό είχε να κάνει καθαρά με ένα συμβολισμό, ότι υπάρχουν για παράδειγμα ανοιχτά ζητήματα με την απελευθέρωση των συλληφθέντων, ότι θέλουμε να δείξουμε συμβολικά ότι δε σταματάνε όλοι, μπορώ να το καταλάβω. Αλλά ως ξεκίνημα για ένα νέο αγώνα, νομίζω, ότι αυτό αντίκειται στις διαδικασίες βάσης.

Θα ήθελα επίσης να ρωτήσω αν εσείς συμμετείχατε τελικά ή όχι στις συνελεύσεις, πράγμα που το θεωρώ σημαντικό για να το γνωρίζουμε. Προφανώς, για να έχετε κάποια εικόνα, μάλλον συμμετείχατε σ' αυτό για το οποίο την ίδια στιγμή αντιδράτε, λέγοντας ότι δε δεχόμαστε αυτές τις συνελεύσεις ως τύποις δημοκρατικές, οι οποίες είναι στην πραγματικότητα γραφειοκρατικές.

Ο. -φοιτητής

Είναι από τα αυτονόητα που δε διευκρινίσαμε μάλλον επαρκώς· μιλάμε μέσα από τις συνελεύσεις...

Γ. -δάσκαλος από Χαλκίδα

Όσον αφορά το κλείσιμο των δρόμων και το μπλοκάρισμα των εμπορευμάτων, είχαν να κάνουν με ένα συμβολισμό ή είχαν να κάνουν με το ότι δεν πρέπει να διακινούνται εμπορεύματα; Γιατί, από ό,τι ξέρετε, τα μακαρόνια δεν τα παράγουμε, δηλαδή δεν υπάρχουν αυτάρκειες τοπικές κοινωνίες οι οποίες να παράγουν αγαθά... Αυτό το μπλοκάρισμα είχε να κάνει με το σταμάτημα της κίνησης των εμπορευμάτων, τι ακριβώς;

Γ.Λ. -φοιτητής

Καταρχήν, να δικαιολογηθούμε λίγο για το μέγεθος της εισήγησης, καθώς αφορά ένα κίνημα ενός χρόνου και την κινηματική καταγραφή του.

Η λογική του μπλοκαρίσματος τέθηκε λανθασμένα στο εσωτερικό του κινήματος. Στο επίπεδο του «να μην επηρεάσουμε και πολύ την κοινή γνώμη», δηλαδή μια λογική συμβολική. Για μας δεν είναι να εμποδίσουμε τον κάθε άνθρωπο να πάει στη δουλειά του ή οτιδήποτε τέτοιο. Ζητούσαμε

μια πιο γενικευμένη παρέμβαση σε ένα εξωτερικό περιβάλλον που το βλέπαμε να κινείται τελείως ανεξάρτητα από την πραγματικότητα της κατάληψης που ζούσαμε εμείς μέσα στις σχολές, του σταματήματος της λειτουργίας του πανεπιστημίου. Θέλαμε αυτό να το επεκτείνουμε και **έξω από τις σχολές**, όχι με τον αποσπασματικό τρόπο που έγινε, αλλά σε **καθημερινή βάση**. Να δείξουμε ότι υπάρχει ένα ζήτημα εδώ πέρα.

Ο. -φοιτητής

Τα παραπάνω ερωτήματα θα απαντηθούν στη συνέχεια, αλλά ας γίνει πρώτα ένας κύκλος τοποθετήσεων.

Ν. -φοιτήτρια από Ιωάννινα

Οι προσπάθειες που έγιναν όσον αφορά την κατάληψη της Πρυτανείας και τα μπλοκαρίσματα δρόμων, αν και δεν ήμουν στην Αθήνα και δε λάμβανα μέρος στις αποφάσεις εδώ, ήταν μια προσπάθεια να ξεφύγουμε από το επιβεβλημένο τρίπτυχο «συνελεύσεις-καταλήψεις-διαδηλώσεις» που μας απομόνωνε κοινωνικά. Η λογική της άμεσης δράσης και το μπλοκάρισμα των εμπορικών σχέσεων είναι ακριβώς μέσα σε αυτό το πλαίσιο. Να ξεφύγουμε από το δικό μας μικρόκοσμο. Η Πρυτανεία είχε επίσης τα χαρακτηριστικά της αντιπαράθεσης εντός του κινήματος, αλλά ήταν πολύ κομβικό σημείο και σ' αυτές τις καταλήψεις, όπως ήταν και το 1991.

Θα ήθελα να μιλήσω για τα Γιάννενα. Νομίζω ότι σε γενικές γραμμές τα χαρακτηριστικά του φοιτητικού κινήματος ήταν σε μεγάλο βαθμό κοινά σε όλη την Ελλάδα, αν και υπάρχουν λίγες αλλά αξιοσημείωτες διαφορές και κυρίως αυτές θα ήθελα ν' αναφέρω.

Πρώτα θα ήθελα ν' αναφέρω ότι διακρίνω δύο περιόδους, το Μάη-Ιούνη και την περίοδο μετά τις εξεταστικές.

Την πρώτη περίοδο, οι καταλήψεις ξεκίνησαν στις 3 Μάη στη σχολή Πλαστικών Τεχνών όπου καταλαμβάνεται η σχολή και στην αρχή μπαίνουν ζητήματα καθαρά συντεχνιακά. Εξελίσσεται με αμφισβήτηση των αριστερών δυνάμεων μέσα στη σχολή, εν είδει «πολιτικοφοβίας» στην αρχή. Στη συνέχεια, αυξάνεται ο αριθμός των καταλήψεων και η μαζικοποίησή τους και στο Συντονιστικό που δημιουργείται μπαίνει άμεσα η αμφισβήτηση των κομμάτων και των παρατάξεων, στοιχείο που εδώ στην Αθήνα άργησε να έρθει. Επίσης, αρχίζουν οι κριτικές επί των δομών. Υπάρχουν μεμονωμένα παραδείγματα στα Γιάννενα όπου υπήρξε αντιπρόταση για τις δομές, όπως είναι η συνέλευση Πληροφορικής και η συνέλευση των Πλαστικών Τεχνών, όπου γινόταν συζήτηση για τις αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες και για τις παραταξιακές αντιπαραθέσεις.

Ένα από τα κομβικά σημεία που μπαίνει είναι το ζήτημα της βίας και της σύγκρουσης. Είναι ένα από τα σημεία για το οποίο η Αριστερά πολεμιέται έντονα από ανένταχτο κόσμο που έχει συσπειρωθεί στο Συντονιστικό των Καταλήψεων. Θέλω ν' αναφερθώ σ' ένα σημείο σχετικά με τα Γιάννενα που το θεωρώ αντίστοιχο της κατάστασης στην Αθήνα. Στην πορεία στις 27 Ιούνη στην Αθήνα, όπως είναι γνωστό, ένα μπλοκ διαδηλωτών που πάει στο Υπ. Παιδείας προδίδεται και απομονώνεται με το εσκεμμένο στρίψιμο της πορείας. Θα το αντιστοιχήσω με αυτό που έγινε στα Γιάννενα στις 15 Ιούνη περίπου, όπου η πορεία θα πήγαινε προς ένα ξενοδοχείο, όπου και θα γινόταν συνάντηση της Υπουργού παιδείας με πρυτάνεις. Εκεί, παρότι η απόφαση του Συντονιστικού ήταν να επιδιωχθεί να μπει η πορεία στο ξενοδοχείο με σύγκρουση, η οργανωμένη αριστερά αποχωρεί από το πίσω μέρος του μπλοκ αφήνοντας εκτεθειμένα μπροστά γύρω στα εκατό άτομα.

Στην πρώτη αυτή φάση, είναι σαφέστατα διαχωρισμένη η θέση μας από την Πρυτανεία των Ιωαννίνων. Δεν υπάρχει καμία συνεργασία με καθηγητές ή δασκάλους ενώ από μέλη ΔΕΠ αιωρούνται απειλές για χάσιμο της εξεταστικής.

Μέχρι τη στιγμή εκείνη, το Συντονιστικό έχει ουσιαστικά αρνηθεί την οργανωμένη αριστερά, την έχει απομονώσει και απαρτίζεται κυρίως από ανένταχτο κόσμο. Επίσης, σιγά-σιγά μέσα στον Ιούνη, οι καταλήψεις νεκρώνουν.

Αύγουστο και Σεπτέμβρη η κατάσταση είναι νεκρή. Στη διάρκεια των εξεταστικών, οι ανέντα-

χτοι καταλήψεις των σχολών αρχίζουν να εμφανίζονται στις συνελεύσεις σχηματοποιημένα.

Τη δεύτερη περίοδο, από Γενάρη και μετά, το Συντονιστικό έχει νεκρωθεί, όπως και οι συνελεύσεις καταλήψων σε μεγάλο βαθμό. Ωστόσο, κάποιες σχολές παραμένουν δραστήριες, έτοιμες να διαπραγματευτούν πάλι τις δομές και την έλλειψη αυτών και προχωράμε στην ανοιχτή συνέλευση στο Παν. Ιωαννίνων, η οποία έρχεται ως αντιπαράθεση προς το νεκρό Συντονιστικό. Και πλέον μπαίνει κομβικά το ζήτημα της σύγκρουσης. Έχοντας από πίσω μας σε εκκρεμότητα το ζήτημα με τους τρεις συλληφθέντες από τις πορείες εδώ στην Αθήνα, έχοντας από πίσω μας κεκτημένο το «αντιμπατσικό» που ήταν κυρίαρχο σε όλη την Ελλάδα και με δεδομένη την αλληλεγγύη, μπαίνει το ζήτημα της σύγκρουσης και της αντιπαράθεσης για άλλη μια φορά με την οργανωμένη αριστερά.

Τέλος, μετά τις καταλήψεις γίνεται μια αντικλογική πορεία και δημιουργούνται κάποια αυτόνομα σχήματα στις σχολές.

Γ.Λ. -φοιτητής

Μια αναγκαία διευκρίνιση για το θέμα των γενικών συνελεύσεων. Είμαστε όλοι άνθρωποι που σαν κεντρικό ζητούμενο στις σχολές μας έχουμε βάλει το να παρεμβαίνουμε στις γενικές συνελεύσεις, οι γενικές συνελεύσεις να αποκτήσουν άλλο χαρακτήρα. Μιλούσαμε για αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες. Ένα ζήτημα που μας απασχόλησε και στην αυτοκριτική μας είναι ότι το κεντρικό ζήτημα στις γενικές συνελεύσεις δεν ήταν αν είναι αμεσοδημοκρατικές οι διαδικασίες ή όχι, αλλά το να ψηφιστεί κατάληψη. Εμείς το ερμηνεύσαμε (αυτόν τον κάθετο διαχωρισμό) ως ταξικό ζήτημα. Δε συζητούσαμε στη γενική συνέλευση. Δεν έπαιζε κάτι άλλο πέρα από το αν θα παρθεί η συνέλευση από εμάς για να γίνει κατάληψη. Με τους κνίτες στην αρχή, και με τους δαπίτες στη συνέχεια. Δε γινόταν κουβέντα. Οι γενικές συνελεύσεις, δυστυχώς, ήταν αλλοτριωμένες διαδικασίες. Δεν υπάρχει περιθώριο επαφής, πέρα από το ότι μιλάνε πέντε-έξι άτομα από παρατάξεις, που έχουν αυτοοριστεί και ως προεδρείο. Ο κόσμος στη συνέλευση απλώς άκουγε κι αν κάποιος έχει παρακολουθήσει μια γενική συνέλευση, θα δει ότι ο κόσμος δεν ακούει καν μερικές φορές. Περίμενε απλά να έρθει η ψηφοφορία για να ψηφίσει κατάληψη ή μη κατάληψη. Σε κάποιες σχολές έγινε μεγαλύτερη ζύμωση και ήταν αποτέλεσμα της παρέμβασης που υπήρξε μέσα σ' αυτήν τη διαδικασία. Απλώς εμείς υπερασπιζόμαστε τις αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες, χωρίς να ξεχνάμε ότι όταν μπαίνει ο παράγοντας ότι κάποιος κοιτούν απλά το συμφέρον τους και τι θα περάσει απλώς ως η απόφαση του συλλόγου βγαίνει και αυτό ως στοιχείο των αγώνων. Αυτή η προβληματική μπήκε στο κίνημα και σ' αυτό βασίζεται και η αυτοκριτική μας.

Πάντως πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι είμαστε άνθρωποι που ήρθαμε κόντρα στη λογική ότι οι γενικές συνελεύσεις είναι κάτι απαξιωμένο και δεν πηγαίνουμε σε αυτές. Ήταν το βασικό με το οποίο ξεκινήσαμε όλοι. Συμμετέχουμε γιατί κοιτάμε για το συμφοιτητή μας πρώτα, όχι γενικά για ανθρώπους με κοινή ιδεολογική βάση. Μ' αυτόν που ζούμε κοινά πράγματα.

Ο. -φοιτητής

Επιπροσθέτως και σύντομα σχετικά με το αν υπάρχει εναλλακτική πρόταση. Δε νομίζουμε ότι εμείς είμαστε αυτοί που θα φέρουν την εναλλακτική πρόταση• τις δομές του τις γεννάει το ίδιο το κίνημα. Κατά τη γνώμη μας, οι εναλλακτικές δομές που γέννησε αυτό το κίνημα –εναλλακτικές σ' αυτή τη μορφή των γενικών συνελεύσεων– ήταν οι ελάχιστες περιπτώσεις οι οποίες είτε ονομάστηκαν ανοιχτά καθημερινά συντονιστικά είτε συνελεύσεις κατάληψης• αυτά ήταν τα όργανα που καθόρισαν το ρου των κινητοποιήσεων και το τι συζήτηση θα γινόταν στις γενικές συνελεύσεις. Αυτό έγινε μειοψηφικά σε 3-4 σχολές, και όχι τυχαία, σ' αυτές τις σχολές που οι καταλήψεις ήταν όντως καταλήψεις.

Οπότε εναλλακτικά, αν το θέλετε, μιλάμε για δομές οι οποίες απαρτίζονται από τους αγωνιστές. Όχι από τους επαναστάτες. Από τους καταλήψεις. Από αυτούς που τους αφορά η διαχείριση του αγώνα και τα περιεχόμενά του.

Σ.1 -φοιτητής

Να πω κάτι σχετικά με αυτά που ειπώθηκαν από τα παιδιά που έκαναν την εισήγηση πάνω στο ζήτημα των γενικών συνελεύσεων. Εγώ είμαι φοιτητής αρχιτεκτονικής. Οι γενικές συνελεύσεις δεν ήταν ένα πράγμα. Δηλαδή, ο χαρακτήρας τους καθορίζεται από το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν. Είναι πολύ εύκολο να βγούμε και να κάνουμε μια αυστηρή κριτική πάνω στις διάφορες διαδικασίες έχοντας φτιάξει στο φαντασιακό μας ότι οι διαδικασίες θα έπρεπε να είναι εμποτισμένες με όλα τα διάφορα επαναστατικά χαρακτηριστικά του κόσμου και είναι πολύ εύκολο να ξεχάσουμε την προηγούμενη καθημερινότητα. Δηλαδή, προφανώς το κίνημα είχε όλες αυτές τις ανεπάρκειες που περιγράφηκαν εδώ πέρα κι είχε και πάρα πολλές άλλες όσον αφορά στα αντανακλαστικά του ή τον τρόπο που χειρίστηκε την απεύθυνσή του σε άλλα κομμάτια της κοινωνίας.

Ειπώθηκε και πιο πριν ότι το κίνημα είναι ένα ανομοιογενές πράγμα. Δηλαδή, αν κομμάτια του πράττουν και δείχνουν προς μια πιο επαναστατική κατεύθυνση, αυτό δε σημαίνει απαραίτητα ότι και το μεγαλύτερο κομμάτι του κινήματος τα οικειοποιείται. Τα παραδείγματα των δράσεων που έφεραν τα παιδιά μπορεί να μη φαίνονται πολύ εντυπωσιακά αλλά ο μικρόκοσμος μιας σχολής –γιατί είναι μικρόκοσμος ακόμη κι αν τα media κατά καιρούς μας παρουσιάζουν τα κινήματα σαν να είναι το κέντρο του κόσμου– παραμένει ένας μικρόκοσμος που την προηγούμενη ή την επόμενη μέρα θα διαχειριστεί πάλι τα ίδια ζητήματα: τις εξεταστικές, τον ατομισμό ή ό,τι άλλο. Σ' αυτό το ιστορικό πλαίσιο υπήρξαν πρωτοβουλίες που έβαλαν στη γενική συνέλευση έστω αυτό: το ρόλο του φοιτητή. Το να πεις ότι «αυτό που μας ενώνει εδώ δεν είναι μόνο ότι είμαστε όλοι φοιτητές πολυτεχνείου ή αρχιτέκτονες και ότι θέλουμε να υπερασπιστούμε το μέλλον των πτυχίων μας» και να μπει αυτό σαν θέμα συζήτησης με προοπτική πράξης, είναι ζήτημα. Όταν κάναμε μια απόπειρα στη σχολή μου να βάλουμε το ζήτημα αυτό, έγινε αντιληπτό, επειδή είχαν κινηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση πιο πριν σε άλλες σχολές. Το ζήτημα του ρόλου του φοιτητή είναι μάλλον υποτιμημένο και είναι αναμενόμενο γιατί μας μένουν περισσότερο πράγματα που παίχτηκαν στην τηλεόραση. Στις σχολές, στην αρχιτεκτονική τουλάχιστον, ξεκινούν στις συνελεύσεις λέγοντας «Συνάδελφοι», είτε είναι κνίτες, δαπίτες, εσακίτες, ή πασπίτες πράγμα που υπονοεί ότι είμαστε ένα κοινό υποκείμενο. Δεν υπάρχει το τι ρόλο βραδεί ο καθένας εδώ πέρα ή τι προοπτική έχει για το μέλλον του όταν τελειώσει αυτή τη σχολή ή και για το πως αντιλαμβάνεται τώρα το ρόλο του μέσα σε αυτή. Κι απλά το ζήτημα είναι ποιος εκπροσωπεί καλύτερα αυτό το υποκείμενο με πιο δίκαιους ή δημοκρατικούς ή δεν ξέρω 'γω με τι άλλους όρους το κάνει. Το ότι μπήκαν αυτά τα ζητήματα και το ότι μπήκαν μειοψηφικά, ίσως και μειοψηφικότερα από όσο παρουσιάστηκε από τα παιδιά στην εισήγηση, είναι ένα πράγμα που την επόμενη μέρα των καταλήψεων, όσο θλιβερή και να ήταν, το έβλεπες.

Τα παιδιά, στα διήμερα που είχαν κάνει, έβαλαν πολλές φορές και το ζήτημα του ρόλου του ίδιου του φοιτητή και της σύνδεσής του με την αγορά εργασίας. Έχω την εντύπωση πως αυτά τα πράγματα, για να έχουν πραγματικά ανταγωνιστικό χαρακτήρα για την καθημερινότητα, θα πρέπει να γίνουν και έξω από τις στιγμές του κινήματος κι όταν δε μας παίζει η τηλεόραση σαν επαναστατικά υποκείμενα.

Έχω στο μυαλό μου τις σχολές που κινήθηκαν μέσα σε μια τέτοια διαδικασία, που μίλησαν για άλλα πράγματα χωρίς να φαίνονται γραφικοί ή lifestyle επαναστάτες. Το έκαναν επειδή είχαν κάνει δουλειά και πριν το Μάη. Δηλαδή, έβαζαν το ζήτημα του τι είμαστε, τι κάνουμε, με ποια κομμάτια της κοινωνίας έχουμε κοινούς στόχους. Αν δεν μπουν αυτά, νομίζω ότι είναι πολύ εύκολο να αφήσεις την αριστερά και τα ΜΜΕ να προσδιορίσουν το σύνολο του κινήματος κι όχι μόνο αυτό που τους αντιστοιχεί. Κι αυτό είναι ένα ζήτημα το οποίο μένει ανοιχτό.

Σ.2 -φοιτητής

Μια ερώτηση. Στην αρχιτεκτονική, απ' όσο γνωρίζω, στις γενικές συνελεύσεις κατεβαίνουν άτομα. Μέχρι πολύ πρόσφατα δεν υπήρχαν καλά-καλά παρατάξεις, ίσως μόνο αριστερές παρατάξεις. Κόσμος της αρχιτεκτονικής, ο οποίος θέτει άλλα ζητήματα πέρα από αυτά που θέτουν οι παρατάξεις, υπήρχε και πριν και εννοώ το στέκι, που νομίζω ότι είναι από τα πιο μεγάλα στέκια που υπάρχουν.

Γιατί θεωρείς ότι δεν καταφέρατε κάτι μέσα στη γενική συνέλευση, όσο πήγατε; Και γιατί, κατά τη γνώμη μου, δεν ανοίχτηκε κανένα θέμα και γιατί, επειδή βρέθηκα στη συνέλευσή σας και στην κατάληψή σας, ήσαστε απόντες;

Σ.1 -φοιτητής

Το στέκι αρχιτεκτονικής γενικά κατεβαίνει στις συνελεύσεις. Η αμηχανία στην οποία βρεθήκαμε κατά τη διάρκεια των συνελεύσεων, κατά τη διάρκεια του κινήματος, ήταν προφανής. Δηλαδή, πολλές φορές το στέκι βγήκε στη συνέλευση και κάλεσε σε κατάληψη χωρίς πλαίσιο. Είχε ενδιαφέρον όταν έγινε αυτό, γιατί είπαμε να μην ψηφιστεί πρώτα η κατάληψη, αλλά να γίνει συζήτηση στο γιατί να γίνει ή όχι και μετά ο κόσμος να ψηφίσει κατάληψη κι αυτοί που θα επιλέξουν την κατάληψη να επιλέξουν και τον πολιτικό λόγο που θα την κοινωνικοποιήσει προς τα έξω. Κι ήταν ενδιαφέρον το ότι οι κνίτες κι οι εσακίτες που συχνά έπαιζαν μπουνιές κατέβασαν μαζί πλαίσιο ενάντια στην πρόταση για κατάληψη χωρίς πλαίσιο που βάλουμε εμείς.

Η αλήθεια πάντως ήταν ότι όλη αυτή η διαδικασία ήταν ανεπαρκής. Μπορεί αυτό να οφείλεται και σε ιδεολογικούς λόγους, δηλαδή στο να λες «Α, άστα αυτά», επειδή δεν είναι εμποτισμένα με όλα τα επαναστατικά χαρακτηριστικά που έχεις στο μυαλό σου. Αυτό είναι ένα trip που ένα μεγάλο κομμάτι κι από εμάς το είχε υιοθετήσει. Όπως στην περίπτωση του Μάη-Ιούνη, που είχαμε κατεβάσει ένα μπλοκ αντιεξουσιαστών μαζί με στέκια από άλλες σχολές, το οποίο κι αυτό έχουμε την εντύπωση ότι δεν κατάφερε να κοινωνικοποιήσει τόσο πολύ τον λόγο του και να γίνει αντιληπτό. Δηλαδή, εμείς εκείνη την περίοδο Μάη-Ιούνη, εστιάζοντας σ' εκείνο το κομμάτι, χάναμε τις γενικές συνελεύσεις ενώ πιο πριν κάναμε πράγματα.

Ή ένα άλλο κομμάτι αυτού του κόσμου, της αντιεξουσίας των σχολών, κατέληξε να γίνεται διακριτό κυρίως τη στιγμή της πορείας. Κάτι που είναι προβληματικό, γιατί αφήνει το πολιτικό περιεχόμενο να ορίζεται εκ των υστέρων ή, ακόμα στη χειρότερη, να το ορίζουν τα media για σένα.

Γ. -μεταπτυχιακός φοιτητής

Παρατήρησα στην εισήγησή σας μια αντίφαση. Είπατε ότι οι φοιτητές δεν κινητοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της εξεταστικής κι από την άλλη αναφέρατε τρία νέα σημεία. Το πρώτο που είπατε είναι ότι κινητοποιήθηκαν ενάντια στην *εντατικοποίηση της ζωής*.

Το δεύτερο σημείο είναι ότι κινητοποιήθηκαν ενάντια σε ένα κενό νοήματος και είπατε ότι έχει σχέση με την *εργασιακή ανασφάλεια*. Και τέλος, εντοπίσατε σ' αυτό το κύμα αντίδρασης ένα *ταξικό περιεχόμενο*. Δηλαδή, θεωρώ ότι τα τρία σημεία που αναπτύξατε στηρίζουν αυτό που οι ίδιοι απορρίψατε. Υπάρχει μια αντίφαση. Δεν μπορείς από τη μια μεριά να λες ότι οι φοιτητές δεν κινητοποιήθηκαν κατά της εντατικοποίησης και απ' την άλλη να επικαλείσαι τους τρεις αυτούς λόγους που αναφέρατε: εντατικοποίηση, εργασιακή ανασφάλεια και πόλωση πάνω σε μια ταξική στάση.

Το δεύτερο κομμάτι αφορά το ζήτημα των δομών. Προφανώς υπάρχει πρόβλημα γραφειοκρατικοποίησης, ωστόσο, απ' όσο γνωρίζω, μόνο αυτές οι μορφές οργάνωσης υπάρχουν αυτή τη στιγμή και αποτελούν τα μόνα μέσα πολιτικής παρέμβασης ή συνάντησης. Δε νομίζω ότι μπορούμε εμείς εδώ αυτή τη στιγμή να προκαθορίσουμε τις μορφές οργάνωσης. Πιστεύω ότι αναπτύσσονται μέσα στα κινήματα και σύμφωνα με το περιεχόμενό τους.

Γ.Α. -φοιτητής

Πάντως εμείς τον παράγοντα της εντατικοποίησης τον θεωρούμε βασικό στην ανάλυσή μας. Λέμε απλώς ότι δεν είδαμε να εκφράστηκε από καμία τάση κάτι περισσότερο απ' ότι είχε σχέση με την ορθολογικοποίηση της εντατικοποίησης μέσα από την ίδια την πράξη της κατάληψης. Πράγματι, έχουμε ελεύθερο χρόνο, έχουμε κατακτήσει με αγώνες από το '79 το να μην περάσει το ν+2, να μην περάσει η εντατικοποίηση των πανεπιστημίων και υπερασπιζόμαστε αυτό το δικαίωμα που είναι βασικό κι όχι ιδεολογικό. Ακούγαμε φοιτητές να μας λένε «ας χάσουμε όποια εξεταστική θέλετε αρκεί να μη μας βάλουν αυτόν τον εκβιασμό», δηλαδή του στυλ «τελειώστε τη σχολή όσο πιο

γρήγορα γίνεται», γιατί ξέρουμε όλοι πόσο σημαντικό είναι σ' αυτό το διάλειμμα μεταξύ εντατικοποίησης σχολείου και εντατικοποίησης αγοράς εργασίας, όσο μπορούμε, να καθορίζουμε εμείς τις ανθρώπινες στιγμές που μπορούμε να απολαύσουμε. Από κει και πέρα δεν είδαμε μια συγκεκριμένη πολιτική έκφραση που να βγαίνει ξεκάθαρα κατά της εντατικοποίησης.

Ο. -φοιτητής

Αντιλαμβάνομαστε την αντίφαση. Απλώς το βρίσκουμε εξαιρετικά δύσκολο ως ερώτημα γιατί δεν μπορούμε να απαντήσουμε αν αυτό ήταν υπαρκτό, γιατί δεν εκφράστηκε. Και πρέπει να το ανιχνεύσουμε εμείς εκ των υστέρων.

Μ. -εργαζόμενος

Πάνω σ' αυτό που λέτε μπορείτε να εξηγήσετε περισσότερο τι εννοείτε; Επειδή είπατε ότι δεν εκφράστηκε πολιτικά. Τι σημαίνει να εκφραστεί πολιτικά; Να δημιουργηθεί μια πολιτική οργάνωση μέσα από τις καταλήψεις; Δηλαδή, δεν αποτελούσε πόλο η συγκεκριμένη μειοψηφική τάση γιατί δεν είχε μια μάξιμουμ προγραμματική συμφωνία; Θέλω να πω τι είναι το ζητούμενο; Το δοκούν ποιο είναι; Δηλαδή, τι είναι αυτό που λείπει σε σχέση με τις δομές; Ποια μορφή θέλετε;

Ο. -φοιτητής

ΟΚ. Εννοούμε το ν' αναγνωριστεί η όλη διαδικασία εντατικοποίησης της φοιτητικής ζωής παράλληλα με τη διαδικασία της εντατικοποίησης της εργασίας και της φοιτητικής εργασίας σαν *κεντρικό ζήτημα αυτού του κινήματος*. Δηλαδή, ως κάτι το οποίο δεν αφορά ένα νόμο μόνο ή μια επίθεση, αυτή της εκπαιδευτικής αναδιάρθρωσης, αλλά ως κομμάτι μιας συνολικότερης επίθεσης τα τελευταία χρόνια που εντείνεται. Να έμπαινε αυτό ως κεντρική αιχμή στο ίδιο το κίνημα και αυτή η κεντρική αιχμή να καθόριζε και τις δομές του.

Δεν εννοούμε να αναδειχθεί μια πολιτική οργάνωση η οποία θα μιλάει για αυτό, αλλά εννοούμε σίγουρα, σε ένα βαθμό, να αναδειχθεί μια **κινηματική διαδικασία** η οποία θα εντοπίζει ως κύριο λόγο όλου αυτού του ξεσπάσματος την εντατικοποίηση. Κι αυτό το λέμε, γιατί εφόσον αναγνωριστεί αυτό, σου δίνει μετά δυνατότητες να διερευνήσεις άλλου τύπου συμμαχίες με την κοινωνία κι όχι τις συμμαχίες του τύπου που επεδίωξε αυτό το κίνημα, το οποίο δε μιλούσε για την εντατικοποίηση *τώρα*. Μιλούσε για την εντατικοποιημένη εργασία που θα κάνουμε *κάποτε*, έλεγε κάποια λογάρια ο κυρίαρχος λόγος για το ότι «εντάξει ζορίζουν λίγο τη φοιτητική μας ζωή, αλλά εμάς εκείνο που μας αφορά είναι εκείνο που θα γίνει μετά» κι ως υποκείμενα που περιμένουμε αυτό το μετά μιλάμε κι έτσι απευθυνόμαστε στην κοινωνία. Δεν ξέρω αν γίνεται αντιληπτό, αλλά να μη μονοπωλήσουμε την κουβέντα γιατί κουράσαμε στην εισήγηση.

Κ. -δάσκαλος από Θεσσαλονίκη

Εγώ δεν είμαι φοιτητής, αλλά θέλω να καταθέσω μια εμπειρία απ' τη Θεσσαλονίκη. Θα καταθέσω μια εμπειρία σαν εργαζόμενος, από μια πρωτοβουλία που φτιάχτηκε από εργαζόμενους και θα μιλήσω σχετικά με την αλληλεπίδρασή μας με τους φοιτητές.

Περίπου το Γενάρη, πριν ακόμα ξεσπάσει το κίνημα, έγιναν κάποιες μεγάλες συνελεύσεις οι οποίες συσπείρωσαν κυρίως εργαζόμενους από τα παραδοσιακά αριστεριστικά σχήματα και παρακολούθησαν και κάποιοι ανένταχτοι τη διαδικασία. Η όλη λογική ήταν ότι πιθανότατα θα υπάρξει κίνημα, υπάρχει μια διαδικασία, και πως οι εργαζόμενοι απ' τη μεριά τους θα στηρίξουν όλη αυτή την κίνηση και τις προοπτικές που μπορούν να παραχθούν. Οι πρώτες αυτές μαζώξεις είχαν πολύ κόσμο, 100-150 άτομα, ερχόντουσαν όλοι απ' τις οργανώσεις και υπήρχε μια ρητορική «χρυσής ευκαιρίας για την αριστερά» και «για την ιστορική αριστερά» και «τώρα πρέπει να γραφτεί ιστορία» και τα λοιπά.

Το θετικό αυτών των συνελεύσεων ήταν ότι υπήρξε η πρόβλεψη ότι θα υπάρξει κίνημα. Στη συνέχεια βέβαια εμφανίστηκε πολύ μεγάλη αναντιστοιχία λόγου-πράξης πολλών πολιτικοποιημένων

που ήταν εκεί και το πώς προσπάθησε μετά ο καθένας μέσα από τις οργανώσεις του να παρέμβει στα φοιτητικά.

Παρέμεινε όμως ένας πυρήνας ανθρώπων από κάποιες οργανώσεις και κάποιοι ανένταχτοι οι οποίοι είχαν μια πιο κινηματική λογική, πιο πολύ «υπηρετήση του κινήματος», και ήθελαν να βοηθήσουν. Έτσι προσπαθήσαμε μέσα απ' αυτή τη συνέλευση –καταρχήν σε μια πρωτοβουλία ενάντια στο άρθρο 16, στη συνέχεια έγινε Συντονιστικό κοινής δράσης εργαζομένων-φοιτητών– να κάνουμε κάποια πράγματα.

Ένα πρώτο άνοιγμα ήταν στις γειτονιές, ενημέρωση-αντιπληροφόρηση στις γειτονιές. Δηλαδή, σκεφτήκαμε ότι επειδή οι εργαζόμενοι είναι ντόπιοι, θα μπορούσε να υπάρχει μια καλύτερη επαφή. Γιατί βλέπαμε ότι οι φοιτητές, επειδή είναι από άλλες πόλεις, δεν είχαν πολυπροσεγγίσει το ζήτημα της γειτονιάς και του εργαζόμενου κόσμου στη γειτονιά.

Προσπαθήσαμε λοιπόν να ενημερώσουμε σχετικά με το ζήτημα εκεί πέρα. Από πλευράς περιχομένου εμείς προκρίναμε το ζήτημα του κοινωνικού μισθού. Δηλαδή, σκεφτόμασταν τι ακριβώς ενδιαφέρει όλους αυτούς τους ανθρώπους στις κινητοποιήσεις των φοιτητών. Και έτσι προκρίναμε το ζήτημα του κοινωνικού μισθού της εργατικής τάξης. Αυτό κυρίως θέλαμε να θέσουμε στον κόσμο καθώς και επίσης ότι τα πράγματα που βάζουν οι φοιτητές, όπως η εντατικοποίηση, η εργασιακή ανασφάλεια για το μέλλον τους, είναι κάτι που σαν εργαζόμενοι το ζούμε τώρα. Θέλαμε απ' τους εργαζόμενους να στηρίζουν αυτό το κίνημα και να θέσουν κι αυτοί τα δικά τους ζητήματα. Εμείς θα θέλαμε να δούμε μια πορεία που να κατεβαίνουν και οι ωρομίσθιοι –ας μην έχει πολύ κόσμο– και να λέει ότι η ωρομισθία είναι ομηρία, ότι αυτό το πράγμα δεν πρέπει να υπάρχει.

Συμπεράναμε πολλά πράγματα και θέλω να μιλήσω λίγο για αυτά. Έγιναν κάποιες μαζώξεις φοιτητών-εργαζομένων, συντονισμού των φοιτητών με τους εργάτες. Παρέμειναν όμως σε πολύ φορμαλιστικούς τύπους και λογικές. Κι από τους φοιτητές κι από τους περισσότερους εργαζόμενους που προέρχονται από την παραδοσιακή αριστερά που έβαζαν τη λογική «να πάμε να πιέσουμε το εργατικό κέντρο να βγάλει απεργία». Και εμείς είχαμε απεργία του Ε.Κ. στη Θεσσαλονίκη.

Εγώ διέκρινα ότι οι φοιτητές, δεν το λέω υποτιμητικά, είχαν μια φοβερή έλλειψη εμπειρίας του τι συμβαίνει στους εργασιακούς χώρους, δηλαδή αν υπάρχουν ζωντανές συνελεύσεις, αν υπάρχουν σωματεία, αν ο άλλος μπορεί να βγει και να μοιράσει μια προκήρυξη, αν μπορεί να κατέβει σε μία απεργία. Βάζαμε, δηλαδή, απλά ζητήματα που δεν μπορούσαν να προσεγγιστούν. Λέγαμε στο Συντονιστικό: *«Παιδιά, να γίνει μια πορεία το Σάββατο. Χωρίς απεργία ο εργαζόμενος δεν μπορεί να κατέβει στην πορεία και να συνεισφέρει. Θα φάει απόλυση, έτσι είναι τα πράγματα, είναι πολύ δύσκολα τα πράγματα»*. Το Σάββατο σε μία ανοιχτή αγορά, ο κόσμος είναι εκεί, να βγούν οι φοιτητές και οι εργαζόμενοι να στηρίξουν την όλη κατάσταση. Να κάνουμε μια πορεία στις δυτικές γειτονιές. Κάναμε μια πορεία. Δεν είχε εκπληκτική συμμετοχή, είχε γύρω στους 100 εργαζόμενους. Αν και μικρή τη θεωρώ πολύ σημαντική γιατί είναι μια πορεία στις δυτικές συνοικίες –για να καταλάβετε σαν το Περιστέρι και το Αιγάλεω– και δεν είχαν ξαναδεί κόσμο εκεί πέρα. Και νομίζω ότι είναι σημαντικό που μπήκε το ζήτημα. Πολλές φορές βάλουμε κάποια ζητήματα πιο δυναμικά. Δηλαδή, πορεία το Σάββατο στο κέντρο και κατάληψη στο εμπορικό κέντρο στην Τσιμισκή. Δηλαδή να παίξει μια φάση, να κοινωνικοποιηθεί το ζήτημα. Αλλά είδαμε ένα φορμαλισμό και απ' την πλευρά των εργαζομένων κι από πολλούς φοιτητές. Οι φοιτητές που είχαν σχέση περισσότερο με τα παραδοσιακά σχήματα της αριστεράς ανέπτυξαν κυρίως δράση μέσα απ' αυτά. Οι φοιτητές που μπορούμε να τους ορίσουμε ότι ανήκουν σε μια περισσότερο αυτόνομη και ανένταχτη κίνηση, δεν προσέγγισαν πολύ αυτό το πράγμα και αυτό πιστεύω περισσότερο διότι υπήρχαν κάποιες αγκυλώσεις ότι «αυτό είναι περισσότερο της αριστεράς» και ότι «οι εργαζόμενοι αυτοί είναι της αριστεράς». Υπάρχει μια τέτοια λογική.

Τέλος πάντων, εμείς προτεινάμε και άλλες λογικές όπως κοινές επιτροπές εργατών-φοιτητών, αλλά δεν περπάτησαν και από την πλευρά των εργαζομένων –εξαιτίας του ότι είχαν παραδοσιακά σχήματα στο μυαλό τους– και από πλευράς φοιτητών. Το τελευταίο ζήτημα που θέσαμε, ένα ζήτημα που δε φωτίστηκε ίσως, είναι ότι πολλοί φοιτητές είναι εργαζόμενοι κι οι ίδιοι. Και εννοούμε με την τυπική έννοια, ότι δουλεύουν σε κάποιες δουλειές. Πέρα από τη δράση που έγινε στον ΟΤΕ, στη

Θεσσαλονίκη δεν υπήρξαν πολλές ανάλογες πρωτοβουλίες. Επίσης, εκείνη την εποχή συνέπεσε μια απεργία στο κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος από τους συμβασιούχους και κάποιος κόσμος έχει σχέση με αυτό, θα μπορούσε λίγο να το προσεγγίσει.

Το τελευταίο ζήτημα που βάλουμε ήταν ότι εμείς πιστεύαμε ότι το πράγμα πρέπει να παλευτεί πριν την 8η Μάρτη, πριν την ψήφιση του νόμου-πλαίσιο, και νομίζαμε ότι ο κόσμος θα απογοητευτεί αν ψηφιστεί και δε θα μπορέσει να το ανοίξει μετά. Στη συνέχεια, όταν έγινε αυτό, θεωρήσαμε ότι δεν πρέπει το πράγμα να πάει στην εκλογική απόψη. Δηλαδή, το να πάει το πράγμα στις εκλογές και στη λογική «αγώνας μπλοκαρίσματος από τα μέσα», δηλαδή σε όλες αυτές τις διακλαδώσεις, στο μπλοκάρισμα των συγκλήτων. Νομίζαμε ότι δεν είναι το κατάλληλο.

Παρ' όλα αυτά, αυτό που έγινε στη Θεσσαλονίκη εκείνη την εποχή ήταν να φθίνουν πολύ οι καταλήψεις, να απομαζικοποιούνται. Όπως γνωρίζετε, στη Θεσσαλονίκη ήταν οι πρώτες καταλήψεις που άρχισαν να χάνονται μαζικά και αυτό έχει να κάνει με μια εμπειρία από την πλευρά των φοιτητών και κυρίως των ανένταχτων. Δηλαδή, να παλέψουν κάποια πράγματα στα συντονιστικά και στις διαδικασίες. Πολύς κόσμος απογοητεύτηκε από τη γραφειοκρατικοποίηση και τη μάχη ΠΚΣ-ΕΑΑΚ, αποτραβήχτηκε, κάποιοι μπήκαν στη λογική του 3ου πόλου της αντιεξουσίας. Πολλοί εγκλωβίστηκαν στο ότι αφού ο κόσμος δεν τραβάει, να φύγουμε και εμείς. Παρ' όλα αυτά, αυτός ο κόσμος σε επίπεδο πρακτικό έκανε πάρα πολύ ωραία πράγματα. Χαρακτηριστική είναι μια προσπάθεια πορείας από φοιτητές της Νομικής στις δυτικές συνοικίες. Κάποιοι φοιτητές Ιατρικής ήρθαν σε ένα δικαστήριο που είχαν γιατρού στο Ζακλιβέρι¹, όπου ήμασταν δάσκαλοι, κάτοικοι και κάποιοι φοιτητές. Ήταν μια κίνηση πραγματικής **κοινωνικής απεύθυνσης**. Οργανώθηκε μια γιορτή δρόμου με αρκετά μεγάλη επιτυχία κυρίως από αυτόν τον κόσμο, από πρωτοβουλίες φοιτητών, και κάποιες άλλες δράσεις. Δηλαδή, δεν μπορείς να πεις ότι από άποψη πρακτικών δεν υπήρξαν πολύ θετικές δράσεις.

Γ.Λ. -φοιτητής

Θέλω να πω κάτι σχετικά με όσα ανέφερε στο τέλος ο προηγούμενος ομιλητής, αν και υπάρχει στην εισήγηση, αλλά λόγω χρόνου δεν μπορέσαμε να το αναδείξουμε. Θεωρούμε κεντρική αντίφαση του φοιτητικού κινήματος το ότι μπλέχτηκε σε μια φάση αντιγραφειοκρατίας που ήταν μεν υπαρκτή –έμπαινε όμως ως αντίφαση πέρα και έξω απ' τις δομές. Δεν ήταν απλώς στις διαδικασίες, υπήρχε μία αναζήτηση απ' τον κόσμο τι γίνεται στην έξω κοινωνία.

Δηλαδή κάνουμε έναν αγώνα και ξαφνικά βλέπουμε να σταματάει μια κανονικότητα που για μας ήταν τελειώς ξένη. Και ανεξάρτητα τι ιδεολογικά κωλύματα υπάρχουν στον καθένα, δεν πίστευε κανείς ότι οι φοιτητές μπορούν να εκφράσουν κάτι παραπέρα από μια τάση που έπαιζε ότι «ο καθένας κοιτάει την πάρτη του».

Αυτό ώθησε πάρα πολλούς από μας να συμμετέχουμε. Ξαφνικά, βλέπουμε στο συμφοιτητή μας κοινά πράγματα. Μια κοινή αγωνία για το «τι γίνεται εδώ πέρα». Αυτή η τάση, ωστόσο, εκφράστηκε πολύ λανθασμένα κατά τη γνώμη μας –κάτι που σχετίζεται και με το ζήτημα των διαδικασιών– γιατί έμπαινε ότι η κοινωνία είναι κάτι ξεκομμένο από μας, «να ζητήσουμε συμπαράσταση, να ζητήσουμε γενική απεργία».

1. Το Ζακλιβέρι είναι ένα κεφαλοχώρι σαράντα χιλιόμετρα έξω από τη Θεσσαλονίκη. Πριν από 3 περίπου χρόνια στο τοπικό κέντρο υγείας συγκροτήθηκε η «σύσκεψη εργαζομένων», η οποία, συγκεντρώνοντας εργαζόμενους του κέντρου από διαφορετικούς κλάδους, αποφασίζει να σπάσει το κλίμα εργασιακής ειρήνης που επικρατούσε και να ξεκινήσει έναν αγώνα ενάντια στην υποβάθμιση των συνθηκών πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Ο αγώνας της σύσκεψης γρήγορα θα διευρυνθεί με τη δημιουργία επιτροπών από τους κατοίκους της περιοχής. Η δράση των επιτροπών κατοίκων, πέραν του ότι σηματοδότησε μια σπάνια συνάντηση υγειονομικών και «χρηστών υπηρεσιών υγείας», στήριξε αποφασιστικά τη σύσκεψη απέναντι σε μια σειρά από διώξεις που αντιμετώπισε από τη μεριά της διοίκησης του κέντρου και των γραφειοκρατών του τοπικού συστήματος υγείας. Για περισσότερες λεπτομέρειες παραπέμπουμε στην μπροσούρα «Για τον αγώνα κατοίκων και υγειονομικών στο Ζακλιβέρι και τα γύρω χωριά» που εκδόθηκε απ' την Πρωτοβουλία Αλληλεγγύης.

Κάναμε και πράγματα πολύ ριζοσπαστικά για τα ΕΑΑΚ, που μάλλον υποκαθιστούσαν τη δράση των ΕΑΑΚ, όπως είχαν ξεκινήσει. Να πηγαίνουμε *εμείς* στη ΓΣΕΕ όταν τα ΕΑΑΚ δεν ήθελαν να πηγαίνουν στη ΓΣΕΕ, γιατί είναι κοντά στο Πολυτεχνείο και στο Πολυτεχνείο «θα γίνουν μπάχαλα». Να πηγαίνουμε *εμείς* με αποφάσεις γενικών συνελεύσεων στη ΓΣΕΕ και να πιέζουμε να γίνει γενική απεργία και με συνθήματα αντιγραφειοκρατικά. Αναγνωρίζαμε ότι η ΓΣΕΕ είναι ένας εχθρός, «Εργατοπατέρες κηρύζτε απεργία και βγάλτε απ' το μυαλό σας την Ακαδημία», φωνάζαμε.

Αυτά ήταν τα όρια της ριζοσπαστικοποίησης για μας ως προς το ζήτημα της απεύθυνσης στην κοινωνία, που έμπαιναν ξεκάθαρα εξαιτίας μιας ανεπάρκειας. Δεν υπήρχε κάτι πολιτικά οργανωμένο ριζοσπαστικό για μας στα Πανεπιστήμια. Δεν ξέραμε αν θα μπορούσε να παίξει κάποιο ρόλο αν υπήρχε πιο πριν. Σίγουρα υπήρχε ένα απόλυτο κενό. Οπότε οι έτοιμες απαντήσεις που δίνονταν από τους αριστερούς, ήταν αυτές που το πολύ-πολύ να τις ριζοσπαστικοποιούσαμε κάπως. Αλλά παρ' όλα αυτά, αποτελεί κεντρικό ζήτημα για μας. Ζητούσαμε γενική απεργία και ταυτόχρονα έχουμε ο καθένας ατομικά την αντίφαση *«Ωχ, να προλάβω την Πέμπτη να αλλάξω τη θέση μου στον ΟΤΕ για να έρθω στην πορεία»* ή ότι μας πετάγαν τρικάκια οι εργαζόμενοι στις καφετέριες της Πανεπιστημίου γράφοντας ότι *«Είμαστε συμπαραστάτες στον αγώνα σας αλλά κάθε Πέμπτη γίνεται χαμός από καφέδες που παραγγέλνετε και πηζουμε. Αν μπορείτε να φέρνετε καφέδες από το σπίτι σας»!* Διάφορα τέτοια ζητήματα που ήταν καθημερινά βιώματα της ελαστικοποιημένης εργασίας, της έντασης της δουλειάς. Πολλοί κάναμε καταλήψεις και δουλεύαμε ταυτόχρονα. Δεν είχαμε το χρόνο. Δηλαδή, υποτίθεται κάνουμε κατάληψη και ξαφνικά έχουμε ελεύθερο χρόνο και τελικά δεν τον είχαμε αυτόν, γιατί πέρα από το Πανεπιστήμιο παίζουν διάφορα.

Και όλα αυτά δεν μπορούσαν να τεθούν ως κεντρικά πολιτικά συνθήματα, παρά κυριάρχησε το Συμπράσταση στον αγώνα των φοιτητών-Γενική Απεργία. Και αυτό απλώς δημιουργεί το ερώτημα για μας, γιατί δεν αναδείχτηκαν αυτά. Αναδείχτηκαν μειοψηφικά, αλλά αυτό το ερώτημα παραμένει. Είναι ερώτημα περισσότερο για μελλοντική κινηματική χρήση.

Γ. -φοιτητής Παντείου

Εμείς σαν Πρωτοβουλία Φοιτητών Παντείου κάναμε μια κουβέντα μεταξύ μας, απ' την οποία προέκυψε και ένα 4σέλιδο κείμενο. Σ' αυτό προτιμήσαμε να μην αναφερθούμε συγκεκριμένα στην Πάντειο –κάτι που έχουμε κάνει στο παρελθόν– αλλά κάναμε ένα συνολικό απολογισμό του κινήματος εκθέτοντας την άποψή μας για το κίνημα και το πώς αυτό πήγε. Το αυτονόητο για μας που πρέπει να ξεκαθαριστεί απέναντι σε μια φιλολογία που μιλάει για νίκες, είναι ότι το κίνημα ηττήθηκε.

Κατά τη γνώμη μας ένα πολύ βασικό χαρακτηριστικό του φοιτητικού κινήματος είναι ότι δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τη διαμεσολάβηση. Κι όταν λέμε διαμεσολάβηση, το εννοούμε σε όλους τους τομείς. Κατ' αρχάς, ξεκινάμε απ' το ερώτημα γιατί βρέθηκε ένας κόσμος να ψηφίζει καταλήψεις διαρκείας στις σχολές. Είναι λόγω της πρωτοπορίας της αριστεράς; Εμείς θεωρούμε πως όχι, διότι η αριστερά και τα προηγούμενα χρόνια πρότεινε καταλήψεις διαρκείας αλλά δεν την ακολουθούσε κανείς.

Κατά τη γνώμη μας, ο βασικός λόγος για τον οποίο έγιναν καταλήψεις, πέρα από τη διάχυτη αντίδραση κάποιων φοιτητών στην καθημερινότητα που βιώνουν στο Πανεπιστήμιο, ήταν, καλώς ή κακώς, τα μέτρα που έφερε η κυβέρνηση. Ένα κομμάτι μπορεί να μην είχε καν στο μυαλό του τι λέει ο νόμος-πλαίσιο, είχε όμως μία αόρατη αίσθηση ότι αν περάσει αυτό το πράγμα θα δυσκολέψουν οι συνθήκες μέσα στο Πανεπιστήμιο και θα δυσκολέψει και το μέλλον τους. Αυτό σε συνδυασμό με τις συνθήκες που ούτως ή άλλως υπάρχουν στην αγορά εργασίας με την επισφάλεια, τους μισθούς των 600 ευρώ, κλπ, δημιούργησε ένα φόβο στους φοιτητές και μια διάθεση να αντιδράσουν. Δεν ήταν δηλαδή τόσο πολιτικοί οι λόγοι, όσο κοινωνικοί, που οδήγησαν, κατά τη γνώμη μας, ένα κόσμο τον περασμένο Μάη να ψηφίσει καταλήψεις.

Από κει και πέρα ο ρόλος της αριστεράς για μας ήταν ότι λόγω της «πατένας» που υπήρχε, κατάφερε να δώσει μια *υλική έκφραση* αυτής της αντίδρασης. Θέλω να πω ότι η αριστερά κατάφερε να δώσει μια έκφραση και να οργανώσει τη διάθεση ενός κόσμου να αντιδράσει. Φυσικά, το έκανε με

τον τρόπο που ξέρει καλά, με όλα τα αρνητικά επακόλουθα.

Το πρόβλημα όμως είναι πέρα από την κριτική στην αριστερά, τι έκανε ένας κόσμος που δεν ανήκει σε καμία παράταξη. Κατά τη γνώμη μας το φοιτητικό κίνημα λειτουργούσε *διαμεσολαβημένα*, δηλαδή πήγαινε ο κόσμος στις συνελεύσεις, ψηφίζε κατάληψη και μετά δεν πήγαινε στην κατάληψη. Ήξερε ότι υπάρχουν αυτοί που κατέβασαν το πλαίσιο, αυτοί θα κλείσουν τη σχολή, αυτοί θα κάνουν την κατάληψη κτλ. Επομένως ο κόσμος πίστευε ότι ψηφίζοντας κάτι στη γενική συνέλευση εκεί τελειώνει και ο ρόλος του.

Η διαμεσολάβηση φάνηκε και μέσα από το λόγο που έβγαζε το φοιτητικό κίνημα προς τα έξω. Πέρα από κάποια κείμενα έξω από τους εργασιακούς χώρους, η κεντρική έκφραση του κινήματος ήταν διαμεσολαβημένη από τα ΜΜΕ. Άνοιγε ο άλλος την τηλεόραση και έβλεπε το φοιτητή των ΕΑΑΚ ή της ΠΚΣ να λέει τη γνώμη του πάνω στο φοιτητικό και θεωρούσε πως αυτός εκπροσωπεί τη γενική συνέλευση ή τις καταλήψεις, πράγμα που φυσικά δεν ίσχυε.

Το ίδιο ισχύει και ως προς την κατάληψη: επειδή η κυρίαρχη αντίληψη της αριστεράς είναι ότι η κατάληψη είναι απλώς ένα μέσο πίεσης για να μην παρθούν τα μέτρα, έλεγαν είτε αυτό που έλεγε η ΠΚΣ –να ψηφίζει η γενική συνέλευση ποιοι θα κάνουν την κατάληψη– είτε αυτό που έλεγαν οι υπόλοιποι αριστεροί –να μην ψηφίζει η γενική συνέλευση, αλλά η κατάληψη να δεσμεύεται απ’ τη γενική συνέλευση και το μόνο που να μπορεί να κάνει να είναι να υλοποιήσει το πλαίσιο της γενικής συνέλευσης. Έτσι οι καταλήψεις οδηγούνταν και αυτές στη διαμεσολάβησή τους απ’ τις πολιτικές οργανώσεις.

Τώρα, από και πέρα. Τι κάνουμε ένας κόσμος ο οποίος και μέσα στο κίνημα φάνηκε ότι ήθελε να ξεπεράσει τη διαμεσολάβηση, ήθελε να βάλει ένα κόσμο να λειτουργήσει με πιο αυτοοργανωμένη λογική; Εμείς αυτό που λέμε είναι ότι πρέπει να υπάρξει μια δικτύωση όχι στη βάση ιδεολογικοπολιτικής αντίληψης ούτε ενός απλού ακτιβισμού –«να κάνουμε δράσεις»– αλλά στη βάση της συμφωνίας πάνω σε κάποια κοινά χαρακτηριστικά και κάποιες διεκδικήσεις και τον περαιτέρω συντονισμό πάνω στη βάση αυτή. Αυτή δεν είναι μια άποψη που είχαμε εξαρχής, αλλά προέκυψε μέσα από την ανάγνωση που κάναμε στο κίνημα.

Χ. -φοιτήτρια

Αρχικά, θα ήθελα να πω ότι όσοι έζησαν τα πράγματα στην Αθήνα μιλούσαν για το κίνημα κι έβγαζαν συμπεράσματα γι’ αυτό σαν να μιλούσαν συνολικά για το κίνημα, ενώ είχαν την εικόνα της Αθήνας. Κι εγώ που έζησα τα γεγονότα αυτά εδώ πέρα, ένιωθα πάρα πολύ ότι ακόμα κι αν υπήρχαν αρκετά σημεία κοινά, δεν ήταν έτσι παντού. Στην επαρχία δεν είχαμε ιδέα τι γινόταν και αυτό το θεωρώ μεγάλο πρόβλημα. Στα πανελλαδικά συντονιστικά, επειδή ήταν όπως τα είπαν τα παιδιά, δεν μπορούσαμε να έχουμε την πραγματική εικόνα του τι γίνεται έξω. Ακούγαμε απλά πέντε πλαίσια που έρχονταν εδώ πέρα από την επαρχία, οπότε δε θεωρώ ότι μπορούμε στην ουσία να μιλήσουμε για το κίνημα συνολικά πανελλαδικά, αλλά μόνο για Αθήνα. Αυτό δηλαδή το τονίζω, γιατί, πραγματικά, εγώ νομίζω ότι όσοι έζησαν τα πράγματα εδώ στην Αθήνα, βγάζουν συμπεράσματα πολύ συνολικά.

Τώρα για την εμπειρία του Μάη-Ιούνη, η αλήθεια είναι ότι, αρχικά, προσπάθειες για να γίνουν συνελεύσεις έθεσαν μόνο τα ΕΑΑΚ. Ήταν οι μόνοι των αριστερών που έδρασαν στην αρχή, που άνοιξαν το θέμα. Κι οι αναρχικοί και οι ανένταχτοι άργησαν πάρα-πάρα πολύ, υπερβολικά πολύ κατά τη γνώμη μου, να καταλάβουν τι γίνεται, τι τρέχει εδώ πέρα και να μπουν στη φάση αυτή.

Θα μιλήσω για τα ΕΜΜΕ, γιατί από τα ΕΜΜΕ είμαι. Εκεί ο κόσμος στην αρχή κινητοποιήθηκε, ήταν πολύ έντονο το χαρακτηριστικό ότι δεν ήταν κομματικοποιημένος, κι αυτό γιατί στα ΕΜΜΕ απουσίαζαν οργανωμένες αριστερές δυνάμεις. Υπήρχε μόνο η ΚΝΕ που απομονώθηκε αμέσως, σε όλη την διάρκεια των καταλήψεων, κι αυτό ήταν ο βασικός λόγος που καταφέρθηκε, καταφέραμε, να μαζευτούν άτομα πραγματικά ανένταχτα και να μπορέσουν να προχωρήσουν και η κατάληψη κι οι κινητοποιήσεις παρά πέρα μ’ ένα λίγο διαφορετικό τρόπο απ’ ότι έγινε στις υπόλοιπες σχολές. Εμείς συμμετείχαμε στις συνελεύσεις από την αρχή. Αρχίσαμε κατεβάζοντας ένα πλαίσιο απλά με

τρία «όχι», τίποτα παρά πέρα, ώστε να μπορέσουμε να μιλήσουμε. Μπορεί να μην είχε τίποτα άλλο να πει αρχικά, αλλά θέλαμε να βρεθούμε και να πούμε τι κοινό λόγο μπορούμε να έχουμε από εκεί και πέρα.

Συμμετείχαμε στις γενικές συνελεύσεις, γνωρίζοντας τη στιγμή που συμμετείχαμε, τι σημαίνει αυτό. Δηλαδή, αυτά που είπαν και τα παιδιά, ότι υπάρχει πάρα πολύ έντονα η λογική των παρατάξεων, του ειδικού, της ψηφοφορίας... Εμείς δεν ήμαστε τέτοιοι τύποι, αλλά προσπαθήσαμε όσο μπορούσαμε, κι αυτό σ' ένα βαθμό πήγε καλά, ν' αλλάξει αυτή η λογική μέσα στις γενικές συνελεύσεις και να μπουν κι άλλες λογικές: να μιλάει παραπάνω ο κόσμος, να μη μιλάμε ως ειδικοί, να μιλάμε ως άτομα. Γενικά, να μην υπάρχει τόσο η λογική του διαχωρισμού. Γι' αυτό το λόγο προτείναμε να υπάρχει καθημερινή συνέλευση κατάληψης, που δεν υπήρχε πουθενά απ' όσο γνωρίζω σε καμία άλλη σχολή στην Αθήνα, (μιλάω για την Αθήνα, το είπα και στην αρχή, δεν είχαμε ιδέα για την επαρχία). Μόνο ίσως και στο ΤΕΙ Αθήνας το Μάη-Ιούνη να έγινε αυτό. Το Μάη-Ιούνη είχαμε καθημερινή συνέλευση κατάληψης. Αυτό βοήθησε πάρα πολύ, γιατί φτάσαμε με το τέλος των καταλήψεων του Ιουνίου από ένα κείμενο που είχε μόνο τρία «όχι», να έχουμε ένα κείμενο με πολλές παραπάνω αιχμές και ζητήματα, τα οποία είχαν μπει πραγματικά μέσα στη συνέλευση και δεν είχαν έρθει έτοιμα, όπως έγινε σ' όλες τις υπόλοιπες σχολές. Ένα πολύ έντονο χαρακτηριστικό του κινήματος ήταν ότι όλα τα πλαίσια ήταν ίδια. Αυτό μπορεί να πει πάρα πολλά πράγματα. Σε όλες τις σχολές τα πλαίσια ήταν κοινά, τα αιτήματα ήταν κοινά, ο λόγος ήταν ένα κοινό στοιχείο, στον οποίο κυριαρχούσαν τα ΕΑΑΚ. Η διαφοροποίηση λίγο μετά το Γενάρη ήταν ότι υπήρχαν οι σχολές της ΚΝΕ κι οι σχολές των ΕΑΑΚ. Μπορούσε από το κείμενο να καταλάβεις πολύ γρήγορα η σχολή αυτή που «ανήκει», αν είναι της ΠΚΣ ή αν είναι των ΕΑΑΚ. Αυτό για εμάς ήταν πολύ μεγάλο πρόβλημα και θέλαμε από την αρχή να δούμε τι πραγματικά μας ενοχλεί εμάς και μέσες άκρες να βγει ένα κείμενο για τα ζητήματα αυτά.

Αυτό που στα ΕΜΜΕ προσπαθήσαμε πάρα πολύ να κάνουμε είναι ότι συμμετείχαμε και στο Συντονιστικό και προσπαθήσαμε να τονίσουμε το πρόβλημα του να υπάρχει μόνο μια φορά την εβδομάδα πορεία. Θέλαμε να μπουν καθημερινές δράσεις, θεωρούσαμε ότι με μια πορεία την εβδομάδα αυτό το πράγμα δεν μπορεί να **κοινωνικοποιηθεί**, κι όντως αυτό φάνηκε. Προσπαθήσαμε δηλαδή και κάναμε καταλήψεις σε ραδιοφωνικούς σταθμούς, μπλοκαρίσματα δρόμων, μικροφωνικές στην Ερμού, επειδή η σχολή μας βρίσκεται σ' αυτό το σημείο κι είχαμε αυτή τη δυνατότητα πολύ εύκολα. Γενικά ήταν πάρα πολύ έντονη η λογική της καθημερινής δράσης κι αυτό γιατί θεωρήσαμε ότι μόνο έτσι μπορεί να έχεις ζωντανή κατάληψη. Και νομίζω ότι αυτό ήταν σωστό, με βάση την εμπειρία τέλος πάντων αυτού του χρόνου, γιατί σ' όλες τις υπόλοιπες σχολές οι καταλήψεις ήταν νεκρές. Αυτό μη σας ακούγεται υπερβολικό, δεν υπήρχε κανείς. Ήταν κάτι οργανωμένοι εσακίτες συνήθως που τις κρατούσαν με μια λογική μάρτυρα επειδή ήταν λίγοι κι ήταν κουρασμένοι. Ο κόσμος πήγαινε μαζικά στην πορεία κάθε Πέμπτη ή στη συνέλευση, αλλά πέρα απ' αυτό δε θεωρούσε ότι έχει λόγο να υπάρχει μέσα στις σχολές. Οπότε οι καταλήψεις δεν ήταν ζωντανές, *δεν κατάφερναν να οικειοποιηθούν το χρόνο, το χώρο*. Ενώ στα ΕΜΜΕ νιώσαμε πάρα πολύ έντονα το χώρο αυτό δικό μας.

Τώρα όσον αφορά τα αιτήματα που μπήκαν, τουλάχιστον από εμάς, θέλω να πιστεύω ότι προσπαθήσαμε όσο μπορούσαμε να βάλουμε κι άλλα πράγματα. Π.χ. σε σχέση με το εργασιακό, προσπαθήσαμε να δούμε το ρόλο του φοιτητή και να πάρουμε θέση σε σχέση με το ζήτημα αυτό: ότι είμαστε εργαζόμενοι, μελλοντικοί εργαζόμενοι, αν όχι ήδη εργαζόμενοι, ότι αυτό είναι κάτι που μας αφορά πολύ άμεσα, είναι ένα κοιντό θέμα που πρέπει να μας φέρει σ' επαφή με την υπόλοιπη κοινωνία. Μπήκε όσο μπορούσε και το ζήτημα της βίας, που όπως είπε κι η κοπέλα από τα Γιάννενα, για την αριστερά τα πράγματα ήταν πολύ ξεκάθαρα: οι πορείες θα γίνονται έτσι, αυτός είναι ο τρόπος κτλ, ενώ για εμάς, τουλάχιστον για μένα, θεωρώ ότι η πορεία έχει να κάνει με τον κόσμο που την απαρτίζει, οπότε αυτό το πράγμα δεν μπορούσε να είναι από τα πριν καθορισμένο. Όσο μπορούσαμε βάλουμε ζητήματα, όπως π.χ. να μπαίνει ο κόσμος μέσα στο Συντονιστικό. Συμμετείχαμε στο Συντονιστικό δηλαδή, παρόλο που είχαμε διαφωνίες και τις είχαμε πει πολλές φορές και στο Συντονιστικό και στις συζητήσεις μας.

Το ζήτημα της αλληλεγγύης, που μπήκε έντονα από πολλούς ανένταχτους και αναρχικούς, τέθηκε πολύ έμπρακτα. Προσπαθήσαμε να γίνονται πορείες στη ΓΑΔΑ αμέσως μετά, να υπάρχει κόσμος

στα δικαστήρια, ενώ οι αριστεροί είχαν τη λογική ότι βγάζω ένα κείμενο αλληλεγγύης ή στέλνουμε τους δικηγόρους μας και θα πάρουμε τηλέφωνα μετά να μάθουμε τι έγινε και να μας πούν. Οπότε το ζήτημα της αλληλεγγύης τέθηκε από την πλευρά μας όχι διαχωρισμένα από το κίνημα, αλλά μέσα σ' αυτό. Ωστόσο, διαφωνώ με τη λογική ότι «τώρα δεν υπάρχει κίνημα, γι' αυτό δε γίνονται κινήσεις αλληλεγγύης». Ακόμα κι όταν υπήρχε κίνημα, οι κινήσεις αλληλεγγύης ήταν πολύ προβληματικές, εξαιρετικά προβληματικές κι από την άποψη της μαζικότητας. Όταν κατέβαιναν τόσα χιλιάδικα στο δρόμο κι ενώ ήταν όλοι μπροστά στις συλλήψεις, όλοι μας πραγματικά ήμαστε υποψήφιοι συλληφθέντες, την επόμενη μέρα στα δικαστήρια ήταν μόνο 300 άτομα. Η έλλειψη μαζικότητας αποτελούσε πρόβλημα από την αρχή. Κι αυτό γιατί ο κόσμος αν και δε συγκαταλεγόταν στους αριστερούς, συμφωνούσε με τη λογική αυτή που έβαζαν οι αριστεροί, κι η έμπρακτη αλληλεγγύη ήταν πολύ περιορισμένη. Όταν π.χ. βάζαμε στα συντονιστικά θέμα να γίνει πορεία στη ΓΑΔΑ, θεωρούσαν πολύ πιο σημαντικό το να γίνουν συντονιστικά, και να πούν τα ίδια και τα ίδια και να πούμε ότι θα γίνει πορεία την επόμενη εβδομάδα.

Τώρα όσον αφορά τη συνέχιση, τα πράγματα είναι... τραγικά, είναι νεκρά τα πάντα, δεν κινείται τίποτα, είναι απαίσια η κατάσταση μετά την κατάληψη. Δυστυχώς, εμείς είχαμε μια ελπίδα ότι μετά το Πάσχα ίσως να μπορούσε το πράγμα να ξαναρχίσει. Όσοι έκαναν τις εκλογές, είχαν μια άλλη άποψη. Σχετικά με το αντιεκλογικό ζήτημα τώρα. Το αντιεκλογικό δε θέλαμε να το βάλουμε νωρίτερα, πριν βάλουν οι άλλοι το ζήτημα των εκλογών, ακριβώς γιατί θέλαμε να πιστεύουμε ότι ίσως να μπορούσε να συνεχιστεί το πράγμα και να μην πάμε σ' εκλογές. Το αντιεκλογικό, για έναν κόσμο ανένταχτο, μπήκε όταν ξεκάθαρα είπαν κι οι άλλοι ότι πάμε για εκλογές. Κι έγινε αντιεκλογική πορεία, που για μένα ήταν μια πολύ καλύτερη κίνηση από το να πηγαίναμε απλά να ρίχναμε άκυρο. Τα πράγματα τώρα λοιπόν είναι πολύ ειρηνικά, θεωρώ ότι θα είναι ειρηνικά σίγουρα μέχρι τις εξεταστικές του Οκτωβρίου και όπως κι όλον αυτό το χρόνο νομίζω ότι είμαστε σε μεγάλη αμηχανία να πούμε τι θα γίνει, αν θα γίνει κάτι. Πάντως επειδή ακούστηκε ότι τα παρουσιάζουμε όλα πολύ απαισιόδοξα. Εγώ θεωρώ ότι αυτό το πράγμα ήταν κίνημα, δεν ήταν «από τα κάτω» ουσιαστικά. Και παρόλο που υπήρξαν οργανωμένες δυνάμεις, πάρα πολύς κόσμος δε συμμετείχε σ' αυτές, επηρεαζόταν απ' αυτές αλλά δε συμμετείχε. Φάνηκε και στις εκλογές αυτό. Γιατί οι άλλοι πήγαν στις εκλογές με τη λογική νίκης κι ότι εδώ θα φανεί η νίκη μας και τελικά στις εκλογές οι διαφορές με τα προηγούμενα χρόνια ήταν πολύ μικρές. Ούτε αυτοί είχαν την άνοδο που περίμεναν, μάλλον περισσότερο αποχή υπήρξε. Δεν ξέρω αν ήταν συνειδητή κίνηση ή όχι.

Θεωρήσαμε ότι έγιναν πολύ σημαντικά πράγματα αλλά όταν είσαι από τα μέσα πολλά πράγματα τα βλέπεις πολύ διαφορετικά, και ήταν πολύ σημαντικό ότι υπήρξαν 400 καταλήψεις, αλλά δεν μπορούσαμε να μη δούμε πώς λειτουργούσαν αυτές. Όπως ήταν πολύ σημαντικές κι οι πορείες, ήταν πολύ μαζικές, αλλά δεν μπορούμε να μη δούμε ότι οι πορείες αυτές είχαν προβληματικά σημεία, ο κόσμος δεν κινιόταν πολύ αυθόρμητα.

Μ. -φοιτητής

Να πω λίγο κάτι. Ειδικά για τους ανθρώπους εδώ πέρα που δεν είναι φοιτητές, έχει πολύ μεγάλη σημασία να διευκρινίσουμε, και νομίζω ότι σας εκφράζει εσάς που καλέσατε αυτή την κουβέντα, ότι το διακύβευμα δεν είναι μόνο η πάλη, δηλαδή αν θα εκπληρώνονταν οι στόχοι, να μην περάσει ο νόμος-πλαίσιο, να μην αναθεωρηθεί το άρθρο 16. Δηλαδή, ακόμα και να γίνονταν αυτά, με τις ίδιες συνθήκες, πάλι δε θα μας κάλυπτε αυτό το οποίο έγινε, γιατί δεν έπιασε ένα πολύ σημαντικό σημείο: το ζήτημα των δομών. Δηλαδή, δημιουργήθηκαν δομές και ζωντανές καταλήψεις, ναι ή όχι; [φωνή: «όχι»!] Αυτό είναι το κρίσιμο. Δηλαδή, το διακύβευμα της αριστεράς και του αναρχισμού αυτό είναι. Η αριστερά λέει ότι η κοινωνική πάλη θα φέρει την επανάσταση κάπου στο μέλλον, ενώ ο αναρχισμός λέει να δημιουργήσουμε τις δομές. Δηλαδή, όχι μόνο η πάλη, να γίνεται πάλη, ναι. Για να το πω πολύ απλά και να μη μακρηγορώ, ακόμα κι αν δεν πέραγε ο νόμος-πλαίσιο, ακόμα κι αν πετύχαινε το φοιτητικό κίνημα, με την τεράστια έλλειψη καινούργιων δομών που είχε, πάλι θα ήταν προβληματικό. Αυτό πιστεύω ότι εκφράζει πολύ κόσμο εδώ μέσα.

Γ.Α. -φοιτητής

Με βάση αυτά που ανέφερε η Χ., να πω και κάτι άλλο. Κι εγώ από τα ΕΜΜΕ είμαι. Δε θέλω να μιλήσω γενικά για την εμπειρία μου στη σχολή, αλλά θέλω να θέσω ένα χαρακτηριστικό τ' οποίο ήταν υγιές και αποτελεί ίσως ένα υπόδειγμα-παράδειγμα για κάποια ζητήματα. Υπήρχε μια κίνηση κάποιου κόσμου μέσα στη σχολή –και πριν το κίνημα, πολύ πριν το κίνημα– κόσμου που ήταν πολύ πέρα από τα όρια της αριστεράς, προφανώς, ο οποίος είχε αντιληφθεί μέσα στην ίδια τη σχολή του μια συνθήκη που λέγεται πρακτική άσκηση. Δηλαδή, τ' ότι οι φοιτητές αυτής της σχολής, ξεκινώντας απ' αυτό το δεδομένο, αναγκάζονται να κάνουν πρακτική άσκηση ως άμισθοι, βιώνουν μια πρώτη εργασιακή εμπειρία, ιδιαίτερα ας πούμε *ελαστική, άμισθη* κι *επικίνδυνη* για την ίδια την ύπαρξή τους. Τέλος πάντων, δεν ξέρω κατά πόσον είχαν κοινή οπτική αυτοί οι άνθρωποι που το έκαναν, αλλά μετά αποδείχτηκε ότι αυτή η εμπειρία της πρακτικής άσκησης θεσμικά δεν αφορά μόνο τη δική μας σχολή. Επίσης, αυτή η εμπειρία γενικά της ελαστικής πρώτης εργασίας δεν είναι μόνο αναγκαστικά θεσμική μέσα στα πανεπιστήμια, αλλά κυρίως είναι επιβεβλημένη έξω απ' αυτά, με τα 4ωρα και τα 5ωρα, όπου οι φοιτητές στελεχώνουν κάποιες «ειδικές δουλειές», είτε είναι τα τηλεφωνικά κέντρα, είτε τα φυλλάδια, είτε οι πιτσαρίες. Μέσω μιας «συνεχούς» παρουσίας στις διαδικασίες της σχολής και γενικά μέσα στην καθημερινότητα της σχολής, πάλι περιορισμένα, αυτό το ζήτημα, που μπορεί να φάνταζε πάρα πολύ ειδικό, κατάφερε ν' ανοιχτεί και κατάφερε να μπει ως ζήτημα και στην απόφαση της σχολής –κάτι που διαφοροποιούσε το πλαίσιο που ψηφιζόταν στη δική μας γενική συνέλευση από τα πλαίσια των άλλων. Και τελικά καταλάβαμε ότι μέσα σ' αυτό το γαμημένο κίνημα, αυτό που εμείς το είχαμε δει στη σχολή μας και υποψιαζόμασταν ότι γενικότερα ισχύει, ήταν κάτι που έπρεπε, αν όχι ν' αποτελέσει κεντρική αιχμή, να μπαίνει τέλος πάντων κι αυτό από τους φοιτητές: το κατά πόσον εργάζονται στο τώρα, στο σήμερα, και δεν περιορίζονται ή δεν επιλέγουν να μιλάνε για τη μελλοντική τους αποκατάσταση ή απασχόληση.

Αυτό ήθελα να σημειώσω σ' αυτά που είπε η Χ. και να πω και κάτι γενικότερο. Για μένα, αυτή η μειοψηφική τάση κόσμου παρουσιάζει μια ομοιότητα στην αντιμετώπιση δύο πραγμάτων. Το ένα είναι η εξεταστική, ο τρόπος με τον οποίο μπήκε η εξεταστική κι ο άλλος ήταν οι εκλογές. Προφανώς και τα δύο, κι οι εκλογές και η εξεταστική, είναι αντικειμενικά ζητήματα μέσα στις σχολές. Εξεταστικές θα γίνουν, μπορεί να καθυστερήσουν αλλά θα γίνουν, όπως επίσης κι οι εκλογές θα γίνουν. Προφανώς το καθένα φέρει το δικό του βάρος: ότι οι εξεταστικές, ΟΚ, μπορεί να γίνουν τρεις μήνες μετά κι ότι οι εκλογές μπορεί να μη γίνουν τον Απρίλη, θα γίνουν το Μάη κτλ. Προφανώς είναι κι άλλες οι συνθήκες οι οποίες δημιουργούν αυτές τις διαδικασίες μέσα στις σχολές. Εγώ θέλω να τονίσω ότι γενικά κάποιες μειοψηφίες μόνο στους δρόμους προσπαθούσαμε να βγάλουμε ακροθιγώς προς τα έξω το ζήτημα της εξεταστικής και το Μάη και τον Ιούνη, πριν καν μπει κεντρικά ότι «εξασφαλίζουμε τις εξεταστικές». Λέγαμε «στο διάολο να πάει η εξεταστική», «τρομοκρατία είναι οι εξεταστικές», βρίζαμε τους καθηγητές οι οποίοι έκαναν και μέτωπο μαζί μας. Αυτό μειοψηφικά, οικτρά μειοψηφικά, ως και μεμονωμένα, έμπαινε στις διαδηλώσεις. Ωστόσο, δεν κατάφερε να μπει το ζήτημα αυτό στις διαδικασίες και λόγω της μειοψηφικής φύσης αυτής της τάσης αλλά και, κατά την προσωπική μου άποψη, λόγω μιας αντίληψης ότι στο δρόμο ζυμωνόμαστε αλλά στις διαδικασίες δεν μπαίνουμε. Δηλαδή, αυτό το βρισίδι στους καθηγητές, αν είχε, κατά την άποψή μου, μπει μέσα στις διαδικασίες, ίσως να είχε παράγει κάποια αποτελέσματα. Σίγουρα δε θα καταργούσαμε τις εξεταστικές, θα γινόntonταν. Αυτό είναι το ένα.

Το δεύτερο όσον αφορά τις εκλογές. Όταν είδαμε μετά το Πάσχα την προεκλογική προπαγάνδα στους τοίχους, ότι «ανατρέπουμε συσχετισμούς» και τα παρόμοια, εμείς, είπαμε, ανατρέπουμε τις προθέσεις της οργανωμένης αριστεράς, είτε της ΠΚΣ, είτε των ΕΑΑΚ. Αυτό και πάλι στο δρόμο εκφράστηκε, ίσως όχι τόσο μειοψηφικά όσο η εξεταστική, αλλά παρέμεινε ξεκομμένο και απομονωμένο μέσα απ' τις ίδιες τις διαδικασίες. Κι επαναλαμβάνω, ακόμα κι αν αυτό είχε μπει στις διαδικασίες, δε θα είχαμε καταργήσει τις εκλογές. Αλλά σίγουρα, θα είχε δημιουργηθεί μια άλλη *δυναμική*, μια ακόμα παραπάνω *πόλωση*. Αν κάτι μπορώ να πάρω ως κέρδος απ' αυτές τις κινητοποιήσεις, είναι ότι μπορείς να καταφέρεις μέσα απ' αυτές τις διαδικασίες να πολώνεις το κλίμα. Να δημιουργείς, να

κάνεις πολιτική με πολεμικούς όρους. Δηλαδή, θεωρώ ότι όταν υπάρχει η θολούρα του «όλοι φοιτητές είμαστε», «όλοι έχουμε κοινά συμφέροντα», «ελάτε, ρε παιδιά, να τα βρούμε γιατί όλοι είμαστε συμφοιτητές», και εσύ παράγεις μέσα σ' αυτές τις διαδικασίες πολιτικούς-πολεμικούς όρους, είναι ένα βήμα. Είναι ένα βήμα τ' οποίο έχει αξία να γίνεται και πέρα από τα κινήματα και πέρα απ' αυτές τις εξάρσεις του κόσμου. Για μένα, αν κάτι έχει αξία, είναι ο κόσμος αυτός ο ανένταχτος, ο αυτόνομος, ο αναρχικός, ο αντιεξουσιαστικός, να συνεχίσει μέσα σ' αυτούς τους κοινωνικούς χώρους που λέγονται πανεπιστήμια, να οξύνει ακόμα παραπάνω τις πολώσεις που μπορεί να έρθουν.

Χ. -φοιτήτρια

Να πω κάτι τελευταίο, επειδή το ανέφερε πριν ο Γ.Α. κι είναι πολύ σημαντικό. Ανέφερε ότι ένας κόσμος ο οποίος βρέθηκε και συνδιαμόρφωσε κι έκανε κοινές δράσεις όλον αυτό το χρόνο συνεχίζει να υπάρχει. Στην Αθήνα, ο κόσμος ο οποίος βρέθηκε αυτόν το χρόνο, ο ανεξάρτητος κτλ, δεν κατάφερε να διατηρήσει καμιά συνέχεια σ' όλη αυτή την κίνηση που έκανε, σ' όλες αυτές τις δράσεις. Έγιναν δυο προσπάθειες, η μια ήταν με την κατάληψη της Πρυτανείας, που βγήκαμε από τις σχολές μας και βρεθήκαμε όλοι μαζί. Ήταν η πρώτη φορά, γιατί στην Αθήνα, λόγω του τεράστιου μεγέθους της, δεν μπορούσαμε να βρεθούμε. Μια πρώτη απόπειρα να γνωριστούμε και να κάνουμε κοινές δράσεις ήταν λοιπόν στην Πρυτανεία. Αλλά το πράγμα δεν προχώρησε το Σεπτέμβρη-Οκτώβρη με την «Πρωτοβουλία Φοιτητών». Εκεί αναγκαστικά βρεθήκαμε, στην ουσία, από διάφορες σχολές μαζί, γιατί δεν υπήρχαν στις επιμέρους σχολές οι συνθήκες για να μπορέσει ο καθένας να λειτουργήσει. Ωστόσο, όταν οι καταλήψεις ξανάρχισαν, ο καθένας γύρισε στη σχολή του. Αυτό, για μένα, είναι πολύ μεγάλο πρόβλημα: ότι, δηλαδή, μετά από ένα χρόνο δράσεων, και κοινών δράσεων, δεν καταφέραμε να έχουμε έστω κάποια κοινά σημεία, ώστε να μπορέσουμε να βρεθούμε και είτε να βγάλουμε κοινό λόγο είτε κοινές δράσεις. Αυτό το θεωρώ πολύ σημαντικό.

Ν. -φοιτήτρια από Γιάννενα

Αντίθετα με το κλίμα που επικρατεί στην Αθήνα, τη νέκρα κτλ, πάνω στα Γιάννενα υπήρξε μια συνοχή που μπόρεσε να είναι λειτουργική. Έχω να πω πιο συγκεκριμένα για το παράδειγμα της σχολής μου, που είναι μια ακόμα συνέλευση που από την αρχή, πριν ενάμιση χρόνο, ξεκίνησε η κατάληψη για συντεχνιακούς λόγους. Στη σχολή αυτή, βάλουμε στη συνέλευση τα ζητήματα της αμεσοδημοκρατίας, καταδείχτηκαν οι παρατάξεις κι ο ρόλος τους μέσα από τα πλαίσια και βάλουμε το ζήτημα της επανοικειοποίησης του χώρου. Μιλώ για μια σχολή Πλαστικών Τεχνών, όπου αυτό που μπόρεσε κι έκανε ήταν για μένα αρκετά σημαντικό. Κρατήσαμε ενάμιση χρόνο τα εργαστήρια ανοιχτά ώστε να μπορούμε να τα δουλεύουμε και να θέτουμε το ζήτημα ποιος διαχειρίζεται αυτό το χώρο, ποιος διαχειρίζεται τη δουλειά μας κτλ.

Δ. -φοιτήτρια από Πάτρα

Να πω λίγο για την Πάτρα. Ο αυτόνομος κόσμος στην Πάτρα μαζεύτηκε και συσπειρώθηκε σε μια ανοιχτή συνέλευση που έγινε όσο υπήρχε το κίνημα και είχε αρκετά μεγάλη συμμετοχή. Θέλω να αναφερθώ περισσότερο στην ανοιχτή συνέλευση μετά το τέλος των καταλήψεων. Αποφάσισε αυτή η συνέλευση να συνεχίσει να υπάρχει. Έχει κάνει κάποιες δράσεις. Έχει κάνει μια πορεία αλληλεγγύης στο Β. Στεργίου, την ημέρα των εκλογών, που πήρε αντιεκλογικό χαρακτήρα. Επίσης, είχε κάνει την προηγούμενη της πορείας ένα διήμερο προβολών στο Πανεπιστήμιο, με τα βιντεάκια «Μέρες Ελληνικής Δημοκρατίας», ενώ ταυτόχρονα μοιράστηκαν 4 κείμενα. Το γράμμα του Στεργίου και το γράμμα του Τιμο, ένα κείμενο για τον Παναγιωτάκη Κ. (το συλληφθέντα με τα πράσινα παπούτσια) κι ένα κείμενο που απαριθμούσε τις πορείες από το Μάη με αναφορά στους συλληφθέντες και τους τραυματίες. Μοιράστηκαν πάρα πολλά κείμενα, και την Παρασκευή στις 8 Ιούνη, που ήταν η δική κάποιων συλληφθέντων του Μάη-Ιούνη (που τελικά αναβλήθηκε), κάναμε πρωτοβουλιακά κατάληψη στην Πρυτανεία σαν «ανοιχτή συνέλευση αυτόνομων σχημάτων και καταληψίων φοιτητών» με μια στήριξη από αλληλέγγυους-ες. Είναι ελπιδοφόρο ότι η ανοιχτή συνέλευση αποφάσισε, τουλάχιστον

στον για όσο χρόνο απομένει (που βρίσκονται οι φοιτητές στην Πάτρα), να έχει μια περιοδικότητα, να κάνουμε μια συνέλευση κάθε 15 μέρες. Και κινηθήκαμε πολύ πάνω στον άξονα της αλληλεγγύης, θεωρώντας τους συλληφθέντες τα απομεινάρια του κινήματος αυτού, που μπορούν να κρατηθούν και να συσπειρώσουν πάλι τον κόσμο που δείχνει κάποια κινητικότητα.

Κ. -δάσκαλος από Θεσσαλονίκη

Ένα σχόλιο για το παιδί που μίλησε για δομές και διαδικασίες. Σημαντικές οι διαδικασίες κι οι δομές, αλλά σημασία έχουν και τα περιεχόμενα, τα επίδικα που βάζουν, διότι πάνω σ' αυτά συσπειρώνεται ο κόσμος. Δηλαδή, υπάρχουν αιτήματα με στόχο το μπλοκάρισμα, π.χ. αυτό που ειπώθηκε σχετικά με την Μπολόνια, υπάρχουν και οι διαιρέσεις, υπάρχουν και τα άμεσα ζητήματα. Θέλω να πω, δηλαδή, ότι είναι σημαντικό να μπαίνουν και τα **περιεχόμενα**• μια διαδικασία αμεσοδημοκρατική και μόνο μπορεί να έχει αντιδραστικό περιεχόμενο. Δεύτερον, σημασία για μένα στο κίνημα έχει η **καθημερινότητα**. Είναι σημαντικό να νιώθεις ότι ένας αγώνας σου αλλάζει την καθημερινότητα. Και απ' αυτήν την άποψη, νομίζω ότι οι καταλήψεις θα μπορούσαν να ήταν *περισσότερο κοινωνικές*. Να πω ένα παράδειγμα: στα τέλη Φλεβάρη είχαν πέσει πάρα πολύ οι καταλήψεις στη Θεσσαλονίκη. Δεν ήταν μαζικές, εκτός από την Αρχιτεκτονική. Τότε, από μια πρωτοβουλία ατόμων, καλέστηκαν κάποια αντιμαθήματα πάνω στο ζήτημα της χωροταξίας κτλ. Ξαφνικά, λοιπόν, έρχονται 150-200 άνθρωποι. Δηλαδή, υπήρξε ενδιαφέρον από τον κόσμο πάνω στο ζήτημα, να δει διαφορετικά το τι κάνεις στο πανεπιστήμιο, ποια είναι η καθημερινότητά σου και νομίζω ότι τέτοιου είδους πράγματα πρέπει να ψάχνονται και να προωθούνται, ν' αλλάξει ο αγώνας και να έχει σχέση με την καθημερινότητα. Νομίζω ότι έτσι το πανεπιστήμιο και κάθε κοινωνικός χώρος μπορεί ν' αλλάξει περιεχόμενο και να κάνει πολύ περισσότερα πράγματα. Τέλος, ένα σχόλιο για τη δικτύωση μια που αναφέρθηκε. Στη Θεσσαλονίκη, απ' όσο γνωρίζω, υπάρχει κόσμος κι έχουν βγει διάφορες πρωτοβουλίες μέσα από το κίνημα, όπως μια πρωτοβουλία αυτόνομων φοιτητών κτλ. Η δικτύωση γενικά δεν είναι πάρα πολύ καλή. Δεν έχουν υπάρξει μαζικές συγκεντρώσεις των ανένταχτων φοιτητών και απ' ότι κατάλαβα, υπάρχουν διαφορετικές λογικές. Κάποιοι προέρχονται από τον αυτόνομο, πιο μαρξιστικό, χώρο, κάποιοι από τον αντιεξουσιαστικό, ενώ κάποιοι άλλοι το βλέπουν τελείως διαφορετικά ως μια χαλαρή συζήτηση, μια οικοδόμηση σχέσεων περισσότερο.

Δ. -φοιτήτρια από Πάτρα

Και στην Αρχιτεκτονική Πάτρας κάναμε στις καταλήψεις αντιμαθήματα και δημιουργήθηκε και μια συλλογικότητα μέσα απ' αυτά. Ήτανε πολύ ζωντανή η κατάληψη, ήτανε πολύ δημιουργική η συμμετοχή στην κατάληψη. Η συντονιστική που έτρεχε την κατάληψη έθετε ζητήματα και πέρα από το πλαίσιο. Άνοιξαν κουβέντες για την καταστολή, για παράδειγμα. Για δυο εβδομάδες έγιναν *κανονικά αντιμαθήματα*. Δώσαμε 10 διαλέξεις ή κάτι τέτοιο, οι οποίες είχαν πολύ μεγάλη συμμετοχή κι από κόσμο που ψήφιζε κατάληψη και την έτρεχε κι από κόσμο που δεν ψήφιζε καν κατάληψη. Ήταν αστείο. Οι διαλέξεις είχαν διάφορα θέματα: το ρόλο του αρχιτέκτονα στην πολεοδομία, την Πάτρα και άλλα.